

૧- આગળ ત્રી રિત્તર પ્રેમમુદીયરુકવ્યો નમ

સાધનાની પગદડીએ

જી

કુ. ગજુલાએન કાતિવાલ પ્રનાપગીની
પારમેશ્વરી પ્રવત્તમાના રમરણાથે

જી

વેપક

શ્રી વજ્રપાણિ

પ્રકાશક

સોમચંદ ડી. શાહ

અવનનિવાસ સામે-પાણીતાણા

પ્રાપ્તિસ્થાન

જોગાયદ ડી. શાહ

, છાત્રનિવાસ સામે

પાણીતાણા (સોસટ)

Revised Copy

શી મ, ૨૪૮૪]

જી સ ૨૦૧૪

આવૃત્તિ ૨ ૭]

ખાત ૨૦૦૦

મુદ્રા

મલિલાવ ડી શાહ

કે વાણુ પ્રી પ્રેસ-પાણીતાણા

નવનીત

એકતા સાધનાની રમદીએ ધ્યાનમાં ૧૭૩,
 તાથમા ગુરુ-પારતગ્રંથની સાકી પકડી લઉં,
 ગુરુગુરુના દીપને માથે લઉં લઉં બસ, પછી
 પંથમા વિનોના આરા-રેકરા લહે આવે, એ
 સાકીથી અને પેલા દીપની સવાયથી મધુ પચડારી
 લઉં મારે બીજુ કશું ન લઉં ન લઉં
 મારી રવાપીન વૃત્તિઓ કે ન લઉં મારી વિષ
 યાની મદમસ્ત મસ્તીઓ ભલે મને કદાચ મારા
 કુસ મકાળે આભામિક અને તુચ્છ એવા સામારિક
 સુખમા જાન દ મતાનવાનો યાન કરતા હોય પણ
 કુ બહુ છુ કે એ મધા વ મારી વાકીને આજા
 નાખનારા છે, મારા દીપને સુવચનારા છે એનો
 સત્ત, એની કહેવત મન ન જાયે એક છવનના
 સોહુપી આરવાદ જાપી હવે મારી છવનની

ક્રમાણીને ધુળા ઝીંગારી, દનારા એ હું
ભાવે માટે ન જોઈએ,

એ અત્યંતી મારો માવેનાની યાત્રાને
સફળ કરવા જ્યાંદહુ તે જરૂર પધાવમા રાખજે
કે એ હું ભાવે મારા અતરમા પ્રવેશી ન
જાય આતર-શુદ્ધિ રાત ન દિ' કરવા મથ્યા જઈ,
પણા પછા ઇમે એક રાખના દાખા જેટલી સિદ્ધિ
ધાય, પ્રમતિ ધાય, ત્યાં આ કુટુંબિયોના એક
જ ઉત્થાને છવન ધૂવધાણી થઈ ગયાનો એક
ચમકારો જાવી જાય, મિત્રવેચી મૂડી પાણીમા
સરતી જાણાય, અજા 'પ્રમતિમા પીછે-ઠઠ પ્રમેા,
જરા વહેમ-નજર તારા દાસ પર રાખ, એની
કુટુંબિના વટોળને એક જાટસીમા બરી જ એ
અન ત રાજિ-સ પત્ર દવ ' તારા મારે આ જરાય
અરાકય નથી જસ, એટલું તે જરૂર કરી દે

પછી રાખના દાખા જેટલા પ્રમતિએ પળ પીર
પીર કિન્નુ ધૈર્યતાધી, મદ-મદ પળ આત્મમમ્તી
પૂરંક એક વખત-એક વખત તારામાં મળા જઈરા

૦ પ્રા ગુ-વ ચ ન ૦

આત્મા અનત જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર અને વીર્યથી
યુક્ત છે વિભાવ-દશાને પામેલો આત્મા કર્મજાળથી
બાંધ હોવાથી પોતાના અનત ચતુષ્પત્તને બપૂવ-
તથા અમટ કરી શકે નથી સત્તારૂપ રહેતા તે
શુદ્ધોના પ્રમટીકરણ માટે વિભાવ-દશાનો ત્યાગ કરી
સ્વભાવ-દશામાં રમણુતા કરવી જોઈએ આ માટે
આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપને મગજવું જરૂરી છે

આત્માનું સર્વથા નિર્મળ સ્વરૂપ 'મોક્ષ' છે કર્મ
જાળથી 'આત્માનું સર્વથા હુમી જવું તેને સ છે એ
મોક્ષની નિશાની આત્મ-સમર્પણ છે પૂં ૬ થી
આનંદધનનું મહારાજ થી મુમતિનાથ લગવાનના
સ્તવનમાં આત્મ-સમર્પણ કેને કહેવાય ? તે સમ
જાવતા પ્રથમ ત્રણ પ્રકારના આત્માની સમજ આપે
છે ૧ બહિરાત્મા ૨ અંતરાત્મા ૩ પરમાત્મા

૧ શરીર નાદિ પર-પદાર્થોમાં હું અને મારા
પણુની મમતાથી જ્યાં સુધી આત્મા ઘેરાયેલો હોય,
ત્યાં સુધી તે જીવાત્મા જહિરાત્મા ગણાય છે

૩ શરીર અને આત્મા બિન્ન છે, શરીર વ્યક્તિના
 દેહન સાક્ષીરૂપે જ રહેલ છે, એવું ભેદ-જ્ઞાન મામ
 ફરી ને આત્મા શાન્ત, સંયમી અને ત્યાગી બને છે
 તે અત્તરાત્મા મણાય છે

૩ ત્યારે તે જ આત્મા વિભાવ-દયાને દર કરી, સંપૂર્ણ સ્વભાવ-દયાને પ્રાપ્ત કરી પોતાના આત્મામાં જ શ્રીન થાય છે, ત્યારે પોતાના અનંત જ્ઞાન-દર્શન આદિન વગેરે ગુણોને સંપૂર્ણતયા પ્રાપ્ત કરે છે, અને પોતેજ પરમાત્મા રૂપે જાતી જાય છે

અહિરાત્મભાવ અજ્ઞાન-સ્વરૂપ હોવાથી આત્માને
અનતકાળ મુખી સસારમાં પરિભ્રમણ કરાવે કે
તેનાથી મુક્ત થવા વીતરાગ પરમાત્મા આદિ શુભ
ધૈર્યોત્તુ આલિંગન લેવું પડે છે તે આલબને
દ્વારા કેમકે અતરાત્મ-ભાવને પ્રાપ્ત કરી તેમાં સ્થિત
થવું જરૂરી છે અતરાત્મ-ભાવની પ્રાપ્તિ થવા પછી
આત્મા પોતે જ પરમાત્મ-સ્વરૂપ બનતો જાય છે
અને છેવટે પરમાત્મા બને છે, આત્માના સદૃશ
સ્વરૂપ વિમુક્ત-ભાવને પ્રાપ્ત કરે છે

2024年12月24日 星期三 12:00

આ પુસ્તકમાં લેખકશ્રીએ પરમાત્મ-પદની સાધનાની પદ્ધતિ બતાવી છે પરમાત્મ-પદની સાધના થઈ શકે તે વસ્તુ છે જ્યાં સુધી અતમુખ દશ્યા પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી આવી સાધના થવી શક્ય નથી

અતિમુખ દશ્યા પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રથમ બહિર્મુખ દશ્યાને નમજની જોડે કારણ કે આત્માને અતલ મસારમાં પરિવ્રજાનું કારણનાર, અને કુમરારોના વિષ-ખીજોનું આરોપણ કરનાર બહિર્મુખ દેવ છે એને જો માયા સ્વરૂપે સમજી લેવામાં આવે તે આત્મા તેનાથી પરામુખ બની, અતિમુખદશ્યામાં દ્વીત બની શકે છે આથી લેખકશ્રીએ શરુઆતમાં બહિર્મુખ-જીવનનું દૃકમાં પણ સચેત અને સાચોખત વર્ણન સુમધુર ગૌલીએ કર્યું છે

બહિર્મુખ જીવન આત્માના અતનમુખ-અવ્યાપાર્ય આનંદની પ્રાપ્તિમાં અવરોધક છે તેનાથી સાવચેત રહેવામાં ન આવે તો મહાન સવચી આત્માઓનું પણ પતન થવા વાર લાગતી નથી, એ દૃષ્ટિકોણ લેખકશ્રીએ અને દેશનો પૂર્વ સચેતપો ૨૬ કરી છે

ત્યારપછી લડીકા આવે છે અતર્મુખ-
 હવનની અતર્મુખ હવન હવણ સહેલું નથી,
 ધણુ કહીત છે તે માટે અનેક પ્રકારની સાવચેતી
 ગળવી પડે છે જાદા પદાર્થો પાત્રી મમતા દર
 કરવાની રહે છે આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રત્યેની
 તાદ્ધાવેલી ભાગે, સતત ઝખના પેદા થાય, અને
 એ શુદ્ધ સ્વરૂપને સંપૂર્ણતવા પ્રાપ્ત કરનાર સિદ્ધ
 ભગવતોને લક્ષ્ય સ્થાને સખવામા આવે, તે માટે
 સતત કાળજી લેવવામા આવે તો અતર્મુખ-હવ
 નની સિદ્ધિ જરૂર થઈ શકે

અતર્મુખ-હવન હવવા માટેનું ધ્યેય સ્વીકાર્યા
 પછી તેને આચરણમા ઉતારવા માટે સતત પ્રયત્ન
 કરવાનો છે, લક્ષ્ય બરાબર હોય, આચરણ પણ
 તેને અવગુણ હોય તો સાધનો પણ સરળતાથી પ્રાપ્ત
 થાય છે, પણ લક્ષ્ય બરાબર ન હોય, તો મળેની
 સામગ્રી પણ ઉપયોગી બનતી નથી, માટે અતર્મુખ
 હવનની સાધનાનું લક્ષ્ય બરાબર કેન્દ્રિત કરવું
 જોઈએ

હવનને માત્રિક બનાવવામા અન્યત્ર ઉપયોગી
 ઉદાર મનોવૃત્તિ સહાનુભૂતિ, ગુરુ-સમર્પણ.

ધ્યેયનિષ્ઠ જીવન અને નિરપેક્ષતા આદિ
ગુણોને લગતી હકીકતો લેખકશ્રીએ અતર્કુષ્ઠ-
જીવન પ્રકરણમાં ઘણા સુદર શબ્દોમાં સુધી છે,
જે વાચકોના હૃદય ઉપર સુદર અસર કરી જાય છે

આ પુસ્તિકાનું આયોજન એક મુમુક્ષુ આત્માને
તેમના સાથી સયમી જીવનમાં સુસ્થિર કરવાના જ
એક માત્ર ઉદ્દેશથી થયેલું હોય સ્થળે સ્થળે વૈરાગ્ય
રસ દર્શી રહેતું છે, આત્મ-સાધનામાં વિઘ્નમૂલક
અનેક બંધસંધાનો જનાથી તેનાથી સાવચેત રાખવા
મમતી દીવાદામીની ગરમ આ પુસ્તિકા સારું છે

સાધક આત્માઓની સાધનામાં ઉપયોગી થાય એ
દૃષ્ટિથી નૂતનશૈલીએ નવીન લખાણો તુ વહે જા,
અશુભ અને શુભ સાધના તુમુલ્ય, જ્ઞાન
લહરી, કાળજળ, મગલ મૃત્યુ, ચિત્તનીય
(જનેજી સાધના મુવર્ણ વાક્યો) આદિ વિષયો
આ બીજી આદૃતિમાં ઉમેરવામાં આવ્યા છે,
પ્રથમાદૃતિમાંના પૂર્વ સાધુ-સાધ્વીજી મહાતાનેને
ઉપયોગી પ્રાયશ્ચિત્ત જગેનો વિષય દાદી નાખવામાં
આવેલ છે

સાધક આત્માઓ આ પુસ્તકનું ચિત્તન-મનન

-નિદિધ્યાસન કરશે, તો જીવનમાં અનેરો ઉલ્લાસ
પ્રાપ્ત થશે, નિર્બંજાનાના મોંએ કાંઈ નિરાશાઓ નાપડી
દેાય તો તે દૂર કરી માધ્યમી સિધ્ધિ માટેના
પુરુષાર્થ કરવામાં પ્રમુખ મેરક જનશે

લેખકનો લેખન-પ્રવાહ મલિ-પ્રવાહની ભંમ
વધ્યા કર છે, તેમાં શબ્દોનો આડ મન નથી પણ
લાવનાનો ધોધ વહી રહેલો છે જ વાગકતા દેવ્યની
શુધ્ધિ કર્યો જાય છે

મતમાં-વાચક મહાગુભાસી શીર-નીર ન્યાયે
આ પુસ્તકનું મનનપૂર્વક વાંચન કરી, શક્ય
ગીતે પોતાના જીવનને અનર્ગુળ બનાવવા પ્રયત્ન
કરશે તો આ લેખન પાછાની લાવના સાર્થક
ધર્મ નબુગો

૨૦૧૪ ટીપાસિકા

લિ

પાલીતાણા

કપુરચંદ આર વારૈયા

- ધન્ય હો, એ મુમુક્ષુ આત્માને !

★ ★ ★

૨૦૧૪ ના વૈશાખ સુદ સાતમના મંગલ દિને
મુબઈના અમૃતવૃષ શાર્દ-નોદાનર, રાવબહાદુર
રોડે હવનશાલ પન્નાપત્રીના બનીશુ બે. મરુતા
પણીતાબા મુગમે જૈન નોસાપટીમા બપોરેલા
૪-૫ મડપમ પ્રાણ્યા સ્વીકાર કરે છે

રોડે હવનશાલબાઈના કુટુંબમા ધર્મસરકારે
અપૂર્વ કૌટિના છે હવનવાવમાઈની અપૂર્વ કૌટિની
ધમત્રયા અને અનુજ્ઞાન-તત્પરનાએ એમના
આખા કુટુંબને ધર્મ-વાસનાથી વાસિત કર્યું છે
સ્વાસરિક સોન-વિવાસોની મપૂર્ણતા હોવા છતાં
એમના કુટુંબમા એ વિદાસી-હવનનો સ્પર્શ નથી

જાદા જગતની સ પતિના છાકડા તારીનો નથી
બરફે હવનની પવિત્રતાથી અને ધર્મની કૌશલથી
એમનું આપુલ, કુટુંબ બહેની રતુ છે

આદ્યર્થ હવનશાલબાઈના સમુમધુ પ્રાન્તિવાસબાઈ
ફાત્રા આજથી સાત વર્ષ પહેલા હૃદયનેગથી એક
એક જોમનુ અવધાન થયું તેમના ધર્મપત્ની
સુમકાબેન હતા, તેમનો ધર્મપ્રેમ કોઈ અપૂર્વ

કોટિનો હતો આખાંય જીવનમાં તેમણે જે આત્મ
ગુણોને વિકસાવ્યા હતા, એનો અનુભવ તો એમના
પરિચયમાં આવેલ વ્યક્તિ જ સમજી શકે

એમને જે પુત્રો અને જે પુત્રી છે સૌથી મોટા પુત્ર
ઇન્દ્રવદનશર્મા (હાલ મુનિશ્રી ચંદ્રશેખરવિજયજી) છે
તેમના માતૃશ્રીએ જન્મથી માડીને એમનામાં ધર્મ
સંસ્કાર બીજવું વાવેતર કર્યું હતું હરે તે બીજના
બાવસાધ્યમરૂપ ફક્ત એ જાણવાને તેઓ સાધનાના
પદે આજથી ૬ વર્ષ પૂર્વે ચાલી ગયા છે

એમણે સમય-જીવન ક્ષીપાને ત્રણ વર્ષ થયા ત્યાં
એમના માતૃશ્રીને મરટો થયો અને એમાંથી કેન્સર
ધકું બાર મહિના સુધી ધણી વેદના સહી જીવત
ત્યાવજાઈએ ઉપચારો કરવામાં બાકી ન રાખી
પણ ઈર્મ-સત્તાની મામે કેણુ બાથ લીડી શકે છે ?
હવાલતા લખામેલા લેખ કેણુ મિથ્યા કરી શકે છે ?

દિવસ ઉપર દિવસ જતા જાય છે વેદના અસદ્ય
બનતી નહીં, પણ ધર્મનિષ્ઠ સુખદાએનનો પવિત્ર આત્મા
એ વેદનાને સહર્ષ વધાવી ગયો વેદનાને નીરખ
નારાના ષષ્ટ શા હૈયા લડીબર નાખી જાય પણ આ
મહાત્માનો કેઈ આત્મપ્રદેશ પણ હાલતો નથી એક

જ અરિકુતદેવનુ ગટણુ, નમસ્કાર મરનુ અપન અને
તેનો દારા ઘોર કર્મોનુ તપન એ જ એમનુ હૃદય બને ॥

કર્મ-સત્તાના સામે એમણે સગ્રામ માટ્યો
ગંગમુકુમાવાદિ મહર્ષિઓની સન્નિધિમાં એમણે અમી
પાન શરૂ કર્યા પોતાના ક્ત્યેક પુત્રને સંયમવાન કર્યું,
એ મુદ્દેની ખૂબ ખૂબ અનુમોદના કરવા લાગ્યા

હવે લવન-નીમા તીરે પહોંચવા આવી કર્મની
મતા સામે પડકાર દેડતા આ વીરગતિએ પોતાની
તે પુત્રી અને એક પુત્રને જોડાવ્યા તેમણે કહ્યું
“તમારો આ ક્ષણિક સંબંધ હવે પૂરો થવા
જાયો ॥ તમારા પિતાનું યોગ્ય વંશત પડેના
ગયા હવે હું પણ જઈ છું, પણ તમારી પાસે હું
એ અતિમ માગણી કરૂં છું કે જે સમારનો વિધ-
વેલો મેં ઉભો કર્યો છે, એને તમે ઉદી નાખજો
મને લવન લવવાની આશા છે, કેમકે મારે
તમને સહુને તમારા મોટા ભાઈના પુરુષ-પદે
મૂડી દેવા છે, સંસારના પ્રવેશનોની પાછળ ન
પડતા અનત-અવ્યાભાધ મુખને આપનારા એ
પવિત્ર સંયમને લગી લવનને મંગલમય બનાવજો

અમર આત્માનો એ નમ્બર દેહ ઢળી પડ્યો। પણ
મરતા-મરતા એ દેહે છેલ્લા ચાર માસમાં ભારી વેદ
નાને સહતા સહતા ઢેંઢક કર્યોનો કચ્ચરધાણ કાઢી નાખ્યો,

અને તે સાથે સાથે અનત કર્યોનું હૃદયેકન
ઠરતી પરમ પાવની પ્રવળ્યાના પથની પોનાની
સુરીત પુત્રીને અતિમ ભેટ આપી

ધન્ય હો એ માતાને ! અને જે મહામૂવી
ભેટ સ્વીકારતી એમની પુત્રીને !

જ્યારે જગતના ખૂણે ખૂણે વિતારી હવનના
છાટણા ઉડેલા છે, જ્યારે વિકારોના ઉત્તેજક
સાધનોથી વિન્વ સભર જન્મુ છે, જ્યારે આ દોઢને
જ સ્વર્ગ માનીને જગત એક અનુપમ (!) મહે
શિવ માફી રહ્યું છે, જ્યારે આત્મ-સાક્ષાત્કારની
સ્વપ્ને પણ કપના વિલીન થવા લાગી છે, ત્યારે
માતાની અતિમ ઇચ્છાને માન આપીને સમય-
હવનની અપૂર્વ સાદાણીને મેળવવા જગતની તુચ્છ
ભોગ-વિવાસની પ્રકૃતિને તરછોડી હઈ આ સુરીત
કુમારિકા બેન પ્રવળ્યાના સુભગ પથે જઈ રહ્યા છે.

બેન મબુલાતુ વય માત્ર ૨૩ વર્ષનું છે એમને
એક નાનો ભાઈ (પ્રપુત્ર) અને નાની બેન (નિરજના)

જે દેહથી આત્મ-સત્વના અપૂર્વ પ્રમશ ચોમેર પાયરી
 હુ ખી-જગતને પરમ-શાંતિ બક્ષવાની એ જીવિ અંન
 દેહનો ઉપયોગ અશ્વતિ િ આનંદ દેલાવવામા । નહિ,
 નહિ, એ તો હરગીઝ મલવી શકતુ નથી

પુણ્યભૂતિ જેન મજુનાતુ મન આ સમસ્થામા
 અટવાયુ શુભગાયેવા મને મરણવા બની વિકલ્પના
 સાગરમાથી મક્કાબિનિર્ઠમજુરૂપી રત્નને મોધી કાઢયુ

ભવ્ય ભાવનાઓ કેળના તારામી પાતળી હોય
 છે, ભૌતિક સુખોની જગ રી દહર લાગતા એ તૂટી
 જાય છે એનુ રક્ષણ કરવુ અને એ ભાવનાના
 તત્ત્વોનુ એક સુદર સાધનાના વચ્ચમા ફેરવી
 નાખવુ એ કુશળ કારીગરનુ જ કાર્ય છે ટેમકે એ
 કાર્ય-સિદ્ધિ પૂર્વે વિનિની પર પગઓ ખડકાય છે

પણ જેન મજુવાએ વિનિની ક્ષારમાળાને વિખેરી
 નાખી છે અને હવે ભાવના-તત્ત્વોને સુદર વચ્ચે
 આકાર આપવાને સમર્થ બન્યા છે પ્રતિપરીક્ષ પ્રાનેને
 તેમણે શાંત પાડ્યા છે મયમની કંઠેર સાધનાને સુકર
 બનાવા દેવા માટે આ વીરબાળાએ કમર કરી છે

અનંત વહન હો એ રત્નકુશી માતાને અને રત્ન
 ગ્રીની સાધનાનો મગજ ઘટ વગાડતી જેન મજુવાને ।

તા ૨૨-૪-૫૮

સોમચંદ ૬ શાહ

જેએની ભાગવતી પ્રવાચના અમરુથિ
આ પુસ્તકે પ્રમદ થયુ છે

સાધ્વી શ્રી મહાનદાશ્રીજી મં
[દિક્ષાદિન . વૈશાખ સુદિ છ ૨૦૧૪]

॥ श्री शस्त्रेश्वर पार्श्वनाथाय नमः ॥

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं ॐ

સાધનાની પગદ ટીંચે એ નામની પ્રસિદ્ધિની પ્રથમ આવૃત્તિ
વાચવાનો મોમ મને યોગ્ય લિખ પૂર્વે અચાનક પ્રાપ્ત
થયો તે વખતે એના લેખક વજ્રપાણિ કેણુ છે એની મને
કશી ખબર નહોતી. પરંતુ પુસ્તકના પ્રારંભની બે-ચાર
લીટીએ વાચતા મને ધણું રસ પેડા થયો અને તેથી મારા
તાલીફના અનેક કામો જાણુએ મુકીને એ આખું પુસ્તક
વાંચી ગયો, તેથી મને ધણી તૃપ્તિ થઈ ચિતન અને
મનનથી ભરેલા અતરના ઉદાહરણથી નીચેના આધ્યાત્મિક
વિચારોનો એમા અરખનિત પ્રવાહ વહી રહ્યો છે એમા
કાન કામ આત્માનુભવની છેલ્લો ઉચ્છ્વાસ રહી છે એ પ્રવાહમા
સ્નાન કરવાથી ચિત્તની ધણી નિમજ્જના તથા શાંતિ પ્રાપ્ત
થાય એનું આખું પુસ્તક હોવાથી દરેક સામા સાધકને
ઉપયોગી નીવડે તેનું મને લાગ્યું આખું જ લખાણ સત્ત્વ અને
સુસ્કાયી ભરપૂર છે, એજ એની વિશિષ્ટતા છે. સંપ્દોનો
સ્વામી અને કલ્પનાશાલ મનુષ્ય સંપ્દોના ચિત્રો ચિતરી
રહે ખરો અને એ ચિત્રો યોગ્ય આકર્ષણ પશુ ઉપજાવે
ખરા, હતા અતરમાંથી જે સંપ્દો નીકળે તેની મધુરતા
જુદી જ હોય છે આની નીચ્છ આવૃત્તિનો ઉપોદ્ધાત
લખવાનો સુયોગ મને પ્રાપ્ત થયો તે મારે મન મઠ આનંદ
નો વિષય છે

જેમા દુખનો સવતેશ ન હોય, જે સૂક્ષ્મ અને શાશ્વત હોય એવા સુખને પ્રાણીમાત્ર ઝંખે છે. જીવમાત્ર બાવા સુખને માટે અનાદિ કાળથી ચારે બાજુ દોડધામ કરી રહ્યા છે પરંતુ આવું સુખ ક્યાથી અને કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરવું એ જ જીવનની મોટામા મોટી સમસ્યા છે. આ સમસ્યાને ઉકેલવા માટે દરેક જીવો ખૂબ ખૂબ પ્રયત્ન કરતા બાન્યા છે, પરંતુ યોગ્ય જ મહાપુરુષો એનો ઉકેલ કરવામા નફળ થયા છે. જાકીના જીવો તો આ સમસ્યાને ઉકેલવા જતાં અનતીવાર મૃત્યુને બેઠી ચૂક્યા છે, છતાં હજી સુધી ઉકેલી શકના નથી આમ સાથી બનતું હતું તેનો જરા વિચાર કરીએ—

દરેક સમારી પ્રાણીઆત્મા અને શરીર એથી બનેલા છે. ઉત્ક્રાંતિના નીચતા સ્તરમા રહેલી પશુ આદિ જીવજાતિમા વિચારશક્તિ એટલી બધી મહ હોય છે કે તેમને શરીરથી આત્મા છુદો છે એવો ખ્યાન પણ હોતો નથી એ તો દેહને જ આત્મારૂપ માને છે અને તેથી દેહની જશરીરાતોને તૃપ્ત કરવા માટે બાહ્ય જગતમા વ્યવખા મારે છે. એકખીબતુ બહુજી કરવામા તત્પર એ જીવજાતિમા એવો તો જીવનસંગ્રામ ચાલતો હોય છે કે ત્યાં સુખનો સંભવ તો નથી જ, પણ વારંવાર સુખ ક્યા છે અને કેવી રીતે મેળવવું એનો વિચાર આવવો પણ દુલભ છે એનો દીર્ઘ વિચાર કરવાની યોગ્યતા અને પ્રાપ્ત કરવાનું સામર્થ્ય માત્ર મનુષ્યજાતમા જ હોવાથી સર્વ ધર્મો અને સર્વ દર્શનોએ મુખને જ વિશિષ્ટ અધિભારી માન્યો છે.

આવે। મુખવાન મનુષ્યજન્મ પ્રાપ્ત થવા છતાં ય દેહને
જ આત્મા માનવાનો એને જે પૂર્વજન્મમા હમસકાર પડી
ગયેલો છે તે આ જન્મમા પણ એને ચાતુ જ હોય છે
અલ્પજન, કેટલાક પોતાને તત્ત્વચિત્ત અને સસ્કારી માનતા
માનવોએ સુખી થવા માટે નીતિશાસ્ત્ર માનસશાસ્ત્ર,
સમાજશાસ્ત્ર, ઔતિકવિદ્યાનશાસ્ત્ર આદિ અનેક શાસ્ત્રોની
ચયના કરી છે ખરી પરંતુ તેમને દેહથી આત્મા નામની
વસ્તુ જિજ્ઞાસુ અને તે આત્મામા રત્ન સિદ્ધ અનંત જ્ઞાન,
અનંતસુખ અને અનંતશક્તિનો અક્ષર ખામનો ભરેલો છે,
એવી જ્ઞાતી કલ્પના પણ હોતી નથી એટલે એ લોકો પણ
માત્ર સુખના માટે જાણ જગતમા જ દોડધામ કરે છે

એટલેથી પણ વાત ખતી જતી નથી, એમણે અનાદિકાળથી
કોય અલ્પકાર, હર્ષા, કલ્પ પરકોહ પરવચન, અસતોષ
આદિ આસુરી મરમારનો એવો બહાર જ ચિત્ત કર્યો છે કે
પોતાના અંતર સુખને માટે જીમ્મનો અર્થનાશ કરતા પણ
એ અચકાતા નથી. અને તેથી જગતમા નાના-મેટા કનેશની
હોળી સદાય સળગ્યા જ કરતી હોય છે પૃથ્વીનું એક
નાનામા નાનું જિંદુ પણ પોતાને રહેવા માટે પદ્મિ
હોવા છતાં આખા વિશ્વના મંત્રાટ થવાની એમના માણસની
મહત્વાકાંક્ષામાથી પણ એવા દારણુ સુદો પ્રગટે છે કે
જેમા કરોડો માણસોના જ્વનમાવની પાપમાની યજ્ઞ જાળે છે

જસ, હવે અહીં આ જ સાચા તત્ત્વચિત્તકોની જરૂર
તેઓ પહેલે જ સુખ મેળવવા માટે તમે

જેમા દુખનો લવલેગ ન હોય, શાંત હોય એવા સુખને પ્રાપ્તિમાન આવા સુખને માટે અનાદિ કાળથી કરી રહ્યા છે પરંતુ આનુ સુખ કય પ્રાપ્ત કરવું એ જ જીવનની મોટામા આ સમસ્યાને ઉકેલવા માટે દરેક જીવે કરતા આન્યા છે, પરંતુ યોગ જ મદ કરવામા સફળ થવા છે જાણીના જીવે ઉકેલવા જતા અનતીવાર મૃત્યુને બેઠી હજી સુધી ઉકેલી શક્યા નથી આમ તેનો જરા વિચાર કરીએ—

દરેક સસારી પ્રાણી આત્મા અને શરૂ હિતકાંતિના નીચતા સ્તરમા રહેની પશુ વિચારશક્તિ એટલી જધી મદ હોય છે આત્મા જુદો છે એવો ખ્યાલ ખજુ હોતો ન આત્મારૂપ માને છે અને તેથી દેહની કરવા માટે જાણ જમતમા વલખા માં બદલા કરવામા તત્પર એ જીવન્મતિમા એ માનનો હોય છે કે ત્યાં સુખનો મહા પણ વાસ્તવિક સુખ કયા છે અને કેવી વિચાર આવવો પણ દુલભ છે એનો મોગ્યતા અને પ્રાપ્ત કરવાનું સામર્થ્ય મ હોવાથી સર્વ ધર્મે અને સર્વ દશ વિશિષ્ટ અધિકારી માન્યો છે

આવે મુલ્યવાન મનુષ્યમન્ય પ્રેમ યવા છતાં ન દેકે
જા આત્મા માનવાનો જિને ને પૂરમન્યમા દમ્ભસાર પડી
અધેડો છે તે આ જ મયા પણ જિને આપુ જ હોય છે
બલમત, કેટલાક પોતાને તત્ત્વચિત્ત અને સરકારી માનના
માનવોએ સુખી થવા માટે નીનિશાસ્ત્ર માનસશાસ્ત્ર,
સમાજશાસ્ત્ર, ભૌતિકવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર આદિ અનેક શાસ્ત્રોની
ચમના કરી છે ખરી, પરંતુ તેમને દેહથી આત્મા નામની
વસ્તુ મિત છે અને તે આત્મામા રત્ન સિદ્ધ અનત યાન,
અનતશુભ અને અનતશક્તિનો અક્ષય ખાળનો ભરેલો છે,
એવી જાનની કત્તના પણ હોતી નથી એટલે જી લોકો પણ
જાણ સુખના માટે જાણ જગતમા જ દોડયામ કરે છે

એટલેથી પણ વાત પતી જતી નથી, જેમજે અનાદિજાળથી
કોય અઠકાર, ઈર્ષ્યા દમ્ભ પરદેહ પરચય અપ્રતોષ
આદિ આસુરી સરકારનો એવો અઠકાર સમિત કર્યો છે કે
પોતાના અસર સુખને માટે જીમ્મનો સર્વનાસ કરતા પણ
જે અચળતા નથી અને તેથી જગતમા નાના-મેટા કંપોની
દેશી સઘવ સળગ્યા જ કરતી હોય છે પૃથ્વીત્ત એક
નાનામા નાનુ તિદ્ધ પણ પોતાને રહેવા માટે પાપિત
હોવા છતાં આત્મા વિચના સમાદ થવાની એકજ માણુમની
મહત્તાશાક્ષામાંથી પણ એવા દારણ મુદો પ્રગટે છે કે
તેમા કરોડો માણુમોના જનમાણની પાવમાંથી થઈ જાય છે

જસ, હવે અહીં આ જ સાચા તત્ત્વચિત્તોની જરૂર પડે છે
તેઓ મહે છે કે સુખ મેળવવા માટે તમે અત્યાર સંધી

કારણ કે તે વખતે મન સુખના પરમધામરૂપે આત્મથી
 ધણુ દૂર નીકળી ગયેલું હોય છે અને જે સિદ્ધાન્ત
 ઝંખેના પદાર્થો ત્યારે પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે પ્રાપ્ત
 વસ્તુ પ્રાપ્ત થઈ જવાને ક્ષીરે મન સ્વસ્થાને—આત્મા તરીકે
 પામુ રહે છે એટલે જાણ્યે—અજાણ્યે પણ સુખના પરમધામ
 સ્વરૂપ આત્માની સમીપમા મન આસી જવાને ક્ષીરે છૂટે,
 સુખનો અને નિરાંતનો કંઈ અનુભવ થાય ન પામુ એવી
 કારણ—કારણ આવ સબધ સમજવામા છુટ જામર થતા
 ખાઈ જાય છે વસ્તુતઃ આત્માની સમીપમા જ આવશ્યકી,
 મનને સુખનો અનુભવ થયો હોય છે, છતાં જે જે
 માને છે કે મને જાણપદાર્થમાંથી સુખનો અનુભવ થયો,
 એટલે જાણ પદાર્થોમા સુખપ્રાપ્તિનાનુ આરોપણ કરીને કહી :
 યોના વિષયો રૂપી જાણ જગત તરફ વધારે ને વધારે વેગથી
 દોડવા લાગે છે જે જાણ પદાર્થ પ્રાપ્ત થાય છે તેમા સ્વ
 સુખરૂપતા તો હોતી જ નથી એટલે વળી બીજા જાણ
 પદાર્થ તરફ દોડવા લાગે છે ઇચ્છાઓનો જે સ્વભાવ જ
 છે કે જે ઇચ્છા પૂર્ણ થતા આવે ત્યાં તો બીજા
 અનેક ઇચ્છાઓ પ્રગટ થઈ ચૂકે છે એટલે વિવિધ
 ઇચ્છાઓને પૂર્ણ કરવાની રાત-દિવસ મથામણ કરવા છતાં
 ઇચ્છાપૂર્તિ કોઈ દિવસ થતી જ નથી માટે જ
 જગતના રહસ્યને પાર પામી ચૂકેના યાની પુત્ર ॥ કહે છે

કે તેમ આપણે અનંત છે તેમ ઇન્દ્રિયો જુ મન ૧૦ ૧
એનો દ્રષ્ટિ વિષય પાર પામી શકાય એમ છે ન નહિ
કુલ ઇન્દ્રિયોને પૂર્ણ પ્રવામા નથી પણ ઇન્દ્રિયોથી
મહાન પ્રવામા છે ૧ મટે ૩૦૦ વાલગિ કુલ લેખ
કે ૧ લેખ વતપુર્ણ નો આત્મા વરુ વળે આત્મામાં

૧ સુવર્ણરુપસ ક પાવણ મહે સિદ્ધ દુ વેદામસના
મળના, નરસ સુદમ્મ ન તેદિ કિંચિ, કાન્ધા ર
માસમના મળના ॥

-ઉત્તરાધ્યયનમૂલ ૧/૪૮

૨ કાન કાનવમાનમ્ય યદા કામ સમૂપવિ ।
મયેનમર કામ, સિદ્ધમેવ પ્રસારે ॥
યન્ન કામસુખ લેકે યન્ન દિવ્ય મદન સુખમ્ ।
દુષ્પ્રાપ્તયસુખમ્નૈત નાર્દત લેકે કટામ્ ॥

૩ કાને કમાદી કમિય સુ દુકમ્ । ઇદાદિ રોમ
વિષયેષ રાત્રી, એ સુદી દેહદિસિ સપરાદ ।

-દર્શનશાલિક મૂલ ૨/૧ ।

4 Are you looking for happiness from without? you are looking in the wrong direction and in vain, unless you first learn how to find it from its only true Source within

અમમગી રહ્યા છે સરકૂત-પ્રાકૃત-અગ્રેષ્ઠ પુસ્તકોમાંથી ઉપયોગી અવતરણો પણ અનેક રચણે ટાંકવામાં આવેલા છે આ રીતે પુસ્તક મનનીય બન્યું છે

મને લેખકનો અમત કશો જ પરિચય નથી, છતાં લેખકના લખાણ ઉપરથી જણાય છે કે તેમના વિચારોમાં સૌંદર્ય ભરેલું છે આપુ લખાણ સત્વરથી ભરપુર છે અને વિચાર પ્રવાહ અરુપલિત છે આવા ઉમતા આધ્યાત્મિક માધક અને આધ્યાત્મિક લેખકને મારા અભિનંદન છે

સાધકો આ પુસ્તિકાનું વાચન તથા મનન કરીને અનેક વિધ પ્રેરણાઓ મેળવે તથા લેખક પાસું તેમના આધ્યાત્મિક વિચારોનો અવિષ્કાર સૌમ્ય અને મરજ ગુજરાતી ભાષામાં બીજા પુસ્તકો લખીને લાભ આપતા રહે એવી શુભકામના સાથે આ ઉપોદ્દ્યાત મમાપ્ત કર છું

સં ૨૦૧૪ આસો સુદ ૩
જી હં વા ડા
(રેલેન-ખારાધીડા)

શુ નિ રા જ
શ્રી સુવનવિજયાન્તેવાસી
શુનિ જળુવિજય.

— અ નુ ક્ર મ ણિ કા —

	૫૪
પ્રકરણ ૧ કુ	૩
પ્રકરણ ૧ જી	૩૫
	૩૫
	૨૮
	૪૭
	૫૮
	૧૧
	૭૪
	૮૧
પ્રકરણ ૨ જી	૮૧
પ્રકરણ ૪ જી	૧૧૮
પ્રકરણ ૫ જી	૧૨૧
પ્રકરણ ૬ કુ	૧૨૩
પ્રકરણ ૭ જી	૧૨૬
પ્રકરણ ૮ જી	૧૩૪
પ્રકરણ ૯ જી	૧૩૬
પ્રકરણ ૧૦ જી	૧૪૨
પ્રકરણ ૧૧ જી	૧૫૩
પ્રકરણ ૧૨ જી	૧૫૬
પ્રકરણ ૧૩ જી	૧૬૬
પ્રકરણ ૧૪ જી	૧૭૫
પ્રકરણ ૧૫ જી	૧૭૭
પ્રકરણ ૧૬ જી	૧૮૧

ફક્ત પ્રચારાર્થે

સાધનાની પગદંડીએ

પડતર કિમત કરતા પણ ઓછી
કિમતે આપવાની છે એક નકલ
હીક પોષ્ટેજ સહિત ૧૧ આના.

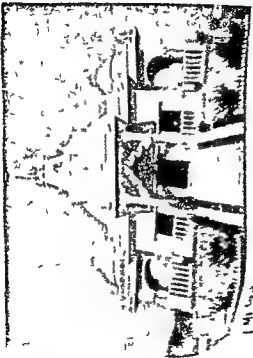
નકલો સીક્ષીકમા હમે
ત્યા સુધી મળી શકશે.

સોમચંદ ડી. શાહ
૬૦ લવનનિવાસ સામે પાણીતાણા

卐

卐

Photograph of the building where the German [unclear] were kept.

શ્રી સાધનાની પગદંડી એ

લેખક
શ્રી વજ્રપાણિ

સાધુ-જીવન ઠહિન હે,
ચકના ચેક ખજૂર,
ચઠે તો ચાખે પ્રેમસ,
પઠે તો ચકનાચૂર

૫ હિ મું ખ-જ વ ન

અખાધિત ગતિપૂર્વક કાળ-પાણી વહુ જાય છે
 કણો, અને કલાકો ગયા, દિવસો અને રાત્રિઓ પસાર
 થઈ, વર્ષો અને સુગ્રો વીત્યા, અરે ! સૈકાઓ ચાલ્યા,
 અનંત સૈકાઓ ઉપડ્યા

હજુ ય એ જ અખાધિત 'વેગથી' સમયના નીર
 વહો જાય છે, કેાઈ સંતો એને અટકાવી શકતી નથી
 બંકે, સહુ કેાઈ એ નીરના થોડા ઘૂટકાઓ પી લઈ
 પવાયન થાય છે

અનંત જીવો આ અનંતકાળની અનંત જાજીમ
 ઉપર દોડાદોડ કરી રહ્યા છે, એ
 અનંતકાળ ગયો, એક

બીજામાં, અને બીજામાંથી ત્રીજામાં પ્રત્યેક જીવની
દેહાદેહી વ્યાધ્યા જ કરે છે જેણે જોયું મળે
એને અનુરૂપ એને કાર્ય પ્રાપ્ત થઈ જાય અને એ
કર્તવ્યને પૂર્ણ કરતા કાયાપલટ થઈ જાય ફરી એ
પલટાયેલી કાયાને અનુરૂપ કાર્ય શરૂ થાય અને
અત પામે. આમ કાળની વિસદ જાગ્રમ ઉપર
વિવિધ ભાગોને લગવતો જીવ-નટ કાયાપલટ કરતો
જ રહે છે

અનત શક્તિ છે આ જીવની. અનત વીર્ય છે
એણું, અને અનત જ્ઞાન અને અનત દર્શનને. એ
માલિક છે પણ એણે જખ્ખર થાય ખાધી છે એને
કેાઈએ માર્ગ જૂલાખ્યો છે. એના જ્ઞાન-લેખન
ખીડાઈ ગયેલા છે, શ્રદ્ધાની લીવડી ક્યારેક પ્રગટે છે,
પણ એકાએક કેાઈ પવનના ધુસવાટામાં એ જુઝાઈ
જાય છે અને પછી લાખો સમય જુઝાયેલી જ રહે
છે. અનત શક્તિના સ્વામી જીવની ધ્યા કદગી
બને છે એ અદ્વૈત અધકારમાં અથડાય છે, દ્વૈત
છે અને લયકર ત્રાસ પામે છે એણે કેાઈ સામ
જાતું નથી એની પછડાટની વહારે કેાઈ ધાવા તૈયાર
નથી એના અતરના જખ્ખોને રૂઝવનાર કેાઈ
માલીને લાલ નથી

એ નિ સહાય અને નિષ્ક્રિય બને છે કાળ એના નાકામીયાળ બનેલા જોખામાથી એને ઉઠાવે છે બીજા જોખામા એને મૂકે છે

પણ તેથી એને શાંતિ નથી, સુખ નથી, આશ્વાસન નથી એ તો જાળમા ફસાયેલા લવની જેમ વધુ ને વધુ બીસમા આવે છે, કંઈ એના બેસી નથી એના આકેદને સુલુનાર કંઈ દયાળુ નથી એના આધુને લૂછનાર કંઈ સહાનુભૂતિના કામળ હાથ નથી

સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિના અભાવે આ લવ આ રીતે ઘણી જ લાગી અને સાથે ઘણી જ અસહ્ય એવી ખુસાફરી સસારજગતમા અનતકાળથી કરી રહ્યો છે હા, એની ખુસાફરીમાં અનેક બીજા સાથીઓ મળે છે પણ બહુ જ દૂકા સમય માટે તેઓ જોગા થકનિ વિખૂટા પડી જાય છે, સચોજ એને વિરોગની આગમા ધક્કો મારે છે, અને ભૌતિક સુખોના તથા ભૌતિક સવધોના આનંદ લયાનક દુ ખોની ગર્તામા પછાડે છે

કંઈ રીતે સુખ નથી કંઈ રીતે એને ચેન પડતુ નથી, સસારના-વાસનાના સુખથી એ તૃપ્ત ન અત્યંત વધુ અતૃપ્તિમા ધકેલાય છે એક

અમુખ 'સાધનોથી' પણ એ અનૃત્તિની ખંપર ભરાતી નથી. કચનના કામણ એના મનની જડતી છે. શત ને દિ એની ચિતામાં એના હવનની ધૂવ-ધાતી કરી નાખે છે. સ્વાર્થ-પરાયણતા એના હવન-ખેતરમાં પાગરે છે એના વેલા પૂરજોસમાં ફાતી-પુલી જાય છે, અને પરિણામે એનું હવન જોટલે એનું સુખ ભોગવતું જોજિયું એ જોજિયાને સુખી બનાવતા સાધનો જ બને છે એ સાધનમાં જોઈ પણ ને વિપરીત બને તો આ હવ એને ચવાવી લેવા તૈયાર નથી એને એ માખી શકે તેમ નથી. એની પ્રતિ કાર-શક્તિને તરત જ પ્રગટ કરે છે અરે! મન્દુયુષ્ય કરતા તે અચકાતો નથી, ઉવટે શત્રુયુદ્ધ ઉભાવના પ્રાણ હરે છે.

હવનમાં ક્યાંય શાંતિ નથી, અશાંતિની આગ ચારે બાજુ સળગી છે એને શાંત કરનાર હોય તે તે માત્ર ભરણ છે જે તેને સર્વ દુ ખોથી જાણે કે ઘડીભર સુકત કરી દે છે.

અજ્ઞાનતાના અલખ પૂનરી જગતનો કમ આ રીતે ચાલ્યો આવે છે એમનો વિકાસ એમના જ વિનાશને સર્જે છે એમનું મહા-જ્ઞાન એ મહા-અજ્ઞાનની દશામાં પલટાય છે રોરવ નરકોના લય કર

હુ જોની બેટ આ લવો મેળવે છે

|| આ વાતનામાથી ઉગારનાર કેઈ મહાન શિર
સ્તો, કેઈ ઓલિયો, કેઈ દેવ, બ્રહ્મા આ અનંત
કાળની ભાજ્ય ઉપર ચયો નથી? || કેઈએ અર્જુન
નની દુર્લેખ દિવાલને બેઠી નથી? || કેઈએ સત્યને
મેળવ્યુ નથી? || શુ સદ્ગુને આ રિગમણુમા જ
સુખાનુભવનો મનિપાત લાગુ પડ્યો છે ?

ના, ના, તેમ નથી એક નહિ અનંત લવો
લવાત્મભાવને છોડીને પરમાત્મભાવને પ્રાપ્ત થયા છે
તેમણે વિકાસની દિશા મેળવી છે, લવનમા ભાતે
તે માર્ગ ઉપર સદ્ગતાપૂર્વક પમાર થઈ ગયા છે
અખૂટ શ્રદ્ધાના સત્વ ઉપર આ અગમ્ય તોફાનેને
તેમણે થમાવ્યા છે હુ જોના ઝંઝાવાતના કારણોને
ચોખી કાઢ્યા છે, એ કારણોને જગત સમક્ષ મૂક્યા
છે, સત્યનુ આલિ કરણુ કર્યું છે બચકર સસાર
માથી તેઓ અતે સર્વથા વિમુક્ત થઈને અનંત
સુખના સ્વામી બન્યા છે

એમના લેરી-નાદોને કંઈકે સુણ્યા પછુ છે અર્જુન
નના પડોળેને કંઈકે ઉખેડી નાખ્યા છે શ્રદ્ધાની છુઝા
ચેલી, જ્યોત કંઈકની પુન ઝમકી ઉઠી છે, અરે !
અનંત સસારને સાત કરી અવ્યાબાધ સુખના શાશ્વત

કાળ માટે સ્વામી પણ બની ગયા છે

છતાં ય હંજુ અનતાનંત હવે! આ વાતનાથી મુક્ત નથી થયા એમને દ્વંધના ઉભરાની જેમ એકા એક જાગૃતિ આવે છે પણ પાછા વાસનાના નશામાં એ પલોટાઈ ગયા છે અનેકવાર અપૂર્વ સત્વને પ્રગટ કરવા કમર કસી છે, પણ કદમ માલી ચકતા નથી અસાનજન્ય વૈષમિક સુખાભાસ સામે હાલ કચકચાબ્યા છે, પણ રૂઢી વાળીને એનાથી દૂર જાગી શક્યા નથી

કેમ આમ થતું હશે? અપૂર્વ વીર્ય પ્રગટ થવા છતાં પુરુષાર્થની પરમ સીમા પ્રાપ્ત કેમ નથી થતી? એવું કારણ એજ દેખાય છે, કે-અનતકાળની ગોદમાં આ હવે સ્ત્રીને બહિર્મુખતાને ખૂબ જ ચોવી છે આયોગિક સુખોના પાથમાં જ એણે કૃત રૂપતા અનુભવી છે મહાપુરુષોના વચન-પીયૂષ એના ઉપર ઝાઝી અસર નીપવત્તવી શકતા નથી, કેમકે એના આત્માના પ્રદેશે પ્રદેશમાં ભૌતિક આનંદનું ઝેર વ્યાપી ગયું છે હલકા અને સુદ્ર એવા તિર્થંચ પશુના ખેંજિયામાં વસીને એ આત્મા વિવેકબ્રષ્ટ બને છે, નારકના દેહમાં સ્ત્રીને શુભાશીની આતશમાં એ ખૂબ સળગ્યો છે એના માનસમાં અકાટ નિરાશા અને પરાધીનતા છવાઈ ગઈ છે દેવોના પુણ્યપ્રાપ્ય

દેહમાં પ્રવેશીને એણે વિવાહી લવનની ખુશખો જ
 માણી છે એ વાસનાનો ગુલામ બન્યો છે રહ્યું માન
 માનવ જોળીયુ તેમણે ઘણું ખર્ચે આવું જ તોફાન
 તે કરતો આવ્યો, એટલે પુણ્યયોગે કવચિત્ જ
 સતોની વાણી અને સમાધિની ઉપરેખા પણ મળી
 જાય તો ય તેને કુલુભર ચોટી જઈ વીજળીના
 ફરટની જેમ એટલો ભયો ફર ફેકાઈ જાય
 કે પછી એ મતોના પૈગામ સાબળવા દુર્લભ
 બની જાય

ખરેખર ! બહિર્ભાવ જેમ જેમ વધતો ગયો છે,
 તેમ તેમ આત્મા પોતાની કર્તવ્યબુદ્ધિને વિપરીત
 કાર્યોમાં જ સમજતો રહ્યો છે અનંતકાળની લાબી
 મુસાફરીને દુઃકાવવાનું અથવા તો એ લાબી મુસા
 ફરીમાં આવશ્યક પુણ્ય-સંપત્તિને એકઠી કરી લેવાનું
 બૂલી જઈ, 'જરા આ ખાઈ લઉં, આ ભોગવી લઉં'
 ઇત્યાદિ વિચારના વિષયકોમાં તે અટવાઈ જાય છે

જત્રીસીઓ તૂટે છે, માથે ધર્મદ્રુત આવે છે, અને
 કાયા ચિયિવ બને છે, ત્યારે જરાક અતર્મુખ બને
 છે, પણ આ વાસ્તવિક અતર્મુખતા નથી આ તો
 મૃત્યુના ભણકાના સંભળાયાથી મુખ ઉપર બ્યાપેલી
 નિરાશા હોય છે, વૈષ્ણિક મુખોને ભોગવવાને હવે

અસમર્થ બનેલી કાયાની પડતી દશા નજરે તર
વરતી હોય છે, ક્ષત્રજનોના વિયોગની તૈયારી મનને
ગજરાવતી હોય છે, એ વખતે ધર્મનું શરણ અને
કર્મનું વિવરણ એને યાદ આવે, એમા અતર્ક
ખતા કેટલી ? થોડી ઘણી દુ ખિયારી કાયા પાસે ધર્મ
કરણી કરાવી ન કરાવી એટલામા આતમશમ મળેવી
અમૂલ્ય કાયાને છોડી દે છે, અને કયાય પશુ આદિના
હલકા જોખિયામા પુરાય છે

એક વાર મળેવી સામઘીનો ઉપયોગ માનવતાને
છાજે તેવી રીતે અતર્કખ બનવામા ન કર્યો તો
પશુને યોગ્ય કરણી કરવા માટેના પશુ-હેહમા એત
નજીને આપ્યા જવુ પડે છે ત્યા જન્મથી જ યાત
નામય જીવન જીવવાનુ શરૂ થાય, એક દાણ પહેવા
જે મળામવના પવગમા હેક હનો, એ હેહનો
સ્વામી બીજી જ દણે કોઈ ગ ધાતી મગ-મૂની
ગટરમા ફે કાઈ જાય છે

હાય ! બહિર્ગાંવનુ પોષણ કેને સુખદાયક બને
છે ? વૈવયિક સુખો કેને પરમાનંદ બક્ષી શકે છે ?
માનવ-હેહની અનુચિત કરણી કેને દલ્લો ખતાવે
છે ? અતરના સંશોધન પ્રતિની વિમુખતાના અંકર
દહમાથી કેણુ બચી શકે છે ?

આત્માની સુસા-ચાત્રાનો હૃદય અત નથી આબે,
 એમાં મુખ્ય કારણ બહિર્ભાવનું ભારોભાર પશુપાની
 મન છે જ્યારે ને ત્યારે અતસ્તિથાને વિસરી જઇ
 બહિર્ભૂખતાના પત્રામાં એની જવાની બેપટક તૈયારી
 બનાવવાથી આ અને આત્માની ભયર પાપમાંથી
 સર્જ છે

અનત-જ્ઞાનનો સ્વામી આત્મા મહા-અનનની
 પર્વત-ગેયે જઈને બેઠો છે નિર્જિકરી બનનાર આત્મા
 વિહારોની બહીમા દૂદ મેળવી રહ્યો છે સ્વ-પ્રીતિ
 પશુપાની આત્મા દમસ્તિતાનો સુગમ બની બેઠો છે

બહિર્ભાવના ચક્રપૂર નશ્વમા પોતાના સ્વામિત્વને,
 પોતાના સત્ત્વને, પોતાના અનત સુખને એ વિસરી
 ગયો છે બહિર્ભાવની ફાલી-પુલી પાણીમાં એ આન
 દિન બની ટાલી નહો છે એને વારનાત્તી સામે એ
 હમી રહ્યો છે

આવા કેમ એના મિત્રો છે અરે ! લગભગ
 આખું ય જગત બહિર્ભાવની એકદમ્યુ સત્તા નીચે
 આવી ગયેલું છે એનાથી મુખ્ય બનવાને ઇચ્છના
 સતોને એ જગત હમી રહ્યું છે, એની અવગણના
 કરી રહ્યું છે સતોની સૃષ્ટિને એમણે ભારે દુ ખભરી
 ઠેલી લીધી છે એમનાં, વચનોને એમણે ઉપલાની

નિર્માણમા સપત્તિની ંરજાલી કહી, પ્રદ્વયર્થના પાલક પરમ સતોને ધૂર્ત બાંધા કહીને સત્તાની ઝોય નીચે જેલના દરવાજા પાછળ ' ધકેલવા - ચોચ ગળ્યા માટેલા સાદની જેમ સ્વચ્છ રીતે વતીને લવવાતુ આ માનવે પસંદ કર્યું

બહિર્ભાવિતુનાટક કેટલું અગમ્ય અને વિચિત્ર છે ? એની પાછળ કેટલાય અમૂલ્ય માનવ-લવનેતા લોગ હોવાડ ગયા છતાં આ સસારચક્રે એ બહિર્ભાવની આભાસિક સુખવૃત્તિના આકાશા આકે ખીલાવીને અનવરત ચાલ્યા જ રહે છે નિવૃત્તિના પગલા પછુ અહી પડતા નથી નિવૃત્તિને તો નિષ્ક્રિયતા કહીને આ માનવ તિરસ્કારી દે છે નિવૃત્તિ તરફ મીઠ માડતી અને નિવૃત્તિને ચાહેતી સતોની ભૂમિને તે ૧૬ મી સદીની જડ-ભૂમિ કહે છે

અહો ! બહિર્ભાવમા લપટાયેલો આત્મા ડુખ અને કલેશની નાગચૂડમાથી સુક્ત ન થવા છતાં તેની સન્મુખ જ પોતાની ગતિ કરતો રહે છે, દ્યાર્દ્ર સતોની ચામવાણી કાને અચડાઇને પાછી પડે છે, એના કાન વાણી-પ્રદે થઇ ગયા હોય છે એને ઉગારનાર આ માનવ-જગનમા ય બીલુ કોઇ નથી સારું ય જગત બહિર્મુખ બનેલું હોય ત્યા ઉગાર

નાર બીજી કોણ હોય ? ગતાનુગતિકે જીવન માન-
વેના બનતા જાય છે ચિત્તની દેખણીએ બાળ
બીલે છે, એટલે એ બાળ પણ આત્મ-સાધનાને સ્વ
પ્રમા પણ સમજી શકવા અસમર્થ બને છે સારા
થ સંસારને પ્રત્યેક જીવ આ રીતે ઘેરના ટોળાની
જેમ એક-એકની પાછા અનુસંગ-નીતિથી ધસડયા
જ કરે છે એને પોતાના વ્યક્તિત્વનો ખ્યાલ બહુ
ઓછો રહે છે સામૂહિક અવાજ એ જ તે પ્રત્યેક
વ્યક્તિને અવાજ બની જાય છે

જે તે પોતાના અંગના વ્યક્તિત્વની રૂએ સ્વતંત્ર
વિચારણાને અવકાશ આપે તો જરૂર બહિર્ભાવની
ગતાનુગતિક લોક-પ્રવૃત્તિને અનિષ્ટ સમજે અને
તેનાથી થતી આત્મ-સત્ત્વની પારાવાર હાનિને
આધમીયા કરીને હોર્યા જતા જગતની સામે ખુશ્દી
પાડે, પણ 'મૂઠ નાસ્તિ કુત દાસા' જેવી આ વિચા-
રણા કેમકે જગત આજે સામૂહિક વિચારણાને
(Mob psychology) જ વજનદાર અવાજ તરિકે
અપનાવે છે એને જ સહુ ટેકો આપે છે એટલે
વ્યક્તિગત વિચારણાને આજે બહુ અવકાશ નથી

આ કાંઈ આજની વાત નથી પણ પરાપૂર્વથી
આજ રીતે સંસાર-ચલન રૂપાં કરે છે બહિર્ભાવની

જોલખાલા સર્વત્ર દેખાય છે, અત્યંત દુ ખંડાયક કર્મોના
જલિમ ગુચ્છજાઓમા આ આત્મા વધુ ને વધુ
ભીસાતો જાય છે, એનો વિચાર કરવાની તક પણ
આ માનવને સાપડતી નથી.

પણ છતાંય 'સત્ય શિવ સુન્દરમ્' ઉક્ત્યનુસાર સત્ય
ખંડાર પડે છે કેટલીક વિભૂતિઓ આ સંસાર-રેટની
અનવરત ગતિનું મૂળ ચોધી કાઢે છે જગતથી પર
જાની જગતના માનવો સાથે એ હકિકત પ્રગટ કરે
છે, પણ 'વેદ્યા' જોલખા ભારા દેલાયા આસમાની
જેમ એ વિભૂતિના વચનોના માત્ર પડ્યા જ પડે છે
હવનના અત સાથે એ વિભૂતિની કૂળતા જગતને
તારી દેવાની ઉર્મિઓનો પણ અત આવી જાય છે

આવા કેટલાય પરમ-પુરુષો આ જગત ઉપર
થયા અને કેટલાયને જગતની લીલા ખતાવી ઉગાર્યા
પણ હજી સદૃશતા રહેલા હોયો ન સમજ્યા અને એ
જ ધાર્મીના જોલખી દયા અનુભવતા રહ્યા

અનાદિ-અનંતકાળથી આ ચેતનને અનેકવિધ
યાતનાઓ, ત્રાસ અને ગુલામી લોગવની પડે છે,
છતાં ય વિવચોના નયામા-જ્ઞેરમા એનો તાગ
મેળવી શકતો નથી અરે ! એને એ બધું જ
યથોચિત દેખાય છે

વિશ્વવ્યાપી, વિશ્વને પોતાની હથેળીમાં રમાડનાર, કહેવાતા મહાન દેવોને અને કેટલાય રાજર્ષિ તથા મહર્ષિઓને પણ પોતાની હથેળીમાં રમાડનાર મોહની આ કેવી અગમ્ય બાળ છે ? બલસલા મધારથીઓ, રાનીઓ અને મહાસત્ત્વશાલી છવો પણ એમાં ફસાઈ બાથ અને છવનબરમાં મેળવેલી અપૂર્વ મિહિને શુભાવી બેસે !

બહિર્ભાવના અનેક સસ્ત્રોમાંથી ગમે તે એકાદનો ઉપયોગ આ મોહને બસ યઈ પડે છે બલસલાને એ મહાત્ત ઠરી દઈ પોતાની વિરાટ પ્રબળ સામેલ કરી દે છે

અહો ! બહિર્ભાવની લયાનકતાને પામી જઈને ભાગી છુટના છવોના પગમાં ફાસા નાખીને તેમને પગાડી દઈ પોતાની આછુ નીચે લાવનાર આ મોહની શી નિષ્કુર શક્તિ !

માનવે પોતાની દૃષ્ટિને દૂધી બતાવી એના પરિણામે જ એને બહિર્ભાવના ગુલામ બનવું પડ્યું છે, એમ જરૂર લાગે છે એની સામે અનતકાળની સુસાદરી ! આવતા એકાદ ૫૦ વર્ષના માનવછવ નનો જ કાળ રહ્યો એની સામે વિરાટ માનવ-

ગણની 'વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્' ની ભાવના ન હોય
 'વૃષયવૃદ્ધિજ્ઞા' ની કામના મિથ્ય થાય, માત્ર દિવર્તન,
 યાત્રા ના અનુસર વાક્યને એ વિસરી ગયો અને
 'યમાપદેનોક્તં તન્ન' એવી અત્યંત ઈર્ષ્યાનુ મનો-
 વૃત્તિને આવકારી

પરિભ્રમી એ સ્વાર્થાન્ધ બન્યો. 'મારે તારું
 સહિયારું અને મારું મારી પાસ' સુરાનુસંગિણી
 પ્રવૃત્તિ આદરી, આથી એનું જગત એના સ્વપ્નને જ
 બન્યા, એના કાર્ય એક જ હોવાના સુખ-હી
 બન્યા, એણે આત્માની અમરતાનું લક્ષ્ય ન બોલ્યું.
 પણ આત્માની નેહ સમી કાયા એ જ એના
 મનોરથોનું સ્થાન બન્યું એની સામે માત્ર કાયાનું
 સુખ, અને કાયાને સુખી કરના સાધનોનું સુખ રહ્યું.
 આ નયેા બહિર્ભાવ તેની નસેનસમા વહે ॥ એની
 મનોભૂમિ એની જ વિચારણાએથી જ કદાપિત રહે ॥
 પ્રવાહના વેગે ધસી જતી હોવાન-સસ્તિ રાજ રહ
 કલાકના જસનો એક એઓ દરેક હોવને આપ્યા કરે
 ત્યાં સુધી એના મહત્ત્વને સમજતો હોવ એનો
 વિચાર-વિહોણો ઉપયોગ કર્યો ભય ॥

અને એને મન આ બધું ય ગાડપણે નથી એને

તો એ ચોક્કસ અને યથોચિત પ્રવૃત્તિ સમજે છે, જગજીવનું કર્તવ્ય કહે છે માયાના બંધામેલા હવને પરમાત્મભાવ પ્રાપ્ત નથી થયો એટલે એ એમ જ કરે, એમા એનો શો રોષ ? અવિતબ્યતા તેવી જ કરે, ઈશ્વારિ વાતો-દલીલો કરીને ભુષિની આ વિચિત્ર હાલથી પોતાનો બચાવ કરી લે છે

એમ કરતા કરતા હવન પૂર્ણ થાય છે કોઈવાર અતર્મુખતા આવે છે ત્યારે વિદ્યુતના ચમકારાની જેમ વિચારનો એકદમ ધક્કો લાગી જાય, પણ તેની અસર નીપજતી નથી વિચારોના ઢગલાબધ કુપચ્છે હવન ભર મુખી કર્યા બાદ એકાદ આચકામા અતર્મુખ બની જવું એ તો કોઈ વિસ્મય માટે સંભવી શકે હા, એવા આચકા વારવાર આવતા જાય તો જરૂર વિદ્યુત-હવનના આનંદ અકારા બને ખરા અને એનાથી એ વિમુખ પણ બની શકે હવનનો અત અતર્મુખતાની સ્વભાવ-દશામા આવી જાય, અને તેમ થાય તો અવળી વહેતી આ હવન-ગંગા સવળી વહેવા લાગી જાય

અનતકાળથી ચાલ્યું આવતું હવન પરિશ્રમભર્યું આવા કાંઈક સ્વભાવદશાના અને વિસાવદશાના તાણા વાણાથી વસાત આવ્યું છે એના આજ અધીન.

ઇતિહાસમાં એ અનેકવાર મહાન સાધક જન્યો છે અને અનેકાનેકવાર મહા-ભય કર કુકર્મોના લોકતા જન્યો છે. દ્વી સુખોને દીર્ઘ ધન સુધી સોજવીને વિલાસમય જીવનનો પક્ષપાતી જન્યો છે વાસના અને વિકારોથી એના આત્માના પ્રદેશે પ્રદેશ જરકાઈ ગયેલા હોય છે એશારામી (સુખશીલતા) સ્વાભાવિક બની ગયેલી હોય છે. પશુને જેમ સોટી મારે અને સમકીને થોડું ઢોડે પછી વળી ધીમું પડી જાય, તેવી જ દશા આ જીવની છે એને અનુભવ-જીવનમાં જ્યારે કંટકા પડે છે ત્યારે તે એક સમકારો અનુભવે છે એ આત્મભાવ પ્રતિ જરા ઢોટ પણ મૂકે છે જગત એને સમશાન-વૈરાગ્ય કહે છે, કેમકે સમકારો શાંત થતા જ તે પૂર્વવત્ અવળી ચાલમાં જ આનંદ અનુભવે છે

અનંત શક્તિના સંગ્રાહ આ આત્માની કેવી વિચિત્ર અને કેટલી બધી અયોગ્ય દશા ! એને પર માત્રમાના ભજનો ગમે કે નર્તકીના નૃત્યો ! એને નિર્ઘન્ય ગુરુઓના મુખમાથી ઝરતી વીતરાગની વાણીનું પીયૂષ-પાન ગમે કે વિલાસી સંગીનના સૂરો ગમે ? એનું લક્ષ્ય અનંત જીવનના અનંત યોગિયાના મરણો અટકાવી દેવાની પ્રતિષ્ઠાપૂર્વકનું હોય કે આ જીવનના એક જ મરણ પૂર્વે અજાણ્યે જ અનંત

મરહોને રીઝર્વ કરી લેવાનું હોય ? એને નીતિમય
 લવનથી પ્રાપ્ત કરેલી કમાણીનો રોટલો પણ ગમે
 કે અનીતિના બળરો ન હોવા કરી અનેક લવોના
 લવન ચૂટવી લઈ એની ઉપર મસ્ત-ઉમ્મણીઓ
 ઉત્તવવી પસંદ પડે ?

કેટલો બહિર્ભાવ ! કેટલી વિભાવ લગા ! કેવી
 જગતના બાવો પાછળ ચલી પોતાની બધા કરે
 બરમાલી !

બહિર્ભાવના અનેકવિધ ભાવો સસારના પ્રત્યેક લવ
 ઉપર વ્યાપીને રહેલા છે એના પ્રેત્યાન માટે એકાદ
 નાનકડું નિમિત્ત પણ બસ યથા પડે છે અનાદિ
 કાળથી સસારના ચકાવામા ધૂમી ધૂમીને લવે બહિ-
 ભાવના પ્રત્યેક ભાવ ઉપર પોતાનો કળ્પ એટલો બધો
 સચોટ રીતે જમાવી દીધો છે, કે-એ ધારે ત્યારે એક
 નાનકડા નિમિત્તમાત્રથી કેલુંપણુ ભવમા એ ચક
 ચૂર બની શકે ઈ માનવ-દેહને પામ્યો હોય એટલે
 તે વખતે કદાચ તે માસાદિનું ભક્ષણુ ન કરે પણ તેથી
 શું ? જરાક એ જિવાડીના ખોજિયાને ધારણ
 તો કરે એટલે એ માસબદ્ધણી વૃત્તિ સાહજિક બની
 જ જાય છે સાધુવાના ચિદરૂપ રમેહરણુને બગલમા
 બહેને રાખ્યું નિમિત્ત મળ્યું નથી ત્યાં શું

ચેલા એ બાવા કાવિક શ્રદ્ધાચારી કહેવાય, પણ નિમિ
ત્તની એક જ છટ લાગનાની સાથે અતરમા નડ
કરી બેઠેલી વાસના બખૂડી બેઠે, વિષયોની પાછળ
થેલો બની અનુપમ સાધુ-વેદને લજ્જતા એ ખાનદાન
નખીરો વાર ન લગાડે

બહિર્ભાવનું તોફાન ઘણું જ વિચિત્ર ઠેરવેલું છે
એની શરૂઆતમાં એકાદ પ્રકારની જ બહિર્મુખતા પ્રગટે
છે અને બાદ ધીમે ધીમે અનેક પ્રકારની બહિર્મુખતા
પ્રગટી જાય છે આત્મપ્રદેશની એક એક જગ્યાને
તે સર કરી લેવા મૂકે છે અને એ મહાન શક્તિના
સ્વામીની, પોતાની સત્તા નીચે પાથમાલી કરે છે

ઇતિહાસના પાના ફેરવતા જઇએ તો ઉપરની
વાતનું સમર્થન કરતા અનેક ચિત્રો દૃષ્ટિમા આવે ॥

મહાસરકારી ઇલાચીકુમારનું બચ્ચ અને ઉદાર
જીવન શ્રમણ-જીવનમા રખે પરિવર્તન પામી જાય,
એ બાચી વડીલોએ એને કુસંગમા લપટાવ્યો હજી
તો એકાદ બહિર્ભાવની જ ફારમ બહેકાવી, પણ ચીન
ગારી ચ પાયા પછી વિશટકાય હુતાશનને ફરી વળતા
કેટલી વાર ! સાતેય વ્યસનોથી ચક્રચૂર બનેલો
ઇલાચી વડીલોથી પણ પસંદમુખ બની ગયો એમા

ય હંતુ એણુ પશુ હોય તેમ બહેનુ તુચ્છ કુળની,
માસના દોષાની દુર્ગમિથી ખદખદતી, માત્ર મુંદર
આમડીના આનલુથી આ બહેને ઘડતી કાયાના
મોહમાં એક વખતનો સયમાભિલાષી ઈલાચી રસાયો.
એની ખાતર એણે બધુ ઇંકયુ કરે ! આર્થતને
વિસર્યો, ખાનદાનીતી ઉપેશા કરી પિતાની પશુ
શાખને વટલાવી !

વિચાર કરવો આવરવક છે, કે-આ બહિર્ભાવની
અનિવાર્યતા સમજીને એ વડિલોએ પુત્રની કેટલી
ખાતાખરાખીને આમંત્રણ આપ્યું પશુ એમાં વડિલોને
હોય નથી. એ બહિર્ભાવ જ એટલે બ્યાપક છે કે
એનો પગપેસારો થતા જ એ મેલેરિયાના જ તુની
જેમ કિચુલુ કિચુલુ બનતો જ જાય છે એને વારવો,
એ અતિશય બારી કાર્ય બની જાય છે.

અજ્ઞાનલ્યાને વીનસાગરેવતુ શાસન અત્યંત વધુ
અવગણે છે, એવું કાલજી આ જ છે એવું જેમ વધુ
અજ્ઞાન તેમ તેનો લાગણીઓ વધુ બહિર્મુખ બને
તેનો મનોયોગ પ્રતિપક્ષ બહિર્ભાવના ચોપણમાં જ
રત બનેલો હોય, અને એમ થતા એના આત્મ-
પ્રદેશો ઉપર વધુ ને વધુ કર્મના આવરણો આવતા
જાય, એટલે વધુને વધુ અજ્ઞાન તે બનતો જાય.

ગાડા માણુમની જેમ એને અસાર અને લાયકર
 'દુ ખનાયકે આ સંતાર મહાસારજૂત અને પરમમુખતુ
 નિધાન છે એમ જ પ્રતીત થાય વિકૃતિથી બાંહે
 ફેલા મનને વીતરાગતાથી અણુગમેા થાય એ શાકે
 નિષ્ક છે

ઇતિહાસના પાને આ વાતની સાક્ષી પુરતા
 જુઓ-પેવા ગોખે બેઠેલી લલનાના કામણુગારા કટા
 ક્ષમા મૂઢ જાની ગયેવા શ્રમણુ-શિરોમણિ અશ્વલિક
 મુનિવર ! કેવુ અપૂર્વ સયમ હતુ ! ધીમ ધખતા
 બપોરે યથાવિધિ ગોચરીએ નીકળ્યા હતા અષ્ટ પ્ર
 સ્યત માતાની રદા એમના મનમાં હરધડી રમતી
 હતી જીવનમા અતર્મુખ બનવા અને માધુતાનાં
 અપૂર્વ સિદ્ધિને લાધવા એ મહામુનિ કમર કમીને
 અકંકતાથી કંઠમ વારતા આઠ્યા જતા હતા, પણ એક
 નિમિત્ત મળ્યુ અને એ અતર્મુખ મુનિવર બહિર્મુખ
 બની ગયા માસના લોચાની પુતંગીમા એણે અવૌ
 ઝિકતા નીરળી અરે ! એ પુનળીએ એના ઉતર
 આકર્ષણ જન્માવી દીધુ એના મન પ્રદેસ ઉપર અણ
 બાએ કમજો લીધો આ મુનિ મકર્ષિ હતા, એમણે
 સયમ-જીવનના મુખામૃતના ચપકો ઘૂટડે ઘૂટડે પીધા
 હતા સત્ત એમની નત ચમુઓમાં તરવરતુ હતુ

એમના લક્ષણમાં શ્રદ્ધાનેજ ઝગડી રજુ હતું, ટોર
 સાધનાની સાખ, એમની કાયા પૂતી હતી. પરમ-
 શ્રદ્ધાની પ્રાપ્તિ ધરેતો તત્કાલ એમના પ્રત્યેક રુધિર
 નિદુમા ઉગાટ આણી નહો હતો અદ્યે। કેટલું
 મામરું ? કેવી પ્રાકૃતિમાં ? પણ એ મધ્યમ ય સાગ
 રના નીરની જેમ ગોમરવા લાગ્યું મળ્યા આત્માને
 પેલી અજ્ઞાએ નિર્મળ જનાની દીપો એક જ મોહક
 માગણી અને એ જ કવચે મયમની અપૂર્વ સાધ
 નાને ઠોકરે મારી દીધી

બહિર્ભાવના જામજમાગમાં મુજાત્તાની સાથે જ
 જીવનના સહ જાવણ જાય છે, વિચારોના વહેણ
 વિશાળ વહેવા લાગે છે સાત્તિકતાના શિખરે
 રહેવા આત્મમગન નિ સત્ત્વ જીવનની તળેટીએ ભુરકો
 માગે છે, પણ એને પામતું હોવા છતાં એનો અનુ
 ભવ તાત્કાલિક યોગ નથી કેમકે એના પુણ્યરૂપી
 રમરની ભૂમિ ઉપર એ પડેલો હોય છે પુણ્યના
 રાગર ઉપર પછડાડેલો અનુભવ કયાથી થાય ? હવે
 જે તે જોજાની જેમ અધોમુખે ગગડેલો જાય છે
 એને અજ્ઞાવનાર દેહ ન હોય તો એની ગી અવ
 દશા થાય, એ તે જ્ઞાનીપુરુષો જ જાણે !

અહા ! બહિર્ભાવનું ચેકાહ આકર્ષણ

હુ ખદ છે ! દૃષ્ટિને જરાક સ્થિર કરવામા આવે,
કાનને માડવામા આવે એટલે જેવ ખતમ આખી
દ્રોણની દ્રોણ આત્મ-પ્રદેશ ઉપર ઉતરી પડે એના
વવાયેલા-અકુરિત અને પુણિત બનેલા શુણ્ણ-છાડવા
એને એ ઉખેડીને નિર્મૂળ કરી નાખે

હજી પાનુ દેરવીએ જુઓ સામે જ પેલા
મહાપરાક્રમી અને મહામત્વશાળી નદિપેશ્ય મુનિ
વેશ્યાની યાચનામા લપસતા દેખાય પરમાત્મા મહા
વીરદેવે એમને વાર્યા છતાં એ સયમ લેતા ન ડગ્યા,
એમણે કચન-કામિનીને ધગધગના લોહાની જેમ
ત્રાસ આપતી વિચાર્યા રાજવી વૈભવો પ્રતિ તિરસ્કાર
થયો વૈનયિક ભોગો પ્રતિ નદરત છુટી મહાવીરના
એ વીર સપૂતે વીરત્વને છાત્રે તેવી રીતે મહાભિ-
નિષ્ક્રમણ આદર્યુ આત્મા ઉપર અત્યંત ચોટી પડેલી
કર્મની રજને ઉખેડી નાખવા ઘોર તપ આદર્યો,
મહાવીરદેવના વચનને યાદ રાખી, ‘રજે હુ કયાક
ભૂલો પડી જાઉં’ એ સાવધાની સાથે અપ્રમત—
ભાવમા રત બન્યા, ભોગોને એ ભૂલ્યા, પણ આ
શુ ? ભોગો એમને ન ભૂલ્યા ! ! !

મુતસદી દુરમનની જેમ આ મહર્ષિના આત્મ-
પ્રદેશો ઉપર એના હુમલા થવા લાગ્યા પણ આ ય

સહીર યોજ્યા હતા મનોમન અનેક વારણ ક્યાં
 મહાવીરદેવના અનેક વચન-ઓસડોને અજમાવી
 જોયા પણ જોગે તો ભૂતની જેમ પાછળ પડ્યા
 હતા પર્વત ઉપર ચડ્યા મહર્ષિએ વિચાર કર્યો
 “એવું અબરોમા અને ભવ્ય સાધનામા કેઈ કાળે
 ઠાણ પડી બાંધ તે પહેલા આ જીવનનો અંત આણી
 દઉ” મહાસાત્તિક એ મહાત્માને વિચાર આવ્યો
 અને તરત જ વર્તનના યશસ્વી ચત્રમા ફેરવવાનો
 નિર્ધાર કરી દીધો ઉત્તુગ ચિખરની ટોચથી ઝપટા
 વવા તૈયાર થયા પણ સવિતબ્યતા છુટી જ હતી
 “હવે કેાણ આવ્યો અને મહર્ષિના જીવન ઉપર મર
 ણનો પડદો ન પડ્યો મહર્ષિની માધના આગળ
 વધી લલાટના લેખ કેાણે મિથ્યા કર્યા છે ?

ગોચરીએ ગયેલા મહર્ષિ વેશ્યાના પ્રશ્નનો ઉત્તર
 આપવામા ગેણુ ખાઈ ગયા બસ ! ખવાસ ! બહિ
 ભાવની એક જ ચિનગારી ચપાઈ, રૂપ નીરખ્યું
 બહિભાવની આ બીજી ચીનગારી પ્રગટી અને પછી
 તો જવાળાઓ સખૂરી ઉડી સયમ-જીવનની મહાન
 સાધના એમની આખની સામે જ ખાખ ચર્ક ગઈ

કેવું આત્માનું મહાન અને ઉદાત્ત ઉર્ધ્વ-
 કારણ ! અને કેવું આ શરમજનું અધ પતન !

લોહુપતા સમયના બધેને કળાવે ! મહામુનિની
મહાન સાધનાને વિસરાવે !

કેવું અગમ્ય છે આ બહિર્ભાવનું તોફાન !
કેટલું અકલ્પ્ય પરિણામ એ નિપળાવે છે ? એક ક્ષણ
પહેલાની મહાન કથાને બીજી જ ક્ષણમાં એ કેટલી
અધમ બનાવે છે !

મોહના હંડહંડતા દુરમન જેવા, અતર્કુષ્ણ
બનેલા નિર્ઘન્ય મુનિઓને પણ જે પછાડી દે, તો સદૈવ
બહિર્ભુજપણામાં રાચતા, છદ્મસ્ય ભૌતિક સુખમાં
રાચતા જીવોની શી પરિસ્થિતિ ? એમનામાં આત્મ
સત્ય તો જોવા ય ક્યાથી મળે ? એમની નીકરતાના
દર્શને ક્યાં માય ? એમના જીવનમાં ઉર્વગમનનું
સ્વપ્ને ય ક્યાથી સંભવે ? છતાં ય દુ ખની વાત તો એ
છે, કે-એ જીવોની પોતાની આ નાલેશીમરી
નિ સત્ય સ્થિતિનું તેમને જ્ઞાન નથી થતું તેઓ તેને
સત્ય અને આવશ્યકતાના લેભાસ નીચે ઢાકે છે તેને
અવહાર જીવનનું ઉપનામ આપે છે, ભૌતિક લોભને
અનિવાર્ય કહે છે એ માટે જપુત્રસ્ય ગતિર્નાસ્તિ
શાસ્ત્રવચનને આગળ ધરે છે પ્રત્યક્ષત પ્રાપ્ત થતા
વૈષયિક મુખેને અવગણવામાં તેઓ ઉલટી મૂખાઈ

સમજે ॥ પરોક્ષની વાતોને તેઓ નકારે છે એમના
આ વિશ્વાસ ઉપર દરાપ મારતા ધર્મને તેઓ
આધતુ વિચરિન કહીને હસી કાઢે છે

અહો ! બહિર્ભાવમા ચક્રચૂર માનવ ત્રિ
પાતીયા ભવગ્ની જેમ બેક્ષામ વર્ને અને મહોન્મત્ત
હાથીનો જેમ આગળ ભાગ્યે ભય તો એતુ ભાવિ
કેતુ ભયકર હોય એની કંપના ય ન આવે !

પર્વતની ટોચથી ઝપવાવતી કાયાનો દૂકટો ય
હાથમા ન આવે તેમ આ બહિર્મુખી ભવના દહ ના
ચક્રરમા છક્કા-પથા ઉડી ભય એની અનતી માતા
માથી એકે ય એની વહારે ન ધાય ! એના અનતા
વહાદાર મિત્રોમાથી કોઈ એની સહાયે ન ભાય ! કર્મ
સત્તાના અટલ ઇન્સાફની કોર્ટમા એના અજ્ઞાનજન્ય
કૃત્યો ખુલ્લા પડે અને એના દહ અચૂક અમલમા
ઝુકાય

ચક્રવર્તીની માળણરી કાયા હંતુ તો રાખ બને
ન બને ત્યા કર્મસત્તા એના હોક્તા એનને નર-
કની ભયકર વેદનાને ચોગ્ય કાળમીઠ પત્થર જેવી
કકરિ કાયામા પકેલી હે વજ્રના ઘા પડે, તરવારના
ઝાટકા પડે અને વીજળીના ઉઝાપાતો મથે, ખૂમ-

કર્મેને પોષતી સઘળી સાસારિક પાર્થિવ ચીજો પર
આદરવામાં આવે તો !

તો આ જીવન સંકળતાના ચિખરે પહોંચે
અનંત સુખના ધામની પગદહીએ ચાલવાનો આરંભ
કરવા દ્વારા આ જીવન મગલમય બને, સાધનાના
ફલે વાવેતર જ આ જીવનમાં થાય તેથી શુ મધુ ?
ભાવી જીવનમાં એમાંથી અકૂરા પુરો, પાકડાં આવશે,
પુષ્પો ખીલશે અને ઉંચટે અતિમ લક્ષ્ય-મહાન દેશ
અનંત-સુખનું ધામ આવી પહોંચશે એના બારણે
ટકોરા પડશે.

અતર્કુખ જીવન આત્માની અવદશામાં અદ્વ
મૂત પલટો આવે છે ઉલટપક્ષે જાહિર્કુખ જીવન
આત્માનું અધઃપતન સર્જે છે એ ખ્યાલમાં રાખીને
સહુ કોઈ સુખાભિલાષી જીવે સ્વ અને પરના કલ્યાણ
માટે અતર્કુખ બનવું અનિવાર્ય છે

અંતર્મુખ એવન

બહિર્મુખ એવન આત્માના અવ્યાભાષે મુખના લોગવટા માટે એક તોતિંગ દિવાલ સમુ પ્રતિરોધક બને છે, એ હકીકત પૂર્વેકા વિચારણાથી સમજી શકાય છે

માનવ-એવનની મહત્તાને અનેક રીતે જ્ઞાની પુરુષોએ બતાવી છે, આવા મહત્ત્વપૂર્ણ અને દુઃપ્રાપ્ય માનવ-એવનને સફળ કરવું એ સહુ કોઈની અભિલાષા હોય

* લક્ષ્ય ની

માનવ-એવનની સર્વોચ્ચ સફળતા અંતર્મુખ એવન એવવામાં છે, બહિર્ભાવ અનેકવિધ કુસરકારના નવા બીજ વાવે છે છુનાને અકુસ્તિ કરે છે. એટલે એ વડવેલા એટલા બધા વિસ્તારમાં પથરાઈ જાય છે, કે આખું જલ્મ એવું આ મન-વન

* Desire is a tremendous force and must be directed in the right channels or chaos ensues.

એનાથી જ સકીર્ણ બની જાય છે એ વડ-વેડા
એનો ઉચ્છેદ દુષ્કર બની જાય છે, એટલે બહિ-
ર્મુખતાને ફગાવીને અતર્મુખતાને જ લવનમાં
અપનાવવી રહી મેચક, અતર્મુખ લવન એ સહે-
લાઈથી સાધ્ય નથી જ, છતાંય તેને જો લક્ષ્ય બનાવ
વામાં આવે તો જરૂર તે સિધ્ધ થઈ શકે છે

પણ એના માટેની તમન્ના હોવી જોઈએ લવનમાં
કેઈ પણ વિશિષ્ટ કાર્ય વિચારણા માત્રથી સિદ્ધ
થતું નથી એની પાછળ લગની હોવી જોઈએ અને
ત્યારબાદ જોગ (સ્વાર્થણ) હોવો જોઈએ

આધુનિક જગત આ હકીકતના નિર્દયનરૂપ
છે, અવનવી શોધોની પાછળ મરી ફીટવાની તૈયારી
અને લવનનો જોગ હોય છે જરૂર, સહુ પ્રથમ તો
વિચારણાના ચક્રો જ મનોમન ગતિમાન થાય છે,
પણ ત્યારબાદ અટકવાનું નથી વિચારકે ૧૦૦ માંથી
૮૦ નીકળશે, પણ એ વિચારને અમલનું મૂર્ત સ્વ
રૂપ આપવાની તમન્ના (તલસાટ-લગની) સેવતા
૧૦૦ માંથી ૧૫ જ મળશે. અને તે તલસાટ પાછળ
જોગ આપી દેનારા તો ૧૦૦ માંથી ૫ જ નીકળશે
કહેવાનું વાત્સર્થ એ છે, કે- 'લવન અતર્મુખ

અવગુ છે' એવી વિચારણાને વેગ આપી "દીર્ઘા
બાઈ હવે એને આચાર-અવનમા પરિણામથી દેવાને
તલસાટ હોવો જોઈએ

કેટલાક મનુષ્ય કહે છે, કે-"ભાવના તે
ઘણી છે પણ કાર્ય સિદ્ધ થતુ નથી કેમકે કાર્યને
માટે અનુકુળ સામગ્રી સાપડતી નથી" આ હકીકત
ખરાબર નથી ભાવના માત્ર સાધનાનુ દ્વારા જરૂર
બનાવે, પણ એ લક્ષ્ય તરફ પગલા માર્યા વિના
લક્ષ્ય શે પ્રાપ્ત થાય ?

જો એ ભાવના તલસાટભરી નહે, દૈનિક
ઉઠાણમાં ભાવનાને સિદ્ધ થયેલા રૂપાદેશો નાખ-
વાનુ જોમ-ઝરણુ ઝરતુ હોય તે એ કાર્યને અનુ-
કુળ ઉત્તરસાધકો તો મળવાના ન હોય પણ કાર્યને
સિદ્ધ કરવા માટેના અન્ય પ્રયત્ન વેગ,
તે કાર્યને અનુકુળ સધળી સામગ્રી ફરી આપે
જ છે* સામગ્રી પ્રાપ્ત થતાની હોય છે. (સ્વાર્થજી)

* સરખાવો —

Ask and it shall
be given you,
Seek and shall find
Knock and it shall

be yours

આપી દેવો જ નેમ્ને તરત જ એ જાવનાને અમ
સમા મૂકી દેવી નેમ્ને

‘ચાટશી માવના યસ્ય સિદ્ધિર્મેવતિ તાટશી’

આ પૂર્વ પુરુષોના વાક્યમા કેટલું બધું તમ્ય
સમાયેલું છે, એ તો અનુભવથી જ જાણી શકાય

અતર્ક્યુષુ લવન ને અનિવાર્ય છે, અત—
ર્ક્યુષુ લવન વિનાનો માનવ-દેહ ને બેટાજ ને
ગિહામલ્લો છે, તો એની અનિવાર્યતા સમજી લઈ એ
વિચાર પાછળ, એને સાધવાનો તલસાટ ઉભો થવો
નેમ્ને, અને ત્યારે એ તલસાટના બળે ઉત્તરસા-
ધકો (અનુદૂળ મામમી) આવી મળે ત્યારે આત્મ-
લોગ આપીને જાવનાને સાધનાના રૂપમા દેશી
દેવી નેમ્ને

વિપાદનુ વિષ

સાધનાના રૂપમા જાવના સક્રમી ગયા જાહ
પણ એક મોટું વિષ્નુ આવે છે, અને તે નિરાશાનુ
માનવ-માત્રને કાર્ય-સિધ્ધિ સામોસામ ન દેખાય
એટલે તે ઝટ નિરાશ બની જાય ॥ પણ તે એક
બહુ જ મૂલ ભરેલી બ્યાપક મનોદશા છે સાધ-
નામા રહેલું એ જ સિદ્ધિ છે. મુબમથી
ગાડીમા અમદાવાદ જવા બેઠા અને ગાડી ઉપડી

કોઈ વિષ્ણુ આવતુ નથી તો દરેક સુસાક્ષર સમજી જ લે છે, કે-હવે તો અમદાવાદ આખું જ સમજે. ક્યારે આવશે ? હજુ કેમ આવતુ નથી ? શુ આવશે જ નહિ ? આટલી બધી વાર કેમ લાગે છે ? ઇત્યાદિ વિચારો. ઉદ્ભવતા નથી એ જ રીતે ભાવનાની તળેટી છેડી સિદ્ધિના શિખરે પહોચવા માટે ત્યા રથી સાધનાની પગ ડીએ ચાલવાનુ ચર કરી દીધુ એટલે હવે જરૂર સિખિનુ ઉત્તુગ શિખર પહુ પ્રાપ્ત થવાનુ જ છે એને પ્રાપ્ત થતા સમય લાગે તો તેમા નિરાશા યાત્રી ? તેમા હાયવોય શી ? અકળા મણ્ણુ નામ રેનુ ?

અતર્મુખ દુવન દુવવાનુ આરબ્યુ એટલે એના મીઠા ફળની પ્રાપ્તિ (સિખિ) થવાની જ છે, એવી બદ્ધ-પૂરક વિચારણાને દુવનમા અપનાવી હેવાથી દુવન હાયવોય અને નિરાશાથી પર બનતા અનેક રીતે વિકસિત બનવા લાગે છે, એ માનવને અનેક પ્રેરણાઓ મળે છે અને એ પ્રત્યેકમા આત્મ પ્રયત્ન કરવાનુ બળ પહુ મળી જાય છે

સર્વતોમુખી વિકાસ આ રીતે પ્રાપ્ત,
એક જ કાર્યને પકડીને બેસી

સિખ યવાની પ્રતીક્ષા કરવી એ તો નરી મૂર્ખાઈ છે. માનવદેહને અનિવાર્ય એટુ અતર્મુખ. જીવન જીવવા માટે જગવા કપડા પહેરી લેવા અને પછી 'હવે તો કંઈ પ્રગતિ જ દેખાતી નથી' એ વિચારણાને આકાર આપી નિરાશ બનવું, એ કદી ય દાન્ટબ્ય નથી, જગવા પહેર્યા એટલે અતર્મુખ-જીવનને યોગ્ય ક્ષેત્ર પ્રાપ્ત થઈ ગયું પણ પછી નિરાશા શાને ? જીવન નિષ્ક્રિય શાને ? નહિ, નહિ, એ તો ગિલકુલ અયોગ્ય અને અનુચિત છે * અનેકવિધ મિત્રાઓ પૂરું શુભવર્તેના શ્રી મુજેથી, શ્રદ્ધાતા અધ્યયન, મનન અને નિદિધ્યાસનથી મેળવીને એને અમલમાં મૂકી દેવાની તીવ્ર તાવાવેલી જગવીને જીવનને ધન્ય બતાવવું જ જોઈએ એ જીવનમાં કૃતકૃત્યતાનો અનુભવ કરવો જ જોઈએ. દોષતા દોષતા બીજા ઉપર નાખી દેવાથી કે દેવાને ઉપર-ઉપરનો સતોષ આપવાથી શું ? જાતે

* It is better to look forward and to make new mistakes, than to look back and do nothing. A man must keep on

જ નિરાશાની કઠાર પોતાના પેટમાં દુલાવી દીધી
 છે, એ કેમ વિસરી શકાય ? એની સાથે આખ
 મીથામણા શી રીતે કરવા પહેલેજ તળકે નિરા
 શાને ફાગી દેવી જોઈએ, નિરુપાદિવાના કટકોને
 ફર કરવા જોઈએ, અને ફરી મજમ પગલે સાપનાની
 પમદહીએ ચાલવું જોઈએ

અતર્કુળ જીવનમાં નિરાશા જોડે છે વિવાહ
 જોડે દુરમનપણીનો સ્થાન ધાતુ ફરે છે, એ કદી
 ન મૂલ્ય સાથે સાથે હિંસાદીપલું એ એક વફાદાર
 મિત્રની જેમ આગળ વધારનારે બને છે, એ હંમેશા
 ખાલમાં રાખવું વિવાહ પસંદ પડે હશે થઈ જાય
 તે થ તે વખતે માનસિક સમાધિ ખેલી જોઈએ
 તકે વિવાહના પર્વતમાંથી કપાશેના લાવારસ ભલે
 કમૂઠો ઉગાડેય પણ તેથી શું ? વિવાહના એ જ
 પર્વતમાંથી ઉત્કટ વિરાગની ગમાઓ પણ વહે છે,
 વિવાહના એ જ પર્વતમાંથી ભાવીના ભવ્ય જીવનના
 સ્વપ્ન-જલ્લા પણ ચાલી જાય છે, વિવાહના વાતા-
 વરણના જ મહાન કાળ્યે સર્જાયા, વિવાહના ધમ્મામાં
 જ જીવનના ચક્રો પડેલા, વિવાહના વિષ પીને
 કેઈ માનવો નીચકડે જન્યા

વિપાદને પણ વિકાસનો સાધક સમજી લઇને
આ રીતે અપનાવી લેવામા આવે તો વિપાદનુ વાતા
વરણ વિખરાઈ જાય અને ત્યાં ફેરી ઉત્સાહના પુનઃ
રૂપ સૂર્યનારાયણના દર્શન થાય વાતાવરણ ચેતન-
વતુ બની જાય સાધનાની પગદડીએ જોઈ કદમ
આગળ બઢાય

ગમે તે જોગે વિપાદને આવવા ન દેવો,
આવતા વિપાદને વારી લેવો, એ અતર્કુળ જીવ
નવું આગતુક કર્તવ્ય બની રહ્યું છે

અતર્કુળ જીવન એ સત્ય સાધના
છે એમા બહિર્જગતના વિનો કદાચ ન આવી
પડે તો ય મનોજગતના વિપાદ વગેરે વિચિત્ર કટકો
તો જરૂર પડે છે અરે ! ક્યારેક તો એ કટક-
વર્ષા જ તૂટી પડે છે એને સમયે ઉપવિચારણાને
સાધવામા આવે તો આ સાધના કટક-પ્રહ્ન બને, નેધી
સાધનાનો પથ સુગમ બને

વિવર્ણવદનો વિદ્વાન વિજ્ઞય વા દયાદરેત્ ।

વિપાદી મન જો આત્મોન્મુખ બને તો મહાન
વિજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરે,✽ પણ જો તેમ ન થાય તો

* the path of sorrow and the path
alone leads to the land where
is unknown

જરૂર કલ્યાણ-કલાસની સન્મુખ બની ચોડા જ
કાળમા કેાઇ નિમિત્તાન્તરને ખમીને ઉરકેસટનુ
વાતાવરણ ફેલાવી દે

જે દુકડીમા એક પણ વિવાદી મનનો વસવાટ
હોય એ આખી ય દુકડી પ્રાય વિવાદમય બની
જાય, અને જેના હૃવનમા વિવાદ પેડો અને એ
વિવાદ જો વિપરીત રૂપમા પરિણમ્યો તો અતર્મુખ
હૃવન અત્યંત ઝડપી મેગથી બહિર્મુખ બનવા
લાગી જાય પૂર્વે જોઇ ગયા તેમ બહિર્ભાવની ફેાજ-
માથી એકાદ પેઢી જાય તો આખી ચે ફેાજ અજા
પેઢી જવા સમર્થ બને છે

વિવાળી ભયાનકતા કેટલી કહેવી ? વિવાદ-
શબ્દમા જ મહાન રહસ્ય છુપાયેલુ છે (વિપ+મદ્)
વિપત્તિ અદન=અક્ષણ કરવુ અને વિવાદ એ જી ય
સમાન છે, વિઅક્ષણ જેમ આત્મા અને શરીરને
માટે હવલેલુ બને છે, તેમ આ વિવાદનુ છે * એ
એક માનસિક ઝેર છે, અને તેની અસર એકલા

* Doubts and fear poison the
mind and body and the imagination
runs riots, attracting disaster and
disease

મન ઉપર ન થતા શરીર ઉપર પણ અચૂક ધાય છે
મનુષ્ય ગમે તેટલું કામ કરે તેનાથી તે થાકતો નથી,
પણ કામની ચિંતા, કામમાં પ્રાપ્ત થતી નિષ્ફળતાના
વિચારોથી નિરાશ બનતા થાકી જાય ॥ આ વિચાર
રજાથી જણાયે છે અતર્કુખ જીવનમાં વિવાહના
વિષયને જરાપણ પેસવા હેતુ પાલવે તેવું નથી

હવે પ્રશ્ન ધાય છે, આ વિવાહથી પર રહેવાનો
કોઈ રામબાણ ઉપાય પણ હોઈ શકે છે નહિ ? એક
બાલુ અતર્કુખ જીવનની હિમાચ્છાદિત શિખરો
જેવી ધવલતા પ્રાપ્ત કરવાની મયામણો ચાલતી હોય
ત્યાં વિવાહનો એકાદ પણ કાળો ડાઘ કેટલો અસહ્ય
થઈ પડે ? એના સમાધાનમાં મહોપાધ્યાય શ્રી
યશોવિજયજી મહારાજ વૈરાગ્ય-કલ્પલતામાં
હડે છે, કે—

શ્રદ્ધા પુરસ્કૃત્ય વિનિર્ગતો યા

તામેવ સમ્યક્ પરિપાલયેદ્ ય ।

સિદ્ધોત્થિત સિદ્ધવિહારચારી

સમાદિતોઽસૌ ન વિપાદમેતિ ॥

ભાવાર્થ — ‘ જે શ્રદ્ધાને આગળ કરીને આ

આદ્યમાએ પ્રવચ્ચાના પચે પ્રયાણ આદ્યુ હંતુ, જે ઉચ્ચાસ અને ઉચ્છગની વિછળની ભિર્મિએ સાથે ભયકર સસારથી મહાભિનિષ્ક્રમણ આદ્યુ હંતુ, એ શ્રદ્ધા અને એ ઉચ્ચાસને લવનમા તે જ રીતે ભાગવી રાખવામા આવે, અરે ! તેને વૃષ્ણિગત કરવામા આવે તો સમજવને પ્રાપ્ત થયેલો એ લવ વિધાને પ્રાપ્ત થયો નથી”

કેટલી સરળ છતાં ય રહસ્યપૂર્ણ વિચારણા ! વિધાનના કેરને નિષ્ક્રમ કરનારે કેવુ અદ્ભૂત એસડ !

જે દિને પ્રવચ્ચાના પ્રતીક સમુ રત્નેશ્વરજી હીધુ અને ઉત્સાહના આતેરેકે ભરસામા એક ભાગકની જેમ નાચ કર્યો, એ મગલમય લવનનો મુવર્ણદિન એક યાદગાર તવારીખ બની રહે છે એ મુવર્ણદિનની પ્રાપ્તિને માટે કેટલી જહેમત ઉઠાવી । સ્વ-જનોને તો સમજાવ્યા પણ મહામુત્સદી મોહને પણ જોળાએ, અપૂર્વ વીર્યને પ્રગટ કર્યું

સાધનાના પચે કેમ બલે દોટ મુકી ! જગ તની ત્રિવિધ યાવનાઓમાથી મુક્ત થયા—જાદલ અપૂર્વ જ્ઞાનક થયો દુર્લેભ કર્મ-જીવેને

પાડવા કમર કસી, શુરુદેવોના આટીવાંદ પૂર્વક શુરુ
 દેવોના હસ્તમા ઇવન-નોકા સોપી, એમને સુકાની
 બનાવ્યા સાધનાની આટીઘૂટીબરી પગદડીના એમને
 લોભીયા બનાવ્યા મહા-અધકારથી બ્યાપ્ત આત્માને
 ઝોળખવા એમને દીપક બનાવ્યા શુરુને માથે ધરી
 દેવને હૈયે સ્થાપ્યા સચિત ઇવન શુરુદેવને સોપીને
 નિશ્ચિત બનાવ્યું ઇરનની કડ્યાણુ-સાધનાના જ
 હવે મનોરથો રહ્યા અપૂર્વ ઉલ્લાસ પ્રગટ થયો
 પૂં મહોપાધ્યાયજી કહે છે કે-બસ, આ જ
 ઉલ્લાસને વૃદ્ધિગત કરવામા આવે, અને દેવ-શુરુ
 પ્રતિની અપૂર્વ શ્રધ્ધાની દીવડીને એ બગાડગતી
 રાખવામા આવે તો વિધાઈની તાકાત નથી કે આ
 અતર્બુજ આત્મા ઉપર પોતાનો પકડાયો પણ
 પાડી શકે

જે ઉલ્લાસ બધકર હુ ખોને સહવાની હા
 પાડી દે છે, એ ઉલ્લાસમા નહવા હુ ખો રી
 અસર નીપજાવે!

જે ઉલ્લાસ શુરુઓના અનત ઉપકારને આખ
 સામે તરવરતો જુએ છે, એ ઉલ્લાસ શુરુના કદુ
 વચનને શુ નીરખવાનો હતો ?

જે ઉત્લાસ ક્યાને પણ આત્માનું નેત્રખાનું સમજે છે, એને ક્યાની માયા-મુખરીવના સ્પર્શી પણ ક્યા શકે ?

અરે ! જે ઉત્લાસમાં ગુરુને જ સાપેક્ષ રહેવાની ભાવના તીવ્ર વેગથી વધ્યા કરે છે, ત્યાં એક કપડાના ટુકડાને, એકાદ મિષ્ટાન્નના કોળીયાને, એકાદ મીઠા વચનને કે એકાદ માનપાનને સાપેક્ષ રહેવાની સ્વપ્ને પણ શાત ક્યા રહી ?

વિષાદનો પ્રતિસ્પર્ધી ઉત્લાસ છે. એને અતર્કુષ્ણ ઇવનના કામી આત્માએ ઇવનમાં ઓત-પ્રોત કરી લેવો નોંધએ, વિષાદની ખતરનાકતા સમજાયા પછી આ મૂંગો ગળે જઈ જી ઉતરી જાય તેવો છે.

ઉદાર મનોવૃત્તિ

અતર્કુષ્ણ ઇવન ઇવન માટે ખીણ જઈ-આત ઉદાર મનોવૃત્તિની છે. કોઈપણ સાધીને પોતામાં સમાવી લેવાની હરથડીએ તૈયારી હોવી નોંધએ. ગમેતેમ કોઈ બોલી જાય તે પણ તેની સામે જ ઉદારતા ઘાજવીને તેની કઠોરતાને પીગળાવી દેવી નોંધએ. ભલભલા દુશ્મનને પણ ઉદાર મનોવૃત્તિવાળો માનવ વશ કરી લે છે.

ગમે તે હો, દુશ્મન કે મિત્ર હો, એ તો મનની ઘેલી માન્યતાઓ છે 'માનવનું પોતાનું' સારું કરે તે મિત્ર અને બગાડે તે અમિત્ર' એ વ્યાખ્યા અતર્મુખ જગતમાં ચલાવી શકાય તેમ નથી અતર્મુખ જગત તો કહે છે કે 'સારું-નરમું જગતની કેાઇ વ્યક્તિ સ્વતંત્ર રીતે કરી શકતી જ નથી, એની પાછળ એ ય વ્યક્તિના કર્મો જ કામ કરે છે હવે મિત્ર-અમિત્રનો ભેદ રહ્યો કયા ? પસુપૈય કુદુમ્બનમ્ ની ઉદાર ભાવનાથી સારાય વિશ્વને મિત્ર સમજીને વિશ્વમૈત્રીની ફેરમ બહેકાવવી જોઇએ

આગ જરૂર શબ્દ-ભાણેા ફેરતા કેાઇ કર્મધીન જીવ સામે પણ પ્રેમના પાણી ઉડાવતા રહેા ફેરતે એની આજ કારી દેવી જોઇએ અતર્મુખ જગતનો માનવ પ્રેમના પ્રતીકરૂપ ધવલ વસ્ત્રોનું પરિધાન કરે છે કેાધથી ધણુધણુતી આખેા આ સ્વેતાબરને નીર ખતા જ ઠડી પડી જાય છે, પણ આત્માને ય સ્વેત અબરોનું પરિધાન કરવું પડશે, ગમે તે વ્યક્તિ હોય, તેની સામે મૈત્રી, પ્રમોદ, કારુણ્ય કે માધ્યસ્ય, આ ચારમાંથી જ એકાદ ભાવનાને ભાવ વાનું શાસંગર મહર્ષિઓ કહે છે એમણે કેાધ ભાવના કે ઇર્ષ્યા-અસૂયા ભાવનાનું નામ ટાક્યું નથી

અતર્કુષ્ઠ માનવે સારા જગત ઉપર વિશ્વમૈત્રી
પ્રગટ કરવાની છે, એટલે તેના માટે હૈયું છલો
છલો પ્રેમથી ભરેલું હોવું જોઈએ. એની દૃષ્ટિમાં
વાત્સલ્ય હોય, એના વચનમાં અમૃતને બૂલાવે તેવી
મીઠાશ હોય. સસાર-સહિતા પ્રાણીઓને ધન, ધાન્ય
અને વગેરે કાંઈ જ ન આપવા છતાં પોતાના અમી
જેવા વચનથી અને ઓજસ્વી નયનોથી એ છલોની
દુષ્ટોની આનસ શાત પાડી દે અરે ! એના વચ
નની તો વાત દૂર રહી એવું પ્રસન્ન મુખારવિદ જ
હાજતા છલોને હીમ જેવું ઠડું કરી દે છે.

આ સિદ્ધિ પાછળ સાધનાની જરૂર છે ઉદાર
મનોવૃત્તિની અનિવાર્ય આવશ્યકતા.
માત્રન પ્રતિશૂલાનિ વરેણ ન સમાચરેતની જાવનાને
હાટોહાટમાં વ્યાપ્ત કરી દેવાની જરૂર છે.

માનસિક પણ હિસા મહર્ષિઓએ હોયપાય
કહી છે એ સમજીને મન ઉપર અને વચન ઉપર
કાળૂ મેળવવો ખૂબ જ આવશ્યક છે અતર્કુષ્ઠતાની
સિધ્ધિ વિશ્વમૈત્રીમાં સમાયેલી છે, એ જ્ઞાન ય તેણે
વિગરવું ન જોઈએ.

ઘડિયાળનો નાનામાં નાનો રકું પણ જો ખમી જાય તો ય ઘડિયાળ કામ કરતું ચડકી જાય, તેમ વિશ્વનો એકાદ એવ ખીજ એવના મનમાંથી ખસી જાય તો તે પોતાની પ્રગતિને બેચક્ર ખેંચે બેમે છે એ હકીકત અતર્કુખી આત્માએ ખાસ લક્ષ્યમાં રાખવી જોઈએ

જેના મનમાં આ શાન્તિ વસી છે, એની કાયા શાન્ત છે એનું વાતાવરણ પ્રશાન્ત બને છે એના સાથીઓના મન સુધી આ શાન્તિ બ્યાપે છે, એટલે એ પણ બધા પ્રશાન્ત બને છે, એમનું રહેવાનું સ્થાન શાન્ત બને છે, એ જામને પણ એ જૂમિ પ્રશાન્ત બનાવે છે અરે ! આખું ય વિશ્વ પર પરાએ પ્રશાન્ત હોય એવો અનુભવ એ અતર્કુખી આત્માને થવા લાગે છે

ઉદારતાની સુરીલી બચીને બજવી સહુ કંઈ પ્રાણીને શાન્ત બનાવવા એ દેવી મહાન સાધના છે ! અને પછી પોતાની ઈતર પ્રવૃત્તિઓમાં જે વેગ આવે એની તુલના ય કંઈની સાથે થઈ શકે ? ઘોઘાટિયું અને ત્રાસદાયક તથા સંકુચિત અને અવિશ્વાસુ એવન કેટલું દુઃખદ છે, અને એનું પ્રતિરૂપી આ એવન કેટલું શાન્તિદાતા છે, એ તો

અનુભવે જ સમગ્રાય

નાનકડી વાતોમાં વાધાઓ ઉઠા કરીને દગલ
મચાવવું અને કારમી અચાનિની આગ લવનના
અંત મુખી અનુભવથી, એ કરતા ઉંચર શિવ-સાગ
રમાં વાતોના માધ્યમ કે તોફાનના ખળભળના ક્રૂર
સમાધી દેવા એ ખરમ મુખનું કારણ સમજી અંત
મુખ એવે એના તરફ જ નમર નાખવી રહી

ઉંચર મનોવૃત્તિના સાધક એવું આ જગ
તની અંદર અસ્તિત્વ પણ કેટલું આનંદમદ છે, એ
તો આ રીતે જ કહી શકાય

એ! અતમુખી છે સાધકશ્ર, ત્હારે કુલે દ્વિયે,
અમૃત-ઝરણા, કરેણા-જલના, જૂગ જૂગ જૂના વહેણ,

સહવા તાપ સ્ના ધણમખતા,

કરતા આતમના અજવાળા ૧

નિર્મળ ત્હારે શરણે આવી, પાપી કરતા પગમાં,
જનમ-જનમના ચાક્યા-પાક્યા, પળી દગલા પડમાં,

ગટવા, હાથ વિસામો લેતા,

મનના વનના તાપો ધોતા ૨

એ! વરાગી, એ! વીતરાગી, પ્રેમ-દયાની ધારા,
તડપે કંકડે તસ્ત મપીડિતા જ્ઞાના જ્ઞાન વિચાર

હડિયાળનો

ભય તો ય ॥

વિશ્વનો એક

ભય તો તે

ઉ એ હર

રાખવી ને

નેના

શાન્ત

રાથીજી

એ ૫

સ્થાન

મરા

૫૨

૨૫

જે જેવા કે હ વડોદરા,
 અમદાવાદ, સુરત, વડોદરા,
 જેવાં જાણીતાં સ્થાનોં
 જેવાં કે સુરત, અમદાવાદ
 જેવાં સ્થાનોં સુરત, અમદાવાદ
 જેવાં સ્થાનોં સુરત, અમદાવાદ

મુખ આત્માનું ઉપરના કાવ્યમાં કહ્યું છે । રાજ-
ભાગમાં ગુ ધાયેલુ આ આલેખન અતર્મુખી આત્માની
પાસે જઈને મુકા જને છે

ઉપર મનોવૃત્તિના એટલે કે પ્રેમના દેખા
શુભ માવા ? પ્રેમના પારસ-રખો દુર્ગુણનું કપીર
પણ સદ્ગુણનું મુવર્ણ જાતી શકે, જે ભૂમિમાં વાત
સ્વભાવ્યા અતર્મુખ-જગતના માનવ વમે છે, એ ભૂમિ
દુ ખી દોઈ શકતી નથી, એમાં વસતા માનવો
દુ ખી દોઈ શકતા નથી વાત્સલ્યભર્તુ લવન એ તે
નિર્દોષ પ્રકૃતિનું આચારમ્, અનુકરણ છે ખજખજ
વહી જતા ઝાણા, ડુલ્લા-ખેડના દોડ્યા જતા બાગ
હરણિયા, ખીવખીવાટ કારણ કરતા વન-પુષ્પો અને
મર્મર પર્વ-વનિષી આવકારના ટુલ-તરંગો કેટલા
મૃદુ લાગે છે । જરોબર એ પ્રકૃતિની પ્રતિકૃતિ
સમાન જ પ્રેમથી છત્રકાયેલા દાવ-સરોવર સદિન
અતર્મુખ જગતની પ્રત્યેક વ્યક્તિએ જનવુ જ રહ્યું

જગત એ એક નિર્દોષ પ્રકૃતિ છે કાપેના
અને વિકારોના સદેવ લવનો એ પ્રકૃતિમાં વિકૃતિ
આણે છે, એટલું જ નહિ પણ માયા અને અજ્ઞા
નના બંધન નીચે જગતના જતુઓને વધુ જકડી
લે ॥

અતર્કુખ આત્મા એ બધાથી પર રહે છે એ તો નિર્દોષતાના ઉત્તમ સિખર ઉપર રહીને સસાર-તળેટીમાં આવતા અને પલટાતા બાવેના દદા જ બની રહે છે, ઉચે ઉચેથી પણ સહુ ઉપર વાત્સલ્યની અને કરુણાની દ્રષ્ટિ ફેકે છે અકાદ દુ ખ-સાગરમાં પણ એ દ્રષ્ટિ અનેક છોરેને શાંતિ આપે છે

આટલી વિચારણાથી સ્પષ્ટ સમજાયે કે અતર્કુખ જાનવા માટે વાત્સલ્યભાવની કે ઉત્તર મનોવૃત્તિની કેટલી જરૂર છે? એની અનુભૂતિ જીવનમાં જેમ જેમ વધતી જાય તેમ તેમ પ્રત્યેક જીવને માટે આનંદના હોજ મમાન આ અતર્કુખ આત્મા જાનતો જાય, એનું અસ્તિત્વ જ વિવાદમય વાતાવરણમાં પરમ પ્રસાદનો અનુભવ કરાવે

અતર્કુખી આત્મા માટે વિવાદ નેટલો ખતર નાક છે, તેટલી જ ખતરનાક સકુચિત મનોવૃત્તિ છે, એવું મનોમન દદ કરી લેવું જોઈએ અને ત્યારબાદ વિવાદની પ્રતિસ્પર્ધી વાત્સલ્યદ્રષ્ટિ (પ્રેમ) કે ઉદાર મનોવૃત્તિને કેળવવા માટે સારો ભોગ આપવો જ જોઈએ એના ફળ મહાન છે એનું જાદુ અદ્ભૂત છે

અતર્કુખ લવનની સફળતા ખાટે ઉઘર મને
વૃત્તિની અનિવાર્યતા ઉપરની વિચારણાથી સમજ
શકાય છે, હવે આ ઉઘર મનેવૃત્તિ થી રીને કેગથી
શકાય ? એ એકજો.

સહુ પ્રથમ પ્રત્યેક લવનના રહેલા એકઠા ગુણને
ચોધી કાઢવો જોઈએ અને તેને કામે સખી તે
શુભી તરફ પ્રેમગભાવ વડવો જોઈએ.

ફરકના લવન-ખેતરમા એકઠા ગુણનુ આત્ય
પાલવ તો જરૂર-જરૂર મળી રહે છે, મનુષ્યની જુઓ
ધન-વૃત્તિ આ આસોપાલવને ચોધી કાઢે તો તે
લવન-ખેતર તરફ આકર્ષિત બની જાય, અને આ
સચોધન અનિવાર્ય છે કેમકે એના વિના લવન-ખેતર
રમા ઉત્તરકતા (ફરક) કેળાય એટલે તેના પ્રતિ
આકર્ષણ ન થાય, જ કે તિરસ્ક્રમ્યુષિ જન્મે, હૈયામા
સામાની ઉત્કર્ષ-અવસ્થા સહી ન થાય, એટલે હૈયાની
ચીતગારીઓ પણ પ્રગટે, આની ક્ષોભમા પેનાના
ગુણરૂપ આસોપાલવને પેના જ સગમાવી દે
બીજામા ઉત્તરકતા એના સ્વમા જ ઉત્તરકતા બતાવી
જાય. આમ થના લવન નીચ બને. સાચીએને
ઉત્કર્ષ વસુઓ બને આ બધી ગુકામીથી દૂર રહેવા
ખાટે સદુષિન હૈયાને ઉઘર બનાવવુ જ રહ્યુ અને

અતર્મુખ આત્મા એ જાધાથી પર રહે છે એ તો નિર્દોષતાના ઉત્સુગ શિખર ઉપર રહીને સસાર-તળેટીમાં ચાલતા અને પવટાતા લાવેના દદા જ બની રહે છે, હવે ઉચેથી પણ સહુ ઉપર વાત્સલ્યની અને કરુણાની દ્રષ્ટિ ફેરે છે અદ્વાઈત હુ ખ-સાગરમાં પણ એ દ્રષ્ટિ અનેક છોડેને શાંતિ આપે છે

આટલી વિચારણાથી સ્પષ્ટ સમજાશે કે અતર્મુખ બનવા માટે વાત્સલ્યભાવની કે ઉત્તર મનોવૃત્તિની કેટલી જરૂર છે? એની અનુભૂતિ જીવનમાં જેમ જેમ વધતી જાય તેમ તેમ પ્રત્યેક જીવને માટે આનંદના હોજ સમાન આ અતર્મુખ આત્મા બનતો જાય, એનું અસ્તિત્વ જ વિવાદમય વાતાવરણમાં પરમ પ્રસાદનો અનુભવ કરાવે

અતર્મુખી આત્મા માટે વિવાદ નેટલો ખતરનાક છે, તેટલી જ ખતરનાક સકુચિત મનોવૃત્તિ છે, એવું મનોમન દર્દ કરી લેવું જોઈએ અને ત્યારબાદ વિવાદની પ્રતિસ્પર્ધી વાત્સલ્યદ્રષ્ટિ (પ્રેમ) કે ઉદાર મનોવૃત્તિને કેળવવા માટે સારો લોગ આપવો જ જોઈએ એના ફળ મહાન છે એનું જાદુ અદ્ભૂત છે

અતર્મુખ જીવનની સફળતા માટે ઉદાર મનો
વૃત્તિની અનિવાર્યતા ઉપરની વિચારણાથી સમજ
શકાય છે, હવે આ ઉદાર મનોવૃત્તિ શી રીતે કેળવી
શકાય ? એ જોઈએ

સહુ પ્રથમ પ્રત્યેક જીવના રહેલા એકાદ ગુણને
ચોધી કાઢવો જોઈએ અને તેને સામે રાખી તે
ગુણી તરફ પ્રમુખભાવ ઘડવો જોઈએ

દરેકના જીવન-ખેતરમાં એકાદ ગુણનું આસો
પાલવ તો જરૂર-જરૂર મળી રહે છે, મનુષ્યની સશો-
ધન-વૃત્તિ આ આસોપાલવને ચોધી કાઢે તો તે
જીવન-ખેતર તરફ આકર્ષિત બની જાય, અને આ
સશોધન અનિવાર્ય છે કેમકે એના વિના જીવન-ખેત-
રમાં ઉત્તજડતા (દુર્ગુણો) દેખાય એટલે તેના પ્રતિ
આકર્ષણ ન થાય, બંકે તિરસ્કારબુદ્ધિ જન્મે, હૈયામાં
સામાની ઉત્કર્ષ-અવસ્થા સહી ન જાય, એટલે ઈર્ષ્યાની
ચીનગારીઓ પણ પ્રગટે, આની સ્લાષમાં પોતાના
ગુણરૂપ આસોપાલવને પોતે જ સળગાવી દે
ખીજમાં ઉત્તજડતા જોવા સ્વમાં જ ઉત્તજડતા બાપી
જાય, આમ થતા જીવન નીરસ બને સાથીઓનો
ઉત્કર્ષ વસમે બને આ બધી ગુણસાગીથી દૂર રહેવા
માટે સક્રિય હોવાને ઉદાર ગનાવણ જ

તે માટે પ્રત્યેકમા રહેલા ગુણોને ચોખી ઢાલી તેના તરફ અનુમોદન-લાવ પ્રગટ કરવો જ ગ્યો.

કેટલાક એવો ગુરુના પરમ ભક્ત હોય છે, તેા કેટલાક જ્ઞાનની પરમ ઉપામનામા વત્પર હોય છે બીજા કેટલાક તપોભય એવન એવતા હોય છે બધે તેમનામા બીજાને દાટવાની, માન કષાપની કે કોપી સ્વભાવની દોષવત્તા હોય તેથી શુ ધર્મ ગયુ ? હૃદયમય અવસ્થા એટલે જ મદોષ એવન પછી દોષો જોઈને દાઝવાનુ શુ ? સાક્ષર્ય જાનવાનુ શુ ? માનવ તરીકેની સાચી કૃત્ત્વ તેા એ છે, કે-જે બીજામા દોષ દેખાય અને તે પોતાને ન ગમે તેા તે દોષને બીજામાથી ઠક્કવવાનો પ્રિયભર્યો ઉપાય લેવો જોઈએ, અને તે રીતે સામાનુ સદોષ એવન નિર્દોષ જનારીને પરમાર્થવૃત્તિને કેળવવી જોઈએ માત્ર દાઝવાથી શુ ? એનાથી તેા જાનને જ ઘણુ ગુકામાન મહેલે છે

એક એવો નિયમ છે, કે-“મનુષ્ય પોતા નામા જે દોષ નથી એને બીજામા જોવા લાગી જાય અને તેની ઠક્ક ટીકા પણ કરે તેા તેજ દોષ ઘોડા જ કાગમા તેનામા જ ઉતરી જાય છે” આ અનુભવસિદ્ધ હકીકત છે એને ખૂબ જ સારી રીતે

મનોમન દહ કરી લેતી જોઈએ

હેવટે-‘કાઈ જ નહિ તો તે જીવણ સસાને
ત્યાગીને અહીં આવેલ છે, આત્મ-ધર્મનો પશુ
પાતી છે મારે મારો સજાતીય જણ છે, એમ
વિચારીને પણ તે બ્યગિની નજીક જવું જ જોઈએ.

આપણા અનતોપકારી ચગ્મ-તીર્થપતિ મહાવીર
પરમાત્માએ જય કર અપાધીઓને પણ વાત્સલ્યભર્યા
નયનોથી શાત કરી દીધા છે, એટલું જ નહિ પણ
તેમને ઉત્કર્ષના પથે ચડાવી દીધા છે, એ મહાવીર
દેવતા સપુત આપતો છીએ, તો એમનો આ
જીવન-મત આપણા જીવનમાં સામેાપાગ દિતારી
દેવો જ રહ્યો

જે વાતાવરણમાં વાત્સલ્યભાવની દૂદ છે, એ
વાતાવરણ જ આરાધનાની મુવામથી મધમથી ઉઠે છે,
ત્યા મનના અતર પડ્યા છે, અને હૈયા સંકેચાર્ધ
ગયા છે, ત્યાના વાતાવરણમાં નીરમ જીવનની હાય-
માત્ર ગુજતી હોય છે

અનેકના આલબનભૂત જાતની પરમ
સાધના સિખ કરવા મારે જીવનમાં હિંદર મનોવૃ-
ત્તિને ખૂમ ખૂમ પોતવી જોઈએ એ હુકીકત,

* ધ્યેય—નિષ્ઠા એવન

આગળ વધતા આપણે ધ્યેયયુક્ત એવનની ઉચ્ચતા જોઈશું. અતર્કુષ્ણ એવન એવન એ એક સ્પૂલ ધ્યેય છે, પણ તેને પહોંચી વળવા માટે બીજા અનેક નાના-મોટા ધ્યેયોની સિદ્ધિ આવશ્યક બને છે એ ધ્યેયોની સિદ્ધિ જેમ જેમ થતી જાય છે, તેમ તેમ આપણું અતર્કુષ્ણ એવન એવવાનું સ્પૂલ ધ્યેય સુધાતું જાય છે.

આ નાના ધ્યેયો અનેક જાતના હોય છે કેટલાકમાં તપનો વિષય હોય છે, તે કેટલાકમાં સ્વાધ્યાયનો વિષય હોય છે, મનન પણ આમાં જ સમાઈ જાય છે.

જામે તેમ પણ એવન કોઈ ને કોઈ ધ્યેયોની શુચ્છીથી શુચાચેહુ હોવું જોઈએ એવું પછી નાતું તદ્દન તુચ્છ ધ્યેય હોય, પણ તેને માટે ય મહાન ધ્યેયની પાછળની ચીવટ જેવી જ ચીવટ હોવી જોઈએ નાનો એસણાનો જ એવું તપ હોય પણ તે ય અખડ હોવો જોઈએ. રોજ પાચ સ્લોકને ગોખ-

* A man without a purpose is like a ship without a compass

વાના હોય જ, અને તે ય નિરતર ગોખવા ભેંધએ
રાત્રે બે કલાકનો સ્વાપ્નાય નહીં કર્યો હોય તો તે
નિયમિત યવો જ ભેંધએ કાપ અમુક સમયે જ
કાઢવો ભેંધએ, ઇત્યાદિ અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ ધ્યેયથી
અકિત કરેલી હોવી ભેંધએ

કેટલીક બાબતો અતિ આવશ્યક હોવા છતાં
ધણે ઠેકાણે વિસરાઈ છે સુહૃદપત્તિને। બોલતી
વખતે ઉપયોગ લગભગ ભૂલાયો છે પૂલ
પ્રમાણને જ ઉપાડવા-મૂકવાનું ય જવા લાગ્યું છે
બપોરે ઉઠવાનું સાતમા આવશ્યક જેવું બની ગયું
છે, આ બધી ય પ્રવૃત્તિને દૂર કરવા લવન ધ્યેય
નિષ્ઠ બનાવી દેવું આવશ્યક છે

ધ્યેય—વિહોણુ લવન પશુની જેમ ગમે ત્યાં
બટકીને પૂર્ણ કરવા જેવું છે ધ્યેયનું સ્પષ્ટ ચિત્ર
પાસે ન હોય તો આ લવન એક બોભરૂપ બની
જાય છે, અને ઉદાસીન તથા કટાણામયું બને છે

જગતના સયોગો અને વાસનાની સાકળોથી
આજે માનવ-પ્રાણી બધાજ ગયેલ છે હા, એના
દિલમાં મુકિતનું ગીત છે, મહત્વાકાંક્ષાઓ ભરી ભરી
પડી છે, પણ પગમાં વાસનાની સાકળો પડી છે,

એ કયાં જાય ? કયું મ્યેવ સિધ્ધ કરે ? પછી તે પાંજરામાં પૂરાયેલા પખીની જેમ માનવી ખાય છે, અને જાય છે. તે પણ આત્માના આનંદ-ગીતને સહકારવા માટે નહિ, પણ આ દેહના દકાવ માટે જોઈતા શેટલા માટે.

મ્યેવ-વિહોણું જીવન જનતા, સાધુતાનું ખમીર નહ ધાય છે પછી એના સ્વાધ્યાય-યોગો, એના વ્યાખ્યાનો, એના વિહારો અને એની બાગ પોકા સ્તી ધર્મની જાતો એ લોકના આકર્ષણ માટે જ હોય । એ આકર્ષણના પકડ નીચે એ પોતાની ઉદરભસ્તિને સારી રીતે પોષી શકે છે.

આ ઉપરથી સમજવું રહેશે કે, મ્યેવ-નિષ્ઠ જીવન એજ ધન્ય જીવન । એ જ માનવ-જીવનની સફળતાનો અર્ક છે.

મ્યેવ-નિષ્ઠ જીવન જીવતા સાધકનું જીવન કેવું હોવું જોઈએ, તે કાવ્યમાં જોઈએ.

જે	કદમપોશી	ધનિકોની	
	કઠી	ચે	કરતો નથી,
કાઠી	નજરથી	કેળેને	
	કારી	સ્વયં	કરતો નથી,

દાણ બની આ વિશ્વની
 ૧૨૦ પાતો તણી મહેદિશમહી,
 જાવા ઘડી કે પા ઘડી
 ૧૨૧ જેને જા પુરસદ નથી ૧
 જે મીઠુ લેદી સિતિજ
 આગેકદમ રોજ બઠયે જતો,
 જે પાસનાના લોગ સોખો
 ચિત્તથી પશુ વિશ્મતો,
 કર્તવ્યનો આર્જક જેને
 હૃદય એ સ ર તો નથી,
 કર્તવ્ય-પથે ચાલતા જે
 ઠોઠ રો મ જુ તો ન થી ૨
 ધામ ભાય છે, એ ભાય છે
 મન વિચારી બનતુ નથી,
 જેના કંઠે નીકર કથાનો
 થાકે અ નુ જા વ તા નથી,
 જે ચેતના પ્રદાહના
 અતુએ અણુ ધૂમી રહે,
 જે આત્મ-મસ્તી વિશ્વની
 સપ્તિને તૃષ્ણવત્ શ્રદે ૩

નિદા-પ્રથસા કુસુમ જેને
 સુખ કરી શકતા નથી,
 પીને પચાવી જગતના વિષ
 વિષ અમી ધારા વહે,
 કથાણ જગતુ એ જ જેના
 સૌખ્યની પાસા શી શી,
 એ વિભૂતિ વડનીય
 દર્શનીય દિન નિશી
 માયા સરે જગતી ધૂતારી
 સ્વાસઘૂટ અતિમ સમે,
 કાયા ટળે પરવા નહિ
 જેને યદિ મિદિ મળે,
 હવન ચિહાનક ગીતની
 મસ્તી મહી જ જતુ વહી,
 એ હજીને ધન્ય છે
 ધન્ય ધર્તા તે હં ને।
 હવન તણા સાદેલ્યના
 આનંદ-રૂપો જે પીતો.
 હવન ઘણું જ દૂકુ છે પ્રવાહના વેગે સમય

પસાર થઈ જાય છે અત્યુર્ધ્વ જીવન અનેક સાધ
નાઓથી વીંટાયેલું છે અનેક કમીના કચરા એક
જ જીવનમાં ઉલ્લેચી નાખવાના એકાક્ય મનોરથો
ધરીને આગળ ધપવાનું છે વિવેચના આકર્ષણો
એટલા બધા આવતા હોય છે કે જેનાથી માનવ
ક્યારેક ભારે થઈ પડે માનસિક અશુભિચો ક્યારેક
એવી પ્રગળા વેગે વધી જાય છે કે જેનો આપણને
સ્વપ્ને થ બ્યાસ ન આવે.

આવા સાધનાના પથે આગળ વધવાની તીવ્ર
અભિલાષાવાળા જીવને વિખોના પથરાઓ નડે છે, અને
તે વળી ધક્કો ખાઈને પાછળ પડે છે, કે તમ્બર
ખાઈને ત્યા જ બેસી જાય છે પ્રગતિના પથે ફોડતા
અટકી જાય છે, વળી પાછો સાધક સાવધાન
બનીને ફાટે ॥ *

* Thousands of young men are good starters but poor finishers as soon as the novelty of a job has worn off, they lose interest, slow down and stop they float about from job to job

શ્રેય રહિત, જીવન જીવનારા જીવોની આ દયા થાય છે, વૃષ્ણ મહાપુરુષોને જોઈશું. તો તેમનામાં આપણને જીવનની સફળતાનો, અનુભવ, જણાશે તેઓમાં અમુક અમુક કાર્ય અમુક મમયે કરવાની નિયમિતતા જણાશે તેમજ જીવન શાંત પ્રવાહથી વહી જતી નદીના, નીરની જેમ સરળતાથી પસાર થઈ જતું ભાસે છે જા પા પગલીની જેમ છતાં એકાદ પણ વિષય-વિકારોના ધક્કા વિનાની પ્રગતિ સાધકને આવશ્યક છે

મૃત્યુની સન્મુખ જેમ જેમ વધુ આવે તેમ તેમ મનુષ્ય ઝડપી કાર્ય કરી શકે છે તે કાર્યની પ્રતિરોધક તત્ત્વોને મનમાં ય પેસેલા હોતો નથી અને પોતાની કર્તવ્ય-પરાયણતાની દૃષ્ટિને ખૂબ જ વિકસાવે છે

અતર્કિત આત્માએ પ્રમાદને મૃત્યુ તુલ્ય સમ જાણે છે એટલે કે પ્રમાદ અવસ્થા એ પ્રતિ-પજના મૃત્યુની અવસ્થા છે, એવો વિચાર તેણે મનમાં સ્થિર કરી લેવાનો છે

હવે વિચાર કરો કે પ્રમાદ-મૃત્યુ તો જરા જરામાં આવી જાય, માટે એ મૃત્યુના ભયથી કેટલા અપ્રમત્ત બની જવું જોઈએ? અને તે માટે અનેક

ધ્યેયેને-પ્રત્યેયેને ઘડી નાખી તેની સિધ્ધિ ઠાને
કે-હા બધા પ્રવૃત્તિરીત બની જવું રહ્યું !

ધ્યેય-નિષ્ઠા એવન એવવા છતાંય ફળની,
પ્રાપ્તિ ન થતા અધીરાઈ આવી જાય તેા તે ખોટું
છે ઇતર દર્શનમાં કહ્યું છે કે-કર્મણ્યેવાધિચ્છરણે મા
ફલેષુ વદાચન । કાર્યસિદ્ધિ ક્યારે થશે ? એ વિચાર,
રવાનો પણ અધિકાર નથી માત્ર યોગ્ય માર્ગે યોગ્ય
કર્મ કરવાનો જ આપણો અધિકાર છે -સિધ્ધિ એની
મેળે જ આવીને પડશે. *

આવી રીતે અનેક વિચારણાઓથી, અતરને
બાવિત કરી દઇને ધ્યેય-નિષ્ઠા એવન એવવાનો
આરંભ અતર્મુખ એવનના કામી આત્માએ કરવો
તોઈએ નાના નાના પ્રયત્નોથી આરબીને મોટી-મોટી
સાધનાઓ સાધવા તૈયાર રહેવું જોઈએ

નાનામાં નાનું ધ્યેય સિદ્ધ કરતા આવડશે તે,
જ મહાન ધ્યેયની સિદ્ધિ થશે, એ હકીકત ભૂલવા
જેવી નથી

* There are no lost opportunities
in the kingdom as one door
another door opens

બહારનું જગત એક કાર્યની સિધ્ધિ માટે સતત પહે મઠી પડે છે આખા જીવનનું તેની પાછળ બલિદાન દેવાય છે ખાવાનું અને ફરવાનું બૂલાય છે માન-અપમાન વિસરાય છે ધ્યેયની સિદ્ધિ માટે સ્વજનો દૂર ઠેલાય છે મનોરજનોને અવગણવામા આવે છે અરે ! બૂખ અને ત્રાસ વેઠીને પણ ધ્યેયના શિખરે પહોંચવાના મનોરથો સેવાય છે

આપણા જીવનના ધ્યેય તો આ બહિર્જગતના ધ્યેય કરતા કંઈગણા મહાન છે, અને અપૂર્વ સુખના લોકતા બનાવનારા છે, તો તેની સિધ્ધિ પાછળ આપણી જહોમત કેટલી હોવી જોઈએ ? આપણો વિકાસ દિનપ્રતિદિન ફૂલકે ને બૂમકે વધતો હોવો જોઈએ આપણું સાધુતાનું ખમીર ચળકતા હીરાની જેમ પ્રકાશિત બનવું જોઈએ

અતર્કુખ જીવન ધ્યેયનિષ્ઠ બને તો જ તે ધન્ય જીવન બની શકે

* ગુરુ—સમર્પણ

હવે થોડા આગળ વધીએ અતર્કુખ જીવન જીવવાથી અપૂર્વ લાભ પ્રાપ્ત થાય છે, અને ખરે

ખર, માનવ-લવન ફેલેલું જ ને, પણ એને એ રીતે લવણ જોડે એ લવણ આગડું જોડે એ લવી લાવડું જોડે એ

કેણ જાણે? એ લવન-કેડીની અટપટી કડીઓ કેણ ઉઠેલે? મુ એ સ્વયં શોધ્ય હકિકત છે? ના. શુભા સાથે વિના, શુભા ઉપાસના વિના એ લવન લવી ચકાતું નથી. લવન-મુકાન મુયોગ્ય શુભે મેળવાતું છે, અને મેળ્યા બાદ મયોગની કોઈ પણ કાલે પર્વા વિના આગળ વધવાતું છે.

ધ્યાનમૂલ ગુરોર્મૂર્તિ ।

પૂજામૂલ ગુરો વરો ।

મન્ત્રમૂલ ગુરોર્મોક્ષ ।

મોક્ષમૂલ ગુરો કૃપા ।

ધ્યાન ગુરોર્મૂર્તિનું ધરવાતું, મન્ત્રવત્ ગુરોવાક્ય સમજવાતું, મેળની સિદ્ધિ ગુરુપ્રાપ્તિ જ નીરખવાની અને પૂજા ગુરુ-ચરણોની જ કરવાની.

અર્થાત્—પોતાનું સર્વસ્વ ગુરુને સમર્પવાતું, પોતાની સઘળીએ આરાધના તેવા મુયોગ્ય ગુરુના દર્શનમા, સાન્નિધ્યમા અને આજ્ઞાના પાલનમા સ્થિર કરવાની.

પીવામા તેા આનંદ આવે.

વિના ગુરુમ્યેા ગુણનીરધિમ્યેા ।

જાનાતિ તત્ત્વ ન વિચક્ષણેઽપિ ॥

આકર્ણ—દીર્ઘાયતલેચનોઽપિ ।

દીર્ઘ વિના પશ્યતિ નાઘકારે ॥

મમે તેટલી લાગી આખ હોય પણ દીપક
વિના અંધારે જોઇ ન શકે, તેમ મમે તેવો વિચ
ક્ષણ પુરુષ પણ ગુરુ વિના જ્ઞાન મેળવી શકે નહિ.

ધીનરાગદેવના ચાસનના રહસ્યો ખુલ્લા કરનાર
અને એ માર્ગે ચઢાવનાર ગુરુ છે માટે એના
એ અનંત ઉપકારને લક્ષ્યમા સખી હવનબર
ત્રિવિધ યોગોની શુદ્ધિ સાથે એની નેત્રામા તત્પર
રહેવુ જ જોઈએ

શુભા શુભોની ઠેર ઠેર પ્રગટા, વાત-વાતમા
ગુરુ નામ મોહામાથી નીકળી જ જવુ જોઈએ.
એ મારા અનંત સસારને કાપનાર છે, એ મારા
સયમ-દાતા છે, એ મને જ્ઞાન-પુષ્પની દ્વારમથી
આનંદિત કરી મૂકે છે, એ મારી અહર્નિશ ચિંતા
કરે છે, ઇત્યાદિ વિચારોથી મનોયોગ દેવાયેલો બની
જવો જોઈએ

એકપણ વિચાર ગુરુની વિરૂદ્ધમાં કેઈપણ સંયોગમાં ન થઈ જાય એની સતત કાળજી લેવી જોઈએ. ગુરુ તે ગુરુ સંયમ લેતા ને ગુરુ નેવા હતા તે ગુરુ તેવા જ આવે છે તેમાં હલકુ દેખાતું હોય તો તે ભારી હિંમતવાળાને જોઈએ, અથવા તો ભારી ધમક-વૃત્તિને લીધે જ છે, એ અવસરે જરૂર નક્કી કર્યા કરવું.

આપણે જેને પૂજતા હોઈએ તેને રીઝવવાનો એક જ રસ્તો છે, અને તે એ કે તેમની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલવું એટલે કે જે કામ એમને પ્રિય હોય તે જ વારંવાર કરવું.

જગત ન રીઝે તો તેની ચિંતા જરા ય ન કરવી પણ આપણી કેઈ પ્રવૃત્તિથી ગુરુ ન રીઝે તો તેને રીઝવવાના ઉપાય આકાશ-પાતાળ એક કરીને પણ શોધી કાઢવા.

જમી તેમ જન્યુ હોય, સાચી સમાપના આખી /
 ॥ બાજી સુધારી શકે છે આપણી અકડાઈને અથવા આપણા કલમકંડે-કપાલને દૂર મૂકી છોડે એટલે બધું ય સારું થઈ જ જાય ॥

બીજાએમાં દોષો જોવાની ખરાબમાં ખરાબ

* નહિ, નહિ, ન જોઈએ મારે મીઠાઈનો ટૂકડો,
મારૂં મન જોમા જરાય તો વાસનાતું ક્ષેત્ર બહોળું
બનતું જાય, સત્ત્વ હણાતું જાય, એ મારા જેવા
કાર્ય સાધકને ન પાડવે

દૃષ્ટિના ટોપ પણ મારી સાધુતાને ન છાન્ને,
અરે! કોઈકને દૃષ્ટિના ચિકાર બનાવું, મનોયોગ એ
વિકૃતિથી ખરડાઈ જાય, કાય-યોગ અપ્રમત્તભાવને
મૂલતો જાય, સાધનામા શિથિલતા પામતી જાય,
ના, ના, આ પણ મારા આત્મ-સત્ત્વને હણનારી બેધારી
તરવાર છે એથી તો ~~જ~~ જ રહેવું જગત બિચારૂ
અજ્ઞાન છે, એટલે સધાય અતૃપ્તિને જ બક્ષનારા
વૈષયિક સુખોમા રાએ, પણ હું એ જગતનો નથી
જગત એ મારું નથી મારે એ સુખો સાથે શી
નિરખત ? મારી પાસે સુખના અખૂટ ભંડારો પડેલા
છે ભંડારો ખોલવાની કાવીઓ પણ છે જરૂરી
ભંડાર ખૂલતા નથી એટલે શું થાકી જવું ? નહિ જ,
હરગીજ નહિ. જે મધ્યે જઈશ તો જરૂર ખૂલી

* Bad man live that they may
eat and drink whereas good men eat
and drink that they may live

જ્યે, અને પછી એ સુખના બહાનો રાખત કાળ
માટે જોના. બની જાય જલે અમ વધુ પડે, પણ
સુખ તો તે જ મેળુ ને દુખાનુવિદ ન હોય
જગતના દુખાનુવિદ સુખોની કમનાથી પણ મારા
આત્મ-સત્વ હણાય, વૃદ્ધિ જન ન બને તો આ
બહારના તાળા સત્વદીન એવો દુ રી રીતે ખેલીય ?
માત્ર તો આને આ જ પરમ-કર્તવ્ય છે એટલે
હિંદોલથી મારા અમ્મ-સત્વને દુ લેઇત પણ
ન્યૂન થવા દેનાર નથી

માન-પાનની શોભા પણ મારી સાધુતાને ન
છાને મૂક્યો, માન-પાનની તે શોભા કહેવાય ?
વિશ્વ જેમા શોભા માનીને અવળે રસ્તે દોડ્યુ જાય
એને અનતની યાત્રાનો સાપક એવો દુ રી રીતે
શોભા કહુ ? મારે મન તો એ માન-પાનની
ગઈ છે જગતને મારી આતરશક્તિનો આવિષ્કાર-
પરિકાર કરી બાપુ, એટલે જ માન-મરતબા
મળે આતરશક્તિના આવિષ્કાર ને મનોરજન
ભુખિના હોય તો તે એક પાપાણુ સમાન છે એ
મરણ પુષ્પો નથી. જગત તો એને મરણ પાપાણુ
સમજ પડેલા વધાવી લે, પણ પછી એની કઠોરતાનુ
દર્શન કરી એનો સ્પર્શ પણ ન ઇચ્છે દુ એ પાપા

હુને વિશ્વની સામે ફેંકું અને માન-પાનની ગદ્દીમાં
પડતાની સાથે તે ગદ્દી મારા ઉપર પડે

ચેતન ! માન-પાનની એ ગદ્દીથી તું શાને
ખરડાય !

મુખને સુવાસ આપવા માટે જવું પડતું
નથી એ સુવાસની આકર્ષકતા જ એવી હોય છે કે
એના રસિક પ્રાણી વલુમાન્યા નિમત્રણે ફોડી આવે
છે સાધનાની સુવાસ પણ આવી જ હોય છે સાધ
કને ભકતો સાથે, શિષ્યો, સપત્તિ તથા યશઃકીર્તિ
સાથે નિસ્ખત જ નથી. એને તો માત્ર નિરપેક્ષ
લવનની નિસ્ખત છે નિરપેક્ષ લવનના અનુપમ
આનંદની, નિરપેક્ષ લવનની અનોખી મસ્તીની જ
એને ભૂખ લાગી હોય છે

માનપાન એ સસાર છે, એનાથી પર રહેવું
એ વિરહિત છે સાધક પરમજ્ઞાનનો અભિપ્સુ છે
તેના લક્ષ્યવાળો છે એ જ એના આંતરાભિલાષનું
માધ્યમ છે એ સાધક અવસ્થામાં છે, એટલે દિન-
પ્રતિદિન જ્ઞાનોપાસના દ્વારા પરમ-જ્ઞાનના નિશ્ચેય-
સાસ્પદ પ્રતિ જઈ રહ્યો છે. જ્ઞાનોપાસનાનું ફળ
વિરતિ છે, તે નેમ નેમ પ્રાપ્ત થતી જાય તેમ તેમ

જ્ઞાનોપાસના સફળ બનતી જાય, જ્ઞાન-મરતી બહિ-
ર્મુખતાને હટાવે, આત્મિકતાનું દર્શન કરાવે અને
તેમ થના જગતના સર્વ ભાવોથી વિરામ-વિધામ
પ્રાપ્ત થતો જાય

વિકાસના માર્ગે રહેવા અજ્ઞાનના અધાર-પટ
લેવા લાગે, આત્મિક લુપ્તમા વહેતી શુષ્ક-સરિતાના
ફૂટેલા ઝરણા નીરખે, મન-મયૂર ટોલી ઉઠે, એને
થાય, “અહો, અમાપ-દુર્ગમ-અજ્ઞાન-સહરાના
રણુમા શુષ્ક-સરિતાના ઝરણા કયાથી ? હવે તે
આ ગીતલ-જળમા ફરી પડું ?” ત્યારેજ આ સાધ
કને સમજાય છે, કે-જગતના માન-પાન એ મુંઠ
રતા નથી, એ સુખના સાધન નથી, એ શોભા નથી,
બ-કે આત્મિકતાના દર્શન થવામા એ મોટી પ્રતિ
બંધક દિવાલ છે, દુઃખના અવમરે સહિષ્ણુતાને ન
ટકવા દેનારી કેઈ વિલક્ષણ શક્તિ છે અરે !
આત્મવિશુદ્ધિ ઉપર ઉઠનારી એ વિચિત્ર ગદડી
છે અજ્ઞાનમા રાચતી બેસને ગદડી ગમે હું
તો નિઃશ્રેયસનો સાધક, પરમ-જ્ઞાનનો અભિષ્કુ,
બાદ્ય ભાવથી વિરક્ત બનેલો આત્મિકતાના ઉત્કર્ષને
તલપતો કેઈ અદ્ભુત અવધૂત ! મારામા તે બેસ
વૃત્તિ શેની હોય ? પ્રભો ! એ માન-પાનની ગદડી

મારામા રજે હડી જાય ! જેના જીવનમા આ ગંદ
કીના છાદા હડયા નથી તેના જીવનનો આનંદ અનિ
ર્વચનીય હોય છે, એની પ્રતિભા અપ્રતિહત બને છે,
એનું પ્રદક્ષનેજ અદાય બને છે, એ નિષ્પરિશ્રદ્ધી ને
નિરપેક્ષ હોવાથી મસ્ત યોગીની જેમ શ્રામાતુશ્રામ
વિહરે છે વાસના-જમરીઓ એને પગવતી
નથી એટલે એનું આત્મ-પુષ્પ સદૈવ વિક
સ્વર રહે છે દૂઠમા એ અવધૂત દશાનો આનંદ
અનુભવી શકે, ફકીરીમા પણ અમીરીનું પાન કરે,
જગતના માન-પાનથી ઝેપરવા બને, એના મનમા
અને એના તનમા સાધનાની લહેરીઓ અનવરત
વહ્યા કરે છે

સાધનાની તલપ-સાધનાનો તવસાદ એવો
અપૂર્વ હોય છે, કે-જેના પરિણામે આત્મ-સંશોધ
નના કાર્યમા એ માધક સદૈવ વ્યાપૃત રહે છે એનું
મન એમાથી વિશ્રાન્ત થતું નથી કામને એના
મનમા પ્રવેશવાને કંઈ તક લાખતી નથી, લાલમાનો
અનુભવ એને સ્પર્શતો નથી પ્રમાદની રાખલામા
ક્યારેય જકડાતો નથી, એના તનમા, એના મનમા
સાધનાની લહેરીઓ અનવરત વહ્યા કરે છે

વૈશયિક મુખો એને સ્પર્શતા નથી એ સુખ

હુ ખાનુવિષ્ણુ છે, હુ ખમ્મ છે, એવો નિશ્ચય કરી લઈ
મનકપિને એના પ્રતિ ક્રાંત બરવાળી એ હંમેશ ના
પાડે છે માનવદેહ એ વૈષયિક સુખોના ભોગનુ
સાધન નથી એ તો ભોગ-વાસનાને નિર્મૂળ કરવા
માર્ગનું અપ્રતિમ હુધિવાર છે એવી ભાવનાથી
સાધક હંમેશ ભાવિત રહે છે ધનમાં કથીરની
કરપના કરી મોંમાં બીમત્સ મામના લેવાની ભાવના
કરી, સ્વાદુ પદાર્થના ભોગમાં આત્મ-સુખોની ખુશ
રીનેા સહરપ કરી લઈ એ એકેધમાં રાસનેા નથી
આત્મ-મસ્તી એ જ એની બનેાખી અવસ્થા બની
રહે છે એને જગતનો કોઈ આનંદ ભાવતો નથી
એના મનમાં એના લનમાં સાધનાની લકરીઓ
અનવરત વધ્યા જ રહે છે

વૈષયિક સુખોથી વગમી પડી સસારની
શુભામી એને પરવડી નથી લવનનો અમૃત્ય
લલોની એ સુસ્વાદુ મુખાસ્વાદનથી થતી બરબાદી
એને ખૂન જ સાહે છે ના, એને જગતના આન
ંદમાં રાસવા જ આવડતુ નથી જગતના બ્યવહારોમાં
અખૂટ રહેવુ એ એનો પસંદગી બની રહે છે
અરે ! જગતે પસંદ કરેલા, જગતે માની... લીધેલા
સુખના રાહ ઉપર ચાલી જવા લાગેને

એવું હૈયુ દ્યાર્દ્ર બની જાય છે એને કોઈ લયક
કાકુના હાથમા સપડાઈ જતી આ સસાર-સેના જ તે
છે એ પછી એ સેનાની ચતી કલ્પેઆમ નીરખી
એવું મસ્તક એના પરમોપકારક શુભના પ્રતિ પુન
પુન સુંકી પડે છે એની અત્યુત્તમ અવસ્થાની પ્રાપ્તિ
પાછળ શુભ રીતે આનંદરૂપના પાન કરાવતા એ
દિવ્ય પુરુષના મનોદર્શન કરતા એના ચક્ષુઓ હોઈ
શુધી છલકાઈ જાય છે એના મનમા, એના તનમા
સાધનાની લક્ષરીઓ અનવસ્ત વધ્યા કરે છે

આધુનિક વિજ્ઞાનને પરમ સુખની ઘોર ખેડ
નાર તરીકે તે નવાજે છે સાધનોમા સુખ છે, એવું
વિજ્ઞાન ! (અમ) નિષ્પન્ન કરાવીને સાધનોના અવનવા
સર્જન એક આધુનિક વિજ્ઞાન કરે છે, સુખ માટેની,
સુખના અમત્કારિક સાધનો માટેની અજ્ઞાન જીવોની
અખના તીવ્ર હોય છે એના ખાતર પસીના નીચો
પીને મેળવેલી લક્ષ્મીની બરબાદી કરે છે, વિપત્તિની
તૃપ્તિ માટે જ નવીન સાધનો પાછળ દોટ મૂકે છે
શિષ્ટાશિષ્ટ પ્રવૃત્તિના ભેદ ભૂલીને ભટકતા એ સુખના
બિખારી જીવો જીવનને પાપમાઝ કરે છે, પણ સુખ
લાધતું નથી સુખની કંપનાનો જ માત્ર અનુભવ
હોય છે મૂલં નાસ્તિ ક્ષુલ્લ શાન્ત્વા ! વિચિત્ર તોફાની

સુખ-વગેળથી પર રહેવો. આ અવધૂત આતમરામ મદ મદ સ્મિત કરે છે એના તનમા, એના નનમા સાધનાની લહરીઓ અનવરત વહ્યા જ કરે છે

આજના વિજ્ઞાનને પરમૈષદી બનેહુ જુએ છે, પણ એને તો પોતાનું વિજ્ઞાન અત્મનેપદી બનાવવાના ઠોડ ઢોલ છે સાધનાના પથે ચાલી જતા એને સિધ્ધિ ન મળે ત્યાં સુધી મૂઝા રહેવું વધુ ઇષ્ટ લાગે છે અધકચરા વિજ્ઞાનથી વાદ-વિતંડા કરવું નિર્થક સમજે છે, એને જગતની આનુશ્રોતચિકી વૃત્તિમા સંસાર અને પ્રાતિશ્રોતચિકી વૃત્તિમા વિરાગ રહેવો છે એવા પાઠ બધાવેલા છે, એટલે સુખ અને સગવડોને જલ્લાજલ્લી આપવામા વધુ સુખ-સગવડોને એ અભ્યાસ કરે ■ જગતના આભાસિક સુખોથી મનને પાછું ખેંચી લેવાનો પ્રયત્ન હિમત હાર્યા વિના જારી રાખે છે, કોઈ અપૂર્વ ક્ષત્રે આતર-સુખના શ્રમકારા ચે મારી જાય છે એનો આનંદ નિરવધિ બની રહે છે વૈષયિક સુખોની પ્રાપ્તિ પાછળ ચિંતા કરતી એને પાલવની નથી એને એ સબધમા નિશ્ચિત રહેવું વધુ પસંદ પડે છે પુણ્યના ઉપર દૈહિક સુખને દોડી મૂકે છે મળશે તો પુણ્યથી, નહિ મળે તો પગ્વા નહિ, એવી નિશ્ચિત વૃત્તિથી

માનવ નદીના નીર વહાવે છે એને એ નીરની નિર્ભયતા જાણવી રાખવી છે, એટલે સુખસગવડતાના મેળતુ મિશ્રણ ન થઈ જાય એની સતત કાળજી રાખે છે વિષયો ક્ષણજર સુખના ભાસ કરાવીને થાડ્યા જાય છે, પણ પાછળ એની ઝંખનાના કુસ રજારોતુ દહીકરણુ કરતા જાય, એટલે માનવ-મન એની પ્રાપ્તિ કાળે સચિત્ત બનતુ જાય, ચિતાના શુભળાઓમા એકવાર દેસાએણુ મન નીકળી શકેતું નથી જીવન—જલ સુકાઈ જાય છે જીવ અમૃત્ય દેહનો ત્યાગ કરી જાય છે સાધના અધૂરી રહે છે એની પૂર્ણતા અનેક ભવોને જતે આવે છે આ તુકથાની સાધકતા મનોમથનમાથી નીકળેલી હોય છે, એટલે એને જગતના વિનશ્વર પદાર્થો, હોણુપી તત્ત્વો અને વાસનાનુકૂળ વિચારો ખપતા નથી, એની દૃષ્ટિ એક જ જીવનતા અત સુધી પહોંચતી નથી, પણ જીવનોના જીવન સુધી પહોંચતી એ દીર્ઘદૃષ્ટિ છે, એટલે ભાવિના અહિતકારી ઝોછાયા એની નજ રમા તરવરે છે વિષયોના ભોગવટાને એ ત્યાગે ॥ આતરના ઉંડાણમા આતરિહિતાના મૂળમા રહેલા સુખના પાતાળ-કૂવાને ભેદે છે, એ સુખતુ પાન અનવરત ક્યાં કરે છે, એના મનમા, એના તનમા

સાધનાની લકરીએ અનવરત વડા કરે ॥

“જગના એવ એક જગના સુખના લક્ષ્યવાળા છે, હા ધનની કામનાથી રીતાદિ દુસ્સહ પત્તિહો સહી લે છે, માનાપમાનની પરવા કરતા નથી, રાત ને દિવસનો બેઠ પછુ જૂલી જઈ સતત પછે કાર્યમિદિ પાછા મડે છે, એક યોગીની જેમ ધનના ધ્યેયમા દત્તાવધાન બની જઈ મત્ર સાધકની જેમ ધનસાધના કરે છે, તો મારે તો અનત જગનોના સુખનુ લક્ષ્ય છે, જન્મ-જરાના દુનિષાર્ય દુ ખોને પણ નિષ્ફળ કરવા છે, સ્વાભાવિક બની ગયેલ વૈષમિક વાસનાઓને નિર્મૂળ કરવી છે, આત્માના પ્રદેશે ઘર કરી બેઠેલા અહુના તાહને હમારી દેરો છે અરે ! દુ ખને જ માત્ર નહિ, આભાસિક સુખને પણ ત્યાગવુ છે, આચાર-તૃષ્ણાની હોળીએ ખુઝાવવી છે, તો એના માટે મારી સાધના માટેની અલિનાથાને મૂર્તિમાન કરવા મારે પુરુષાર્થ કેવો હોવો બેઠ્યો ? અપ્રમત્ત બનીને જ રાધાવેધ સાધી શકાય અનુષ્ઠાનાદિ શુભ પ્રવૃત્તિમા અનન્ય-ચિત્ત બનીને જ ઇષ્ટસિધ્ધિ યાય મારી સાધક અવસ્થામા દિન-પ્રતિદિન સાધના ઉત્તમ સિખરની તરફીક જઈ ॥ તેમ તેમ સાધનાની મર્મવહેરીએ

આગળ વધતો જઈ છુ, તેમ તેમ વિષય-વાસનાની તળેટી હર થતી જાય છે, પ્રાતિભાસિક સુખના સાધનથી ભરેલી વાસનાની ખીણ વધુ ને વધુ ભયંકર બનતી જાય છે તળેટીએ હતો ત્યારે એ ભયંકર લાગતી ન હતી સાધનાની કેડીએ ચડતો ગયો, તેમ તે ભયંકર નજીવી ગઈ હતો એ ખીણની તરફ જોવા પણ મરણાતિક કષ્ટને ખેંચી લાવે અરે, જોના પ્રતિ જોનાની સાથે જ એ અગાધ ખીણમાં એ બેસાર ભયાનકતામાં દૃષ્ટિ પડતાની સાથે જ તમ્બર આવી જાય સાધનાની કેડી ચૂકાય, અને પુરુષાર્થથી પ્રાપ્ત કરેલી સિધ્ધિ અને હુ (માધક) બે થ એ ઉઠી ખીણમાં ચાલ્યા જઈએ અહો, રાધના દાણા જેટલી પ્રગતિએ પણ ઠીક ઠીક ચકાણુ કરાય, પણ એક જ દાણુમ અસાવધાનતાને લીધે એ સિધ્ધિનો કરણ અજામ આવી જાય માત્રીનો દેહ તો એક વાર માટીમાં મળશે ત્યારે મળશે. પણ સાધના આ રીતે અનેક વાર માત્રીમાં મળી જાય, જીવનયાત્રાના પાટા બહોણ જાય, જીવનનીરના વહેણ વિદિયાએ વહેવા લાગે, આખના પગારમાં વિકાસની રિયા વિનાશની ચોતરાતી દિવાલો તરફ ફરી જાય, ના, ના, મને એ વિષ

ચોની હિંદી ખીલોમા યોડિયુ કરવુ પાલવે તેવુ
 નથી માટે તો અનન્યચિત્ત બનવુ છે, મારે તો
 અનતના ધામે જવુ છે, વીતરાગતાનો અનુભવ
 કરવો છે હુ તો મીઠો જ એ દુર્ગમ ફેરીમા
 ચાલ્યો જઈશ એ વિષમ પાટને વટાવી જઈશ,
 મારા અનત આનંદને-અબ્યાભાધ સુખને પ્રગટ
 કરીશ. સાધકને આવી જ તમજા હોય છે. કઠોરતા
 એના છવનવુ માધ્યમ હોય ॥ 'સત્ને સિમ્હિ' એનો
 મુદ્રાલેખ હોય છે એ હોડોતર તત્ત્વને લાધવા
 એકલો-અદ્વલો ચાલ્યો જાય ॥ એના હૃદયમા શુરુ
 વસ્યા છે, એણે મસ્તકે દેવને સ્થાપ્યા છે, એને
 કોઈની કમીના નથી, એ મસ્ત-ફરીર, એ હરિદ્ર
 નારાયણ, એ બનોખો એલિયો કોઈ અપૂર્વ ઇવ
 મને મેળવવા અને એનાથી કર્મરોગને નિર્મૂળ
 કરવા સાધનાના પથે ચાલ્યો જ જાય છે એને
 ઇલમની પ્રાપ્તિમા અખૂટ શદ્દા છે, એ શદ્દાથી
 એને કપ્ટનો ભાસ પશ્યુ નથી એનો આનંદ અનુ
 પમ છે એના તનમા, એના મનમા સાધનાની લહ
 રીઓ અનવરત વહ્યા જ કરે ॥

અનાદિકાળથી આત્માનો નિકટ સુબધી દેહ
 છે, દેહના પુદ્ગલ સુધની માયા ચેતનછને સોથી

વધુ હોય છે, જમતના છવેા ધન હિાધી શકે છે
 ધાન્ય છુટે હાથે વેરી શકે છે વાડી, લાડી અને
 ગાડીની બહિસો પણ કરી શકે છે ચક્રવર્તી પણ
 ધારે નો છયેય ખડતું રાજ્ય કોઈ અવધૂતના ચર
 છુમા ધરી શકે છે પણ દેહના સમર્પણ તો કો'ક
 જ કરી શકે કૂડી કાયા જિખારીને પણ ખ્યારી હોય
 છે સર્વાંગે વક ભટનેય તેનો દેહ ગિય હોય છે
 એકેન્દ્રિય વનસ્પતિના ફુલને પણ એની કાયા પર
 મૂર્છા હોય છે, દેહના બલિદાન કરનારા તો વિશ્વ
 જ હોય છે

વીતરાગતાનો અભિવાયુક સમતાના અખુટ
 સુખનો વાગ્ધુ સાધક એ એકજ સ્વાર્થ માટે, આત્મા
 નહ માટે દેહનું બલિદાન કરે છે, સ્વચ્છનોના પ્રેમને
 તિરસ્કારે છે, વાસનાઓને દબાવે છે, ભૌતિક સુખોની
 છુગુખ્સા કરે છે સીના કામુક નયનોથી વિમુખ
 બને છે, એને મન કાયાની જોલમાથી ચેતનની મુક્તિ
 એક જ લક્ષ્ય બની રહે છે ચેતનની મુક્તાવસ્થા
 માટે દેહના સુખ, દેહના સુખજનક સબધો, દેહના
 ઉપસોગો અને દેહની કામના બધુ ય ત્યજે છે
 દેહનુ કર્ષણ ચર્ષ જાયો, મારે તેની સાથે નિરખત
 નથી, હું એટલે હું જ, હું એટલે આત્મા દેહ નહિ.

જે દેહની મૂર્છાથી, જે દેહની સુખ-સગવડોની પૂર્તિથી મારા ચેતનની સસારાવસ્થા વધતી જાય, એ દેહના ઉપલોગ માટેનું આ જીવન નથી, દેહથી આત્માનો વિનાશ સર્જાય, પણ સાધક તો એનાથી વિકાસનું સર્જન કરે. આત્મવિશુદ્ધિ ખાતર ભગવા વચ્ચેનો સ્વીકાર કરે, દેહનું મૃત્યુ પહેલેથી સૂચિત કરે, દેહની આસક્તિને મારવા તનતોડ પ્રયત્નો કરે, એ રીતે દેહની જરા ય પરવા કર્યા વિના જૂખ—સુખ જૂલી, તડકા-છાયા વિસરી, લોભ-રોગ તર છોડી, એક જ આત્મ-વિશુદ્ધિ માટે મથી પડે એ સાધક દુષ્કર એવા દેહ-અધિવાસને કરનારો બને, પછી એને દેહ સબથી વગાડી, જમીન (ઉપાધ્યય) આદિ અને સ્વજનાદિ ઉપર મૂર્છા રહેતી નથી, અનેક આચાર્યોના સબંધમાંથી એ મુક્ત બને છે, એ જમનથી અલિપ્ત બને છે, જગત માટે એનું મૃત્યુ, અને એના માટે જગતનું મૃત્યુ નિર્ણીત થય ચૂક્યું હોય છે, નિરપૃહતાના અક્રુશ આ અપ સચોગોની જૂમિમાં ફૂટી નીકળે છે, એમાંથી સમ તાના ફૂલ-ફળો પાગરે છે, અને એના સ્વાદ આસ્વાદ દ્વારા અપૂર્વ જ્ઞાનદનો અનુભવ આ અવ

બ્યાપીને અધિકારના પુજા દર કરે છે, એમની સત્તા
 કેળવે બાધક બનતી નથી વિધનો ફિરસ્તો સાધક
 પણ વિચારે કે “હું” પણ ક્યારે સમસ્ત
 હવે! પ્રતિ મની, પ્રમોદ, કરસા, માધ્યસ્થ
 ભાવનાને ઉત્તેજિત કરે” વિધનો ઉપકાર
 કરવા નીકળેલા મારે પણ સૂર્યસમા સમદર્શિ
 બનવું જોઈએ, મારી સત્તા કેળવવું હવેને હું ખ
 જનક તો ન જ બનવી જોઈએ, ને હું મારે
 અવસ્થાન સહુને શાંતિ આપનાર ન બને? મારા
 દર્શનમાનથી સામાના નયનો ન કરે? સાધના તો
 એવી કરે કે જેનાથી આ અપૂર્વ સિદ્ધિ થાય, પરના
 દોષ અને પરના રૂપ જોવાના બધ કરે તો નયનો
 નિર્મળ બને, લાલસાઓની પરિવૃત્તિ દારા હમને
 મુખપેટીમા નચાવવાનું બધ કરે તો એ મુખમાથી
 મુખશ્યા કેમળ અને આમ્રશ્યા ક્વાદુ વચનો બહાર
 નિકળે, તુચ્છ વિકટપો કરવાનું બધ કરે તો મન
 માથી મુક્ત વિચારણાની મુવાસ પ્રગટ થાય. હવે-
 નમા આ સિદ્ધિ થાય તો જ સહુને શાંતિમદ-મુખ
 પ્રદ બનું, મારે અવસ્થાન પણ આનંદજનક
 બની શકે

સૂર્ય-ચંદ્રની સમદર્શિને વિલોકતા આ સાધક

આગળ ધપ્યે જાય છે, પૃથ્વીમૈયાના આબૂપણ
 રૂપ બનેલી અને ચોગરમ દષ્ટિ-પથમા આવની
 પર્વતોની હારમાળા આ સાધકને એક નવિન દષ્ટિ
 આપી જાય છે વર્ષોના વર્ષો વીટ્યા, અરે ! સૈકાઓ
 વીટ્યા પણ વિશાલકાય આ પર્વતો હજી એમના
 એમ ઉભા છે એમની ગોદમા મારા જેવા કંઈક
 ઘાટ્યા ગયા અનેક ગાડીઓ ઘૂલવાટ ઠસી પસાર
 થઈ ગઈ, અરે એના પેટને ભેદીને નીકળી ગઈ,
 ઝરમર વરસતી વર્ષા, ખળખળ વહી જતા વહેણો,
 વિશાળ નદીઓ અને અતે આગરમા તેમનો સગમ
 આ બધુ ય જુએ છે અપૂર્વ શાન્તિથી અને અમ
 તિમ મૈયાથી અવલોકે છે, આમ્યજનોના જુગોના
 ઇતિહાસ એની આખ સામે છે એના પાતા એક
 પછી એક ફરતા જ રહે છે, અવનવા ઘણાપ્ર પ્રસંગો
 બને છે, પણ સલાહનો સૂર પણ કાઢવાની આ પર્વ-
 તરાજને કે એના શિશુરૂપ નાનકડા પ્રત્યતોને પુર
 સદ નથી, એની વિશાળ કાય ઉપર અનેક લોહના
 ઘણ પડે છે પણ અપૂર્વ સહિષ્ણુતા ! એને જરાય
 ખસવું નથી, અરે, કોઈની સામે કદમપેરતી કરવાની
 એને આવશ્યકતા પણ નથી મોટા-મોટા વનોથી
 એ ઢકાય છે, પણ બધુય એ સહી લે છે.

તે ટ સાપકની વિચારમગ્ન આમગ વધે છે એ
 અદ્યુત સદિષ્ટતા ! અને સાક્ષિય કાવતા ! તેની
 અપૂર્વ સિદ્ધિ ! આરે પણ જગતના ચિત્ર-વિચિત્ર
 પ્રમુખે પસંદ સદિષ્ટતા સિદ્ધ કરવાની નથી ?
 મિત્રાઈના કદાપતે જા કરી એક જ સાક્ષિયતાથી
 હવત પત્ત બતાવવાનું નથી ? હવત-વિશાલની
 વાતે કરે અને દૂર-દૂર અનગિષ્ઠ પણ વિશાલના
 કિસ્સો, અરે ! વિશાલની પ્રમાણ ન કેમની હેવ
 તે સાપક અવસ્થાની સફળતા ચેમ ? મિત્રાઈ
 એ નામો ગણાવી જનાર કરત રાજકાને છુપે દુકાને
 આપનાર વધુ લાલો તેમ આરે પણ ઉવત આપ્યા
 રને નાનકડો રાજો ખાઈ લઈને જ હવત-પુષ્ટિ

• Our existance here is so com-
 plex, the world is still so young
 we are yet so far from compreh-
 ending the necessities of our own
 existance the nature and propities
 of the substances and forces which
 surround us that we must expect
 much sorrow and suffering

કરવાની છે, શુ વાતોના હવામા નાચોડિયા માસ્વાથી
એ પુષ્ટિ થશે ! પર્વતશી સહિષ્ણુતા અને તેના
સાક્ષિત્વભાવ મારા જીવનમા લાવવાના સર્વ પ્રયત્ન-ચક્રો
આજથી જ ચાલુ કરી દઉં, પ્રકૃતિના દરથો સાધકને
નવનવો બોધપાઠ આપતા જાય છે, અને પસાર
થાય છે સમય વહે છે, પણ પણ સાધકના પગ
તળેથી વહી રહ્યો છે અને એની સાથે જ સવા
હિતાના સૂરો મીવાવતી એ સાધકની વિચારમાળાઓ
પણ વધે જ જાય છે, એના મનોમંદિરમા વિચારોનો
ઘટારવ ચાલ્યા કરે છે, એના ચ્ચુકારોથી એ મરત
જની રહે છે, એ ટાઢી હોંડે છે, સાધનાની દુર્ગમ
કેડી એના પગતળેથી મુગમતપૂર્વક પસાર થતી
જાય છે, પ્રશાન્તિની ખીટીઓ પર દિવ્ય જીવનના
સોણુલાને ટીંગાડેનોત્ત ય છે, એની ગતિ વેગવતી છે,
પણ મન વધુ ઝડપે વધે છે અવનવા મનોરથોથી
તે આતરશુષ્કિ વિપુલ પ્રમાણમા કરે છે, એના
હૈયાની મલિનતાઓ શુભ મનોરથોના નીરથી ધોવાય
■ અત સોતા અશુનદીના નીર હર્ષવેલા એના ચિત્તને
શાંતિ અર્પે છે, દષ્ટિની ઝાળપ ધોવાઈ જાય છે,
વિકાસની દિશા સ્પષ્ટ તરવરે છે, હવે તે તરફ
ઝડપલેર પગલા માટે છે, અનંતમા મળી ;

એનું હૈયું તલપે છે, અનતને! અત આણવા
અધીર બને છે, શુભવિચારોના તરંગિત તારમાં
એના મનનું મધુર ખીન બણ રહ્યું છે આજ
એને કેઈ દિવ્ય દષ્ટિ લાધી છે પ્રજાત મગગમય
બન્યું છે, હવે અમાર જગતથી વિરખ્ત બનેલો એ
અવધૂત સાચે જ અનતની વાટને પકડી શક્યો છે,
એના બધાય યોગો અતર્મુખ બની ગયા છે, એની
વાસનાઓ શમતી જાય છે એને વિસ્તાર ખૂંચે છે,
સંકેચને એ આવકારે છે, એકલો-ખૂલો છતાં
અત્યુત્સહી બનેલો નીડરની જેમ એ વીરનો સપૂત
સિખિના શિખર પ્રતિ ફાગ બરતો ચાલ્યો જાય છે
પ્રતિક્ષણે જગત એનાથી દૂર ને દૂર થતું જાય ॥

પ્રતિક્ષણે એના આનંદની ઉર્મિઓ અમિત
ઉછાળા મારે છે, એનો આનંદ એ જ સમજે છે
એની મસ્તીએ જ માણે છે એની મધુરતા એ જ
અનુભવે છે અનત વદના હોલો એ સાધકને એ
ઉત્સાહની મૂર્તિને, એ નીડરતાના નિદર્શનને !

સ્વચ્છંદતાની કટાર

સુરમ્ય સધ્યા ખીલી હતી એ વખતે હું
બહાર ગયેા હતો રસ્તામા ઠલોલ કરતુ ચાલી
આવતુ વિહંગોતુ ટોળુ એમુ એ ટોળુ એક મોટા
વડ-વૃદ્ધ ઉપર ઉતરી ગયુ નાનકડું બાળપણી માના
આવતાં જ અવાજ કરવા લાગી ગયુ માએ છાતી
સરસુ ચાપી રીધુ, એની ડૂંકમા પાખ વિનાનુ
પેલુ બાળ-પણી અપૂર્વ આનંદનો અનુભવ કરતુ
લપાઈ જ રહ્યું.

હું રોજ ત્યા જવા લાગ્યો પેલા નાનકડા
બાળ-પણીનો એ આનંદ નિરખતો મને થયુ
'આમા આને શે આનંદ આવતો હતો ? જિયાડું
અસાન છે, એને સ્વાતચ્ચનો આનંદ લાગ્યો નથી, એટ

લેજ આ માને પરાધીન રહેવા છતાં આનંદ આનંદ માને છે ! મેં મનોમન કહ્યું 'બચ્યા, એકવાર પાખો ફૂલવા દે, અને બાદ જગતમાં જરા ઉડી જા, પરાધીનતાની શબ્દો તોડીને જરા આગળ વધ પછી તને માની ગોઠ ગમશે ય નહિ'

અને એક દિવસ આવ્યો તાની શી પાખો પુરી નીકળી બીચુ પ્રભાત ખીચુ બચુ જરા જરા ઉડવા લાગ્યું અને ત્રીજા પ્રભાતના સેનેરી કિશ્કોમાં તો તે કિશ્કોલ કરતું ઉડ્યું

મને થયું હાથ હવે એ અપૂર્ણ આનંદનો અનુભવ કરશે, હમણાજ ખીલખીલાટ કરતું બાગા-બાગ કરતું એને હું નીરખીશ મેં છુટકારાનો હમ ખેચ્યો.

પણ હાથ આ શું ? પડીગ કરતો અવાજ થયો, ઠાઠ ઠાળ-મુખાએ ગોફણ છોડી મૂત્સુની ખમ્પ-રમા આ પખી તૂટી પડ્યું, એક ફાટતી ચીસ સાથે બોય લેતું થઈ ગયું મારા મોમાથી ચીસ નીકળી પડી કસળ ઠાળે એનો લોગ લીધો.

અહા ! પાખો ન હતી ને પરાધીન હતું ત્યારે કેવું કહોલ કરતું હતું ? પાખો આવી હોયુ અને એના કલોલનો અંત આવી ગયો ! સ્વતંત્ર બન્યું

પણ એના કટૂ કળને પામી મૃત્યુ-શય્યામાં પોતી
 ગયું ! વડવા લાણી દહિ દેડી એની માની ચીચી
 આરીઓ સિવાય કાંઈજ મળ્યાતું ન હતું સહાનુભૂ
 તિના દીપ કેઈ ધરનાર ન હતું સ્તબ્ધ હૈયે સારે
 પગલે હું પાઉં કુર્યો, હા સ્વતન્ત્રતા ! તે એના
 નિર્દોષ જીવનનો કરુણ અભામ આપ્યો !

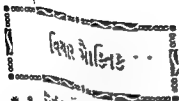
એપરવા સાધક

સાધકનું પુણ્ય વિપુલ પ્રમાણમાં જમા થયેલું
 હોય છે, એટલે દૈનિક જીવનનો ઘણોખરો સમય
 તેણે આહારાદિની વાસનાઓ પાછળ ધસડાતો બચાવી
 લેવો જોઈએ ઉપધિની ચિંતા કે મૂઝાંથી ધની
 સમયની બરબાદી અટકાવી દેવી જોઈએ, તેના વિચાર
 રોમાં પૌદ્ગલિક ક્ષુબ્ધોનું અસ્તિત્વ ન જ હોવું
 જોઈએ જીવન અતિ દુઃક છે, સાધના અતિ લાખી
 છે સાધનાનો પથ અતિ વિકટ છે આગળ વધતા
 વધુ ને વધુ વિકટ બનતો જાય છે, આ સમયમાં
 સાધનભૂત દેહની ચિંતા હોય કે સાધનાની ધૂનમાં
 સાધનની ચિંતા કરવાની પુરસદ પણ ન હોય ? શું
 જીવનનો અણમોઝ ત્યાગ દેહના રાગ વધારી દેવા
 માટેનો હતો ? શું સાધનાનું જીવન હંચાની કુદ્રતા
 અને મનની તુચ્છ મનોવૃત્તિના ઘડતર માટે બને ?

નહિ નહિ, જેને અસસારી નાથ મળ્યો, એને
સ માર શો ? જેને અચરીરી વીતરાગ મળ્યા, એને શરી
રના અમન-અમન શા ? જેનો સ્વામી અણાહારી, એને
આહાર-સ જ્ઞાની ગુલામી શેની ? જે પરમાત્માએ
સાધકના આત્મ-વિશુદ્ધિકરણ માટે સ સાસ્ત્રી જ જાળ
મુકાવી, સ્નેહના બધનો ઊડાવ્યા, કચન-કામિનીનો
ત્યાગ કરાવ્યો એ નાથને મેળવ્યા પછી સાસારિક
જ જાળોમા સાધક કસાય ? સ્નેહના નવા બધનો
મેળવી નિસ્નેહી પ્રત્યે ઇર્ષ્યાના તણખાઓ ઉડાવે ?
આ નાથનો બચકર વિશ્વાસપાત નહિ ? નાથની સામે
કૃતપ્રતા નહિ ! હવે તો સાધકે પોતાના પ્રવચ ઉપર
કે ભવિતવ્યતા ઉપર સઘળું ઊડી હઈ આત્મશુદ્ધિ
માટે ઉદ્યત જનવુ જ જોઈએ દેવ-દર્શને એતુ મન
મયૂર ધનગની ઉઠે, શુરના ચરણે ચૂમતા, એના
હૃવાની આશિષો મેળવતા એના મર્મવેધી વચનો
સાક્ષગતા કર્મના ટેરના ટેર આત્મપ્રદેશો પરથી ઉવે
આતા જાય, આત્મ-મરતી વધતી જ જાય

નનુ ન પ ના ઝગડાનો સબવ જ ન હોય
એ જીવની ધન્ય છે, ધન્ય ધર્તા તેહનો,
જન તણા સાદૃશ્યના, આનંદ-રૂપો જે પીતો

ફથી
પાતે
તે।

રેખક
માથી
હાન
માથે।

જોક વાર થયે તો નામ છે જગ
બની ગરીબાઈને પર્વતને અને જગી
સમાન બનાવી દેને ભેરને જોક વાર
સયોગોની દેખી જાણ-મેટા જનિષ
કાળ સરખા કરી જે જુએ ના પેરેડી
દેવી રહે વડેરી છે

ght
and
like
ative
plate
ager's
ths or
so let
is of
wish
autiful

• Be cool head keep cool
warm heart necessary
adness and negotiation
while it are immediate
through safety
iculty diff

હણાય છે એટલું જ નથી, મનની આતર-વિદ્યુ-
તિઓ શબ્દોના મૂર્ત સ્વરૂપમાં આવે છે અદરનો
ક્રોધ શબ્દોમાં પરિણમે છે, અને તેમ થતા તે વિદ્યુતિ
વધુ સ્થિર થાય છે ન બોલવામાં આ વિદ્યુતિને સ્થિર
રહેવાનો 'ચાન્સ' નથી એટલું જ નહિ, માનસ
શક્તિ હવે વિદ્યુતિઓની તરફ દૃષ્ટિ ફેરવે છે એના
બીજા સ્વરૂપને હવે ત્યારે જોવા લાગે છે ત્યારે
એના તરફ નક્કરતા છુટે છે, આત્મ-પ્રદેશમાંથી એને
સર્વથા તગડી મૂકે છે ન બોલે કદાપિ ન બોલે
તમારા આત્મ-મંદિરમાં રહેવા ક્યારા તમને નિર-
ખવાનો અવકાશ મળશે એ ઉલ્લેખાઈ જશે જે
શક્તિનો પ્રભવ બહિર્મુખ હતો, તે અતર્મુખ બનશે,
લવનમાં સ્ફુર્તિનો અને વિમળ-ભાવનો આનંદ
લાધશે *

‘અતડા અબોલા અને છદ્દી-મીઠા’ શબ્દોથી
નવાજતું જગત એજ માનવનું એકવાર પૂનારી
બનશે, એના ચરણો ચૂમશે

* The mouth of a wise man 'is
in his heart the heart of a fool is in
his mouth for what he knoweth or

૭ આત્મ દર્શનનું મહાન કાર્ય પરમ ધૈર્યથી
પરમ શાંતિના સ્થાને જ થઈ શકે છે તમે પોતે
જ બોલી-બોલીને એ શાંતિનો ભગ કર્યો તો
આત્મ દર્શન ફર રહેશે.

૮ મોત રાખનાર સઘળીય પ્રવૃત્તિઓમાં વેધક
દષ્ટિ ફેકે ॥ અનેક તરવો આ ચરાચર સૃષ્ટિમાંથી
મેળવી છે છે પોતાના આત્મ-સંયોધનના મહાન
કાર્યમાં એ તરવો એને ખૂબ હવેળી નીવડે છે

૯ એકવાર બહાર ફેરવેલા શબ્દ—બાણો

thinketh he uttereth Every thought
every word, is impressed upon it and
carried out in amazing detail It is like
singer making a record on a sensitive
disc of the phonographic plate
every note and tone of the singer's
voice is registered, If he coughs or
laughs it is registered also so let
us break all the bad records of
our lives which we do not wish
to keep, and make new
ones

વના દારિદ્ર્ય-તિમિર ભેદી શકતું ન હોય !
તો શુ વીજળીના કરતા પણ વધુ દાણિક એ ન
કહેવાય ?

વીજળીને ચમકવા પૂરતો જે સમય મળ્યો,
એટલો પણ આ જીવનને નહિ મળ્યો ? કે તેથી
તે ચમકી ન શક્યું ?

જીવન એક પણ ચમકારો ન મારી શક્યું
અને મરી પરવાર્યું અહીં ! કેવું એ કગાળ જીવન ?
બંધે દાણિક તેને રહેવું હતું તો તેમ રહે, પણ
એકાદ પ્રકાશની કોઈ વેધક ગતિ પણ નહિ ! જે
કોઈ માનવના મનોમહિમા અધારને ફેડી નાખે !

અરે ! જવા દો, બીજાના અધાર ન ભેડે તો
કાંઈ નહિ, પણ પોતાનાય આતર અધારને ન ભેધો ?
એ જીવનને આતરમા છુપાયેલા અનત કથરાઓને
નીરખવા જેટલો પણ ખ્યાલ ન આબ્યો ? અને
ખ્યાલ આબ્યો હોય તો શુ એણે કોઈ એવું બળ,
કોઈ એવું ઘર્ષણ, કોઈ એવી શક્તિ પ્રાપ્ત ન કરી ?
જેમથી એક જ ચમકારાનો પ્રભવ ઘર્ષ જાય અને
જેમ એ અનત કથરાને નીરખી લે ?

શુ જીવન આટલું બધું દાણિક હશે ? શુ

તેમા જન્મ-ક્રિયામાંથી ફરીને મરણ-ક્રિયામાં જ
જવાતુ હશે ? જુ જન્મ એટલે મ'સના એક લોચાનો
એક જડ કલેવર માવનો જન્મ હશે ? કે જન્મ
એટલે અપૂર્વ સત્વચાલી આત્માનો એક મહાક્રિમની
માનવ-રેહના જરીયાન વગેરે સાથે જન્મ હશે ?

પણ શુ માનવને-આમગ્રની આજેને પેલો
સત્વચાલી અદર ભેડેલો દેવ નહિ દેખાતો હોય ?
એને એતુ જ્ઞાન પણ નહિ હોય ?

તો હોય તો એકતુ કલેવર કેમ ચાલતુ જાય
છે ? એ કલેવર જ કેમ ખાઈ લે છે ? એ કલેવર
જ બીજાને કેમ ભેટી લે છે ? અરે એ જીવતુ
મુડદુ તો નથી ને ? એ કેમ અગ્રમ્ય જડ પુદ્ગલ
તો નથી ને ?

આત્માના જ્ઞાન વિનાનો ચાલ્યો જતો કોઈના
રેહ એ ચાલતુ મુડદુ નથી, પણ ચાલી જતુ
જીવતુ મુડદુ છે હા, એ જીવતુ મુડદુ જ છે,
કેમકે એમા બીજા જીવતા મુડદાના જ નાદ છે, એ
જીવતા મુડદાની જ કથા છે

મુડદુ આત્મા બની શકતો નથી, મુડદુ
એ શરીરનો ધર્મ છે જેતુ મન આ,

નથી, એ મન શરીરનું શુભામ બને છે, અને ત્યારે ચાલતું શરીર જીવતું મડદું બને છે, વિશ્વના બહિર્ભાવિના વટાણમા આ જીવતું મડદું અકળાય છે, ધકેલાય છે, ત્યા ત્યા ઉછળે છે અને પછડાય છે, ફોટે છે અને એકાએક અટકી જાય છે ઘસઘસાટ ઉપે છે અને એકાએક ઉભું થઈ જાય છે

જીવતા મડદાની આ વિલક્ષણ ચેષ્ટા અગમ્ય છે મન એતું સાથી છે, મન એને નચાવે છે, સજીવ શરીરને એણે જ જીવતું મડદું બનાવ્યું છે બેચેન માલિક તો હવે ભૂલાયો છે એણે તો માત્ર આ બેચેન તોફાનના દષ્ટા બાનવું જ પસંદ કર્યું છે

નવનવી પ્રભાત અને નવનવા ચાળા, નવનવા નાટક જીવતું મડદું બનવે છે મન મેનેજર બને છે અને શરીરને બહુરૂપી બનાવી અનેક જગ્યાએ ખેલ ખેલાવે ॥

એક દિવસ આવે છે, બધાય પસાર થયેલા દિવસોથી એ જુદો જ દિવસ છે બધાય બજાવેલા એકાકી અને અનેકાકી નાટકોથી આજે વિલક્ષણ નાટક થાય છે, જીવતું મડદું મહાન ચોગિરાજની સમાધિનો ખેલ બજાવે છે અરે! પણ એ સમા

ધિનો અત આવતો નથી એ મડદાની અનત સમાધિ છે, ચિર-નિદ્રા છે, અનુપમ શાન્તિ છે, વિરાટ વિશ્વને કરામવકવત્ નીરખવાની કોઈ અનુપમ આરાધના નથી

હવતુ મડદુ એ હવે મડદુ બને છે મન વિદાય લે છે અનેક નાટકોનો છેલ્લો પડદો પડે છે

આ શુ થયું ? હવના મડાએ નાથી જ બાપુ ? નાટકો જ બજાવ્યા ? અરે, એવા નાટકો તો વિશ્વના પ્રત્યેક હવતા મડદા આવી જ રીતે નાટકીયા બનીને બજાવે છે, તો પ્રેક્ષક કોણ ? કોઈ નહિ ! તો કોને માટે આ પ્રવૃત્તિ ? કોઈ માટે નહિ ! શુ નિષ્ફળ પ્રવૃત્તિ ? હા સરાસર નિષ્ફળ !

ઓહો ! અદ્ભુત સફળતાને બક્ષનારો માનવ દેહ સરાસર નિષ્ફળ ગયો ! પોતાને કે પરને કોઈને ઉપકારી ન બન્યો ! ! !

વિજયીના ચમકારા જેટલો પ્રકાશ પણ ન પાથરી શક્યો ! આજિયાના ક્ષણિક પ્રકાશની શક્તિ પણ ન મેળવી શક્યો !

શુ એટલી સિદ્ધિ માટેનો પણ એને સમય ન મળ્યો ! એક ચમકારો મારવાની શક્તિ મેળવવાનો કાળ પણ પ્રાપ્ત ન થયો ! ! !

ખામોશ ! તો તો પછી હવનની ક્ષણિકતા કોઈની તોલે આવી શકતી નથી

શ્રી દધા ની જયો ત

વહેલી સવારે પ્રભુની મૂર્તિને, સાક્ષાત્ પ્રભુને
નીહાળવા મારા લવન-કમલને એના દર્શનથી વિક
સિત કરવા ગયો ખીડેલા કમળ કોઈની સહાયથી
જ ખીલે, મારે મારા નાય-પ્રધોતનની સહાયથી
ખીલવું હતું

ધારે જાલું અધારું હતું એક માત્ર દીપક
મારા નાયની સેવામાં જાણે કે જાલુંમાં સ્થિર ઉભો
હતો ટમટમતા દીપકના આછા પ્રકાશમાં મેં મારા
નાયને નીહાળ્યા

પ્રભુના દર્શન કર્યા, પ્રભુના ગીત ગાયા,
પ્રભુને એકી દ્રષ્ટિ નીહાળ્યા હવે દૃષ્ટિ ફરી અને પેલા
દીપ ઉપર પડી એ દીવડી એ જ સ્વસ્થતાથી ઝળ
હળતી હતી

એ મારા નાથને કહ્યું એ અશસ્ત્ર-શસ્ત્ર ! આ વિશાળ અધારપટ્ટને લેદલી નાની શી દીવડી સમી મારા હૈયામા શ્રમ્ભાની દીવડી ન ઝગમગે ? એ મારા બહિર્ભાવના અલેષ અધિકારને ન લેદે ? અહા, દેવી એકધારી એ ટમટમી રહી છે ! પ્રભો ! શ્રમ્ભા-જ્યોતની એક ધારા મારા અંતરમા એક ધારી ન ઝગહગે ?

એ પતિતપાવન ! મારે મારા અજ્ઞાન-તિમિરને લેવા માટે કોઈ મોટો સૂર્ય નથી જોઈતો મને તો આશી નાની શી દીવડી જ બસ છે ! હું એને લઈને મારા આત્માના પ્રદેશે પ્રદેશમા મૂંઝીયા એના પ્રકાશથી હું મારા અત્મમંદિરના ખૂણા ખાચરામાથી બધો કચરો કાઢીશ

ઠગમગતી આ દીવડી મારી શ્રમ્ભાની દીવડી બની જશે. મારા આંતર-અધારને એ ઉલ્લેચશે મારા નાથ ! પછી તો શુદ્ધ બનેલો હું તારામા ભળી જવા સર્વથા અધિકારી બનીશ

જ જોઈએ, એના હોયોને પી જવા અગસ્તિ બનવું
પટે એના ગુણ-ક્રમને વિક્રમાવવા તેજસ્વી સૂર્યશા
યવુ જ રહ્યું એની નિરાશાની ધૂળ ખખેરી
નાખવા વિરાટ વાયુનું સ્વરૂપ પણ લેવું જ ઘટે

સમુદ્રનું વિષ નિલકઠ કયા નથી પી ગયા,
મહાપાપીના અપરાધ-સહસ્રો ક્ષમામૂર્તિ મહાવીર
હેવ કયા નથી વિસર્જ્યા, બચકર અપરાધીના શુન્ડા
માફ કરી દેવા અને પછી એને પશ્ચાત્તાપના
અદ્વાદ સાગરમાં ડૂબાડી દેવો એ જ એના શુનાનો
હડ નથી બની જતો ? અને મરણવો બનેલો તે
અપરાધી તે અદ્વાદ સાગરમાંથી ગુણરત્નો મેળવીને
જીવનમર માટે ધનવાન બની બચ તેવું જ
કરવું ન ઘટે ?

આત્મેત્કર્ષ સાધવા માટે બીજાના હોય ન
જોતા જાતના હોયો જોવા જરૂરી છે, પણ બીજાના
ઉત્કર્ષને સાધવા માટે તો તેના હોયો ન જોતા
ગુણ જ જોવા જરૂરી બને ■

ચિત્તની પ્રસન્નતા જેની વધુ, તેના જીવનનો
વિકાસ ઝડપી બને છે અનેકવિધ અધકામણો
અને માનસિક યાતનાઓમાંથી પસાર થતા સદું દોષ
■ જેને ચિત્તની પ્રસન્નતા અનિવાર્ય બને છે

એ ચિત્તની પ્રસન્નતા જન્મે છે આમુખામુખા પ્રમન્ન વાતાવરણમાંથી, અને એ પ્રસન્ન વાતાવરણનું પ્રમવસ્થાન છે ખીજના દોષોને ગૂંચી જવાની વૃત્તિ, અને જાતના દોષને હટાવી માનવાની ઝંખના.

અન્યના દોષો જોઈને વાતાવરણને વિષાદ વ્યાકુલ બનાવી દેવું એ ભયકર પાપકૃત્યોમાનું એક કઢી શકાય, એમ દીર્ઘ વિચારણાથી લાગે છે ત્રાહિત વ્યક્તિને ઠાઠ જ ન કહેતા તેના ઉત્સાહને જ પગડી દેવો એ અનુમિતિમા સાક્ષાત્ પ્રતિમધક બાધ જેવો નહિ પણ વિરોધ-વ્યભિચારના જેવો પરપરયા પ્રતિમધક અપાય છે.

માનવો ! બૂધી જન્મે દોષદષ્ટિને એ તમારી વિચાર-સૃષ્ટિમા વિષાદના વિષ વ્યાપ્ત કરશે, એવી સૃષ્ટિમા વાવેલા સારા પણ વિચારભીજ વિષમય બને છે, એમાંથી ફલિત બનતા વૃક્ષોની ઘન દ્રવ્યથી જ રણિયામણી રહે છે એની ખુદબો લેનાર સઘળાંયના ઇવનમા દોષદર્શનનો એક સનિપાત લાગુ પડી જાય છે.

સખૂર ! પહેલી જ તકે આ ભયકર પાપનો લેપ પણ ન લાગી ભાય એની ખૂબ જ કાળજી લેજો.

તમરું મન જેના પ્રત્યે વિશુદ્ધ ભાવથી ભરેલું

હશે, તે વ્યક્તિને તમારા પ્રતિ ખેચાયે જ છૂટકો એ
 ગમે તેવી તમારી વિદ્વેષી હશે પણ એનો વિદ્વેષ-
 હિમ તમારી સનિષ્ઠાની અને ભક્તિભાવની ભરી ભરી
 એકધારી નાનીશી પણ દીવડીમાં પીગળી જશે પણ
 તમારે રાહ જોવી જ પડશે અમીરાઈ નહિ થાલે
 મહવુ જ પડશે અપેક્ષા નહિ રખાય ગમે તેવા
 સંયોગોમાં પણ મનને આનંદમાં કે પરમ શાંતિના
 અનુભવમાં ગરકાવ કરવું જ પડશે વિવાદી નહિ
 જ બનાવ

જરાય ડરશે નહિ, વિજય તમારો જ છે
 એકવાર સામી વ્યક્તિની આજમાથી અશ્રુધારાઓ
 પડશે હામાપનાના કુસુમ એમાં તરશે અને સઘળા
 માદ્રી-ઠિરછોથી પ્રગટેલો તમારો ઉન્નતવાનો અરણ્ય
 તેમાં અનોખી ભાત પડશે

કોઈની સાથે ટક્કર ઝીલવા જગો તેમાં તમે
 સો ટકા સફળ બનો એ તો કહી શકાય જ નહિ
 કાંઈ મર્વયા નિષ્ફળ પણ ભાઓ એન્દો સામાની
 હોં આપણે હંકવાદ ભહેર કરવો એ તો વિજયનું
 સૂચક નથી લાગતું *

* Don't blunder people have no
 = for half facts or no facts

એના કરતા સામી વ્યક્તિને જે મનગમતું હોય, આપણી પામે જે છોડાવવું હોય કે કરાવવું હોય, તેને જો તે વખતે સ્વીકારી લઈએ તો સામી વ્યક્તિ જરા આખી પડી જાય તેને એમ થાય કે, “આ રીતે તો હું તેને પગથી ન શક્યો” સામી વ્યક્તિની લાભા કાળ મુખી ટક્કર ઝીલવાની મેલી મેલી અભિલાષા આપણી સ્વીકારપદ્ધતિમા તૂટી પડે છે એમા જ આપણો નિઃય છે

ઘણી વખતે આપણે બીજા તત્વો પ્રત્યે દોષારોપણ કરીએ છીએ એ આપણી પોતાની નબળાઈમાથી જન્મેલું કલ્પિત ચિત્ત-સમાધાન હોય છે ઉદ્વેગના પહાડમાથી ક્યારેક કપાયેલા લાવા રસ તૂટી પડે છે, તેમ કાવ્ય અને કવિતાઓના નિર્માણ નીર પણ વહી શકે છે

જાતમારું હૃદય સર્વાંશે શુદ્ધ હશે તો તમારી કોઈ પણ પ્રવૃત્તિ તમને જરૂર સફળતા આપશે એની સામેનો પ્રતિરોધ વધુ સમય ટકી શકે તેમ નથી

બેન્જામીન ફ્રેન્કલીન, પોતાના જીવનની સફળતાની સાચી આ માનતા — “હું કોઈનું ય ખરાબ નહિ બોલું! જેમનામા જે જે સારા અંશે કે સદ્ગુણો હોય તે હું કહીશ”

* The truth is always the strongest argument

જ્ઞાન આત્માનું ભાવ ઔષધ

જગતના સઘળાંય ડેલેન્ડરોમાથી એક તારીખ ખરી પડી છે, આજે જ ખરી છે એમ નથી, રોજ એકધારી અખડ એક તારીખ ખરતી જાય છે વર્ષો, યુગો, સદાઓ અને અખતે અને અનતાની સખ્યાનો કાળ પસાર થઈ ગયો, હજીય તારીખ ખર્યા કરે છે

શુ ? રોજ એક તારીખ ખરે છે ? હા, રોજ પ્રાણીમાનનો એક દિવસ જીવનમાથી ખરે છે

પણ એ ખરનારે હેલ છે એ આયુષ્ય હેલના છે એ ફેરફાર હેલના છે આત્મા ખરતો નથી, તેનો એક પ્રદેશ પણ ખરતો નથી, એ તો એમ ને એમ એને નસીબે આવેલા જોજિયામા પડ્યો રહે છે

એટલે અમર અને અચલ એવા આ આત્માનું
લક્ષ્ય લેનાર જ સત કહેવાય છે ખરતા જોખાની
માયામાં મોડાનાર અજ્ઞાન અને મૂઢની પાંખિમાં
અનત સિદ્ધ પરમાત્માની દૃષ્ટિમાં ગણાય છે, એ
નક્કર હકીકતને જરાય વિચારવા જોવી નથી. શાસ્ત્રોમાં
તો શરીરને ધર્મના આઘ સાધન તરીકે જ જણાવ્યું
છે, પણ એને ઇચ્છાપ્રવૃત્તિનું સાધન નથી કહ્યું
શબ્દાનો દીપક ઝગડગતો હોય તો શાસ્ત્રોની આ
હકીકત જરાય વિચાર કર્યા વિના હરકેઈ ઉનાગી દે
તેમ છે

આજનું માનસશાસ્ત્ર, આજના વહાનિકે,
આજનું પ્રગતિ જગત, - બધામાં શરીરની એક બધેન
રૂપથી જ વિચારણા પ્રગટ કરે છે તેઓ કહે છે, કે-
ઇવનનો ૩/૪ ભાગ શરીરની ચિંતામાં માનવ બર
બાદ કરે છે

આપણા ઇવનના મુખ્ય અંગે ત્રણ છે - શરીર,
આત્મા અને મન મનને આપણે એક મોટી નહેર
કહીશું શરીરને યમુના કહીશું આત્માને ગંગા
કહીશું. પ્રકાશ પુરુષાર્થ અને અને પ્રારબ્ધના નિર્મળ
જળ આ ગંગામાંથી વહે છે, અને મનની નહેર
પહોંચે છે, વેન સમગ્ર જ એના પૂર હેરા

જરૂર રહેતી જ નથી.

શુ કરવું છે શરીરથી ? સાધના જ ને !
તો જે શરીર છે અને જેવું શરીર છે, તેનાથી
માનસિક સમાધિની અપૂર્વ સાધના ન કરી શકો ?
શરીરની સુંદરતા અને સગવડો તો વાસનાના દોષોને
ખડોળું કરે છે એને દૂર કરવા સશક્ત શરીરના
રસકસ ઠાઠી નાખવા ૧૪ વર્ષની ઉંમરથી જ હજી
વિગળનો ત્યાગ શાસ્ત્રકાર મહર્ષિઓ દર્શાવે છે,
શરીરના રસકસ સમજાપૂર્વકના ઓછા થતા હોય
તો તેમાં ગભરાવાનું શુ છે ? વાસનાના ભૂત એની
મેળે દૂર રહે એ તો અમ્લકાર કહેવાય હવે તમે
જ્ઞાન અવસ્થાથી રસકસ વિનાના થયા તોએ શુ
થયું ! રસકસ વધારવાની ચિંતા કરવાની જરૂર શી
છે ? મન તો તમારું સશક્ત છે જ, એની સાબિતી
વિરુદ્ધ ઠેઠીના વિચારોના પ્રભવ છે, એવા ચક્રોર
મનની શક્તિને આત્મસાધનાનુકૂળ વિચારો તરફ
વાળી દેવામાં આવે તો તમને એમ નથી લાગતું કે
જીવન આનંદમાં અને નિરપેક્ષ લાવમાં પસાર થઈ શકે ?

શરીરની ચિંતાથી મુક્ત થઈ જવાનું એટલે શરી
રની ચિંતા પછી જરૂરના થતા ઢગલાબધ કલાકોની
મુખ્તિ, જે કલાકોનો હવે મહુપયોગ કરવામાં આવે

તો જ્ઞાન કાયાનું જીવન પણ ધન્ય બને ! એક જ શરીરની રક્ષા કરવાનો તમારો આ સાધનાના જીવનનો ઉદ્દેશ છે કે અનેક શરીરોની અનુરૂપત્તિ ઉદ્દેશ છે ?

અનેક ઉત્પન્ન થનારા શરીરોની અનુરૂપત્તિ તો ત્યારે જ મિદ્ધ થશે જ્યારે તમે આ ઉત્પન્ન થઈ ગયેલા જોખાથી બેફીકર રહેશો. 'એના પર્યાયો ને રીતના થયા કરવાના હશે તેવા થયા કરશે' એવો સાપેક્ષ વિચાર મનમાં સ્થિર કરી છૂં તમારા આત્મરામની સાથે તમે વાતો ન કરી શકો ? સંપુર, મૃત્યુ અનિવાર્ય છે કાલે ન આવતું હોય તો લાલે આજે આવે અરે ! પ્રતિશ્રુષ્ઠ એને વધાવી લેવા તૈયાર રહેતા શીખો, ગમરાશો નહિ. મૃત્યુ આ શરીરના જ છે, દગ્ધબાજ જોખાને નિઃશ્ચેષ્ટ બનવાનું ॥ સર્વ-શક્તિ-સ પન્ન તમારા આત્માનો તો એકે પ્રદેશ મરવાનો નથી તમારી અદ્ભુત સાધના મરવાની નથી તમારા સક્રિય, ઉદાત્ત અને અવશ્ય ફલપ્રદ મહાન પુરુષાર્થ મરવાના નથી, એ તો તમારી સાથે આવશે તમને સારી સીટ મેળવી આપશે યોગબ્રહ્મ આત્માની અધૂરી યાત્રા

મૃત્યુના તે ભય શા ?

તમારું શરીર જે એ ભૂલી જાયો! વર્ષોથી તમારું માનવા છતાં એ તમારું કશું તમારું ધાર્યું તમારી ઇચ્છા મુજબ કામ કરતું જ નથી એ જ તમને દગો દઈ રહ્યું છે. હવે એને ભૂલી જાવ

એ અજ્ઞાનના ઓમાડાથી દૂર ભાગો, એ પરાધીનતાની બેડી તોડી નાખો તમારી જાતે જ, હાત કચકચાવીને તોડી નાખો, દગાબાજ શરીરની મૈત્રી મનને દગો દઈ રહી છે આત્મસાધનાને આડે હાથે ચોરી રહી છે, જમણાઓને સત્ય કરાવી રહી છે હવે એનો સાથ છોડો, એની માયા મૂકો એ વિશ્વાસઘાતક શરીરને મરવું હોય તો મરવા દો, પણ અમર આત્માના સત્ત્વ મરવાના નથી નિરપેક્ષ તાની ભાવનાઓથી શરીરને સત ને દિવસ આધીન રહેલા મનને બળવાન કરવાથી એ આત્મસત્ત્વમા ભસ્તી આવશે એ જૂલશે! નહિ

મહાઘાતકી દૃઢમહારીએ શરીરની ઠાણી ઠેકાંડી ખાતર, શરીરના માન ખાતર જીવનભર હંત્યાકાંડ મચાવ્યો! પણ તોય વીતરાગદેવને પામ્યા તો દગા બાજ શરીરને બરોબર ૬ મહિના સુધી ભય કર સગા આપી, આત્મ-સત્ત્વને પ્રગટ કર્યું મહાત્મા

દડમકારી બન્યા

વર્ષો મુખી વામનાના ઈડા બનેલા, શરીરની
ટાપટીપોમા સ્વ્યાપચ્યા રહેલા સ્પૃશ્યમદ્રે આત્મ-સત્વ
પ્રગટ કર્યું તો સઘળું ય જૂઠ્યા, અદ્ભુત સાધના કરી

શાલિભદ્રનુ મુકુમાર શરીર, સ્વર્ગીય મુખોત્તુ
લોકતા શરીર એકવાર સયમની ધાર ઉપર ચડી ગયું,
મુકામુ, શોષામુ, એના રસકચ બધાય જે ચાર્જ ગયા,
અરે હહ યહ ધગધગતી શેયા ઉપર દગાભાજ શરીરને
આપી દીધું આત્મ-મત્વ પ્રગટ થતા જ મહામુનિએ
શરીરને સીધી પહેલું ગુનેગાર તરીકે બહેર કર્યું
અને કેમ બાતો એથી જ એના ઉપર સખ્તમા
સખ્ત સખ્તએ બહેર કરવામા આવી

તમે પણ એવા એક પચમ પડે બીરાજતા
મુનિ છે સયમી છે આરાધક છે તો શરીરની
ચિતામા ન પડ્યો તમારા પૂર્વ મહર્ષિએ તમને
તેમ કરવાની સાફ ના પાડે છે જુઓ શરીરના મોત
હમતે મોઢે સહી લેવાનું બધકસૂઝિના ૫૦૦ શિષ્યો
કહે છે કાયાની ગુલામીને સાખી કાચગીની જેમ
ઉતારી નાખવાનું ધણા અણગાર કહે છે બાળ
અઝમુત્તાજી કાચબીડે જનવાનું નહિ પણ સર્વમીડે
જનવાનું કહે-મે રાજર્ષિ પ્રમત્તચંદ્ર સચકર

એક જ દાણુમાં અપૂર્વ અધ્યવસાય-શુષ્કિથી તોડી નાખવાનું આત્મામાં સામર્થ્ય છે, એ હકીકત ઘોર પરીપ્રહોને નહન કરતા કહી જાય છે કે વધાપી લો સાવધાન બની જાઓ, પ્રમાદના અને મુખ શીલતાના પાશથી મુક્ત બનો.

વિકાસની દિશામાં પગલા માડ્યા એ વખતે જ શરીરની ગુલામીમાંથી મુક્તિ મેળવવાની દુકુલિ તમે જ બજાવતા હોતા હોવે એ નાદ શુ અતરિશ્વમાં વીખરાઈ ગયા ? પૂર્વના સચમ-જીવન-સ્વીકારનો અપૂર્વ પુણ્યમય દિન ચાલ કરો. કાયાનું મોત તે દિવસે જ રચેલું હતું. આત્મ સત્ત્વનો જન્મ પણ તે જ દિવસે થયો હતો, હવે આજે કાયાના મોતની ચિંતા જ ક્યા રહી ? એ હોય તો ય આપણે તો એને મર્યા સમજીને આ ભેળ લીધો છે, એની ચિંતા કર્યા કરીએ તો ભેળની વેઠ ઉતારવા જેવું લયકર પાપ બધાય !

હા, કાયાનું મોત તો થવાનું જ નથી એ તો થઈ ગયું છે હવે તો જન્મેલા આત્મ-સત્ત્વના મૃત્યુ થતા જાય છે, ગુર્વાણા-પાલનનું સત્ત્વ મરે છે, ત્યાગબાવનાનું સત્ત્વ મરે છે અહો, ભડવીર સૈનિક જેવા સત્ત્વ મરતા જાય એ જ દુ ખલ હકિ

કત નથી ! ઉઘરો, ટપોટપ ખરી જતા એ સંત-
 મુખોને બચાવો કમર કસો, જરા આગસ મરડો.
 ઉમા ધાઓ એક પલ્લુ સત્ત મરે એ ૪ શોચનીય
 વસ્તુ નથી ? કુટિલ, દગાબાજ મરી પરવારેલી કાયાનો
 અરે, છવના મડાનો એકપલ્લુ વિચાર ન કરવાનો
 અંદર નિર્ણય કરો સસારના કાગવાસમધી, રાત્ર
 વાણીના અપૂર્વ પ્રગલ્ભી જે વીનરામદેમેએ તમને
 બચાવી લીધા છે, એની પાને જાઓ એની મૂર્તિમા
 એનું સિદ્ધ-અરૂપ નીરજો મીસ લેવી અગત્યને
 એ આવડયું અને તમને ન આવડે ? જાઓ, ત્યા
 જાઓ, મમ્મક મૂર્તિને રડો એની પામે બધું જ
 પ્રાપ્તિ કરો, મનોયોગને વિરુદ્ધ વિચારભાષ્યોથી
 દુષિત ન કરો

સયમીને-આત્મમહિતા પૂજારીને કાયાના ગુહામ
 બનવું પડે તે પહેલાં એ કાયાથી મુખ્ય બની જવું
 વધુ પમદ પડે છે, એ જગત ન ભૂલ્યો

વીરના ઓ વીર સપૂત ! ઋતિમ્ન જાગૃત ની
 પૂત નસેનસમ્મ, રોગરગમા વ્યાપ્ત કરો નૂતન પ્રાણ
 સ્થાપના કરો, ભૂલી જાઓ સાગવ નિધને, વિદેશને,
 દેશને, ગામને, સ્વજનોને, માને, સહુને ભૂલી જાઓ
 અરે જોખાને અને જોખાના જે ઠેઠ સળધી

હોય તે બધાને મૂલી જાયો એક જ દષ્ટિ રાખે
તમારા આત્મા ઉપર એક જ શુભ વિચારધારા
કેળવે તમારા આત્મદેવના પૂજારી બની એની જ જપ
માળામાં લયલીન રહે એ મંદિરની જ સાદુમુદીમાં
તન્મય રહે

કાયા પડતી હોય તો પડવા દો ન પડતી
હોય તો રહેવા દો તમારે તેની સાથે કેદ જ
નિરબત રાખવાની જરૂર નથી એના સ્વામી બનશે
તો તે તમારી શુભાશ બનશે જગતના આ બધવડાને
લક્ષ્મી લઈ લખનમાં મતિમાન બનેલા અવળ
ચકોને સવળા કરે, એ જ અભિવાદ

તું રંગ લા

હવન કર્યાં કે જે બા દાન દિ' વદા બા
 ગુમનાના આગળે જુવણી વદો બા દેત
 દરિયાના વિદ્યાના જે, કોઈ વદો બા । વંદ
 મર્વબની દુરુદ જે બા, તુમનાદિ મર્વ
 ખીલુમ વ વદો બા

અરે ! લલિ દા તુ ! વદો વા બા
 વિદ્યાના સિદ્ધિએ વંદ, હે, અમિત
 ઉપાયેલા છે, જાણે વાનનાનુ
 દાવે લા હે

એ, બાળાંવ
 ના મોટા મોટા
 વદો, મર્વ, જે દુરુદ

૧
૧
૩
૧ના
વદો
તે

નેમ
લી
મર્વ

ખોરવાઈ જશે

ધર્મના તણખા તને આપી દેશ આવશે પણ
જરા ય ગભરાટ વિના તારી સિતળનામા એમને
અમાવી લેજે, એ જઘાય આખના એક પવકારામા
અતર્હિત થઈ જશે. કપાયોના લાવારસ તારી સામે
ભભૂમી ડોકશે, પણ અતે તો એ ય તારી હિંમતી
ગૈન્ય-કાયામા પ્રથાન્ત થઈ જશે. હોપદર્શિતાની મુરગો
તને ઉછાળીને પન્થ્રેટ કરવાનો યત્ન કરશે પણ એ
સુકુમાર-ઝરણુ ! એ હોપદર્શિતાની શાન્તિ માટે બંધે
જરા ઊછળી લેજે, ફરી તુ તાગ પડને જ મેળવીશ
અને તારી ગતિ વધુ વેગીવી જનાવીશ.

અરે ! એા, મનોરમ છવન ઝરણુ ! તુ વઢે જ
જા તારા વહેણુ, તારા કંલોલ અરે તારા
એ અનુપમ નૃત્ય, આ વિશ્વની હોપ-દાઝતી
સદુને અપૂર્વ શાન્તિ આપશે વિશ્વના વિવિધ
પ્રાણીઓના મેલને ન નીરખીશ એ મલિનતાને
જોઈ તુ ઉદાસીન ન જનીશ એ મેલ તને ત્યા ન
ગમનો હોય તો જા, ત્યા જ વહી જા એ ભૂમિ
ઉપર અને એ જઘાય મેવને તારી જાળ-કાયામા
મોઢ ઉદારતાથી સમાવી લે સદુને નિર્મળ જનાવતુ
જા તારાથી કોઈ મનુજના મન કહોળના કપાયોના

મળે શમશે, કેઈ અસાનીની વિષય-લોહપતાની
 મળગતી સદી તારા ઝરણુ-ચમ્પુના યરણુ માનથી
 શમી જશે, અને કેઈ માનવ-પંખી તો તુચ્છ
 વૃત્તિની પોતાની ધૂળને તારા ઝરણુથી ઘોઈ નાખી
 કન્ધોલ કરતુ વિરાટ વિશ્વની સહેલગાઈે ભેડી જશે

હવન સ્વરૂપ ઓ કમનીય ઝરણુ ! બસ વહો
 જ જા ને ! વહેવાનુ લાઘુ છે તો હવે ચિશ્તાળ
 વહો જ જા ને ! વહેતા જળ તો નિર્મળ બન્યા,
 અનેકના મેલને જરી જરી હંદારતાથી પોતામા
 સમાવ્યા, તો ય એ મળ તો હવેચાયા ઓ હવન-
 ઝરણુ ! તુ ય આ તારી નિમજનથી કેઈના મેલ
 તારામા સમાવીને, હવેચીને નિર્મલતર ન બને ?
 ઝરણુ ! બસ તુ વહો જ જા હું તો ઇચ્છુ છું,
 સદા કાળ વહો જા જગજગતુના વિમતીકરણના
 પગ્મ પુનિત પરમાર્થ કાજે વહો જ જા વહો
 જવામા તો હવનના સર્વ રસો મમાયેલા છે, તે
 તુ ન જાણે શું ?

અને ઓ બાહ્ય ઝરણુ ! તુ વહો જાય તેમ
 ખીજા હવન-ઝરણુને ય વહેવા જ દે તારે એમની
 સાથે નટખટ કરવાની કરી ય જરૂર નથી એ વહે
 છોની કેાં એકાદ અવળી ચાલને નીરખી !

પડવાની એ જરૂર નથી એમને પણ વહેવા જ દે
 ખામોશ ! દરેક એવન-અરણ્યને વહેવાનો અધિકાર
 છે કાલેને કોપોના ગાઝ પોતાની નાનીશી કાયામાં
 બરી બરીને વહે તારો થ વહેવા માત્રનો જ અધિ
 કાર છે એટલે બીજા અરણ્યને ચોષી નાખવાની, એ
 અરણ્યને દોષ-અસ્ત કહી દેવાની તારા અધિકાર બહા
 રની પ્રવૃત્તિ તુ કરી શકે જ નહિ સહુને વહેવા
 જ દે વહેતા જળ આજે કાલે મલિન દેખાતા
 હોય પણ તેને વહેવાજ દઈશ તો કાલે જરૂર તે
 નિર્મળ બનશે પણ કચવાટ કરીને એ એવન અર
 ણ્યની પ્રગતિને તોડી ના પાડીશ તને કોઈ અરણ્યની
 પ્રગતિમાં વિકૃતિની આખી દેખાતા હું જ યાય તને
 આધાત પણ પહેાચે પણ તુ કોઈ જ પગલુ તેની
 સામે ન બરીશ તારો એ પ્રતિકાર કરવાની ભાવ
 નામાં તારા જ નિર્મળ સ્વરૂપમાં મલિનતાના
 એ ધાણુ યાય છે, ત્યારે એને એના માર્ગે વહે જ
 જવા દેવામાં ઉત્તરતા, મહિષ્યુતા અને ફલત
 ગભીરતાના ત્રિવેણી સંગમ યાય છે એ હંકીકત
 મનોમન સ્થિર કરજો એટલે, અરણ્ય ! તુ મમણ
 શકે ॥ કે વહેતા અરણ્યને વહેવા જ દેવા જોઈએ !

એવન-અરણ્ય ! વધુ તો તને શુ કહું ? વહેવામાં

અને વહેતા ઝણેને વહેત ૪ જેવા રેશ્મ જે
અનુપમ શાંતિ લાવશે. ઘણી મનસ્વી હૃદય
મયાવની વૃત્તિઓ આપેપાપ અટકી ને-જ્યાં
નિર્દોષભારે યનગનના ઓ હવે-હવે! જે
વહે જા અને સહુને વહેવા દે

હા, તારા માર્ગમાં એ અરણ્ય અને તે જગત
તુ તેમાં સમાઈ જશે તમે બધાપણે એ જગત
એવા ઐક્યમાં તો આનંદની ગચ્છના રાજા રહો
અને મહાન શાંતિ-સમુદ્રમાં સવાને મટે-જ્યાં જશે

ઓ, અરણ્ય! કેવું મધુર સૈન્દર્ય! તે
અનુપમ એ કલશ! તો પડી જોડું જ એવું!
વહેતા અરણ્ય સાથે મીઠવું-પ્રેમ જ રહે ને!
પારસ્પરિક મહિનતાના સંકળ એ સંકળ
આપો હથેરા ઉલેચાતા પેટાં-લગ્ન જેવા
પ્રગીકરણ થશે એ તેજ કેક અટકે અટકે
એ આકર્ષણ તારા જેવા અને સંકળેનું જેવું
લાવશે. તારા અરણ્યમાંથી વળેનું જેવું જેવું
અનેક ભાગ-અરણ્ય તારી સિદ્ધિ જેવું જેવું
જશે પણ તુ સજા વહેતું જ રહેતું રહે
સાથે સહુને વહેવા પણ દે

અને એક છેલ્લી વાત, તારા કાનમા કદી દઈ
 ઝરણુ ! તારામા વિમલતાનો અમૂલ્ય ગુણ રહેલો છે
 એને તુ બરોબર જાળવી રાખજે. તારી પ્રૌઢતા
 તારી શુદ્ધાદ્યતાને ઓવડાવે નહિ એની ખૂબ કાળજી
 લેજે તને તારા જીવનમા ક્યારેક આવેશ આવશે
 જગાના પ્રાણી-ઝરણુના ઢોપો તારામા સંજાને માં
 વાસ કરી દેવા એકાએક અવ્યક્ત રીતે પેસી જશે
 તે વખતે તુ જરા ય કળીશ ના એ ઢોપોને ઊલેચી
 નાખવાતુ એક-અનન્ય કાર્ય જારી રાખજે જરા ય
 ન યાકીશ જીવનનો મમ જ આનંદના રસતુ પાન
 કરાવી શકે છે ઢોપોને ઉલેચવામા તો મહાન
 આનંદ રહેલો છે

જો આમ નહિ થાય તો એ સ્નેહધન ઝરણુ !
 તુ સંઘોષ બની જઈશ અનેક વિશેષતાને શુભાવીને
 તુચ્છ વાસનાથી વાસિત બનીશ સંઘોષ જીવન—જે
 તને જ અત્રિય હતુ તે જ જીવનમય તુ બનીશ
 માટે કદી ય આ વિશ્વના પ્રાણી-ઝરણુના ઢોપો ઢેખી
 દાઝીશ ના બહુજ શાંતિથી તારા કાર્યને વળગી રહેજે

ઝરણુ ! મારા નાનાશ્યા આ ટહૂકારને તુ
 વધાવી ના લે શુ ?

જ જરામા તે મહામાનવ બની જાય છે હા જરૂર બની જાય, પણ શુભવૃત્તિઓના અકાળ્ય હંદુઓ અશુભભાવોનો કચ્ચરઘાણ વાળવાનો હોય છે

આ અશુભ-ભાવોનો વિનાશ ઇચ્છવા માત્રથી નોતરાતો નથી, સ્વપ્નની ઈમારતો ચણવાથી ઉપસ્થિત થતો નથી કે કંપનાના ગગનમા વિહમ બની જવાથી આવતો નથી

એ અશુભ-વૃત્તિના વિનાશનું પ્રભવ-સ્થાન છે એના તરફની લાલ આખ, એની તરફની કરી નજર એનો ઉદ્ગમ છે શુભ-ભાવોના સાન્નિધ્યમા, એ અશુભ-ભાવના વિનાશનું આગમન છે શુભ-ભાવો તરફ ઉત્સાહભેર-આશાભેર કદમ બઢાવવામા

અશુભ-ભાવનાથી ભસ્ત લુપ્ત એ સસાર છે એટલું જ નથી પણ એ બધન છે આત્માના અનિર્વચનીય આનંદની એ અર્ગલા ઉ નિરપેક્ષ લુપ્તની એ ચીનગારી છે, સુખદ આંતરિક આનંદનું વિષ છે માનવની વિકાસ યાત્રાની એ ભયઢરે ઢોળખ છે

સાયોગિક સુખને આવકારી, એમા લલચાવી, નિર્દોષ-માનવપણીની અનુપમ નિર્દોષિતાને, એ ખપ્પરમા હોમી ઘડને એ અશુભ ભાવો શુભભાવો ઉપર

સર્વ વિગત યોગી લે છે, જે માનવ અવધૂત
આત્મને અનુભવવા ચોચ્ય હોય યોગી શકે છે એ
જ માનવ અશુભ ભાવોની સપાટોમા એવો બધો
પદાર્થ બાક છે કે જેથી એ માનવનું યોગિયુ જ
માનવ તરીકે રહે છે, એનું મન તો મહાદાનવની
તુલનામા ઉભું રહે છે

માનવ જ મ્યો ત્યારથી જ સત્ત્વન કે દુર્ગત,
નથી હોતો, પણ એને ય ભાષણ-પ્રતિજ્ઞા પદાર્થ
સુચોગો એને સત્ત્વન કે દુર્ગત બનાવે છે

હા, એટલું ચોક્કસ છે કે પૂર્વ જન્મના સંસ્કાર
અસાધારણ કારણ તો છે જ, પણ છતાં ય એ સુચો
ગોને આધીન થઈ જવા માં સંસ્કારો ય સુચો
આધીન બની જઈ જાતા કે નયેરબની બાક ॥

જામ શુભ-અશુભ વૃત્તિઓના ઘેરવુમા નયેર
સજીવ પ્રાણી મીસાય છે અને પોતાનું સારું કે
નરમું શુભ-દુર્ગુણ કહેવાર થઈ લે છે

ફિયાનો જર્મમાનકાલીન ન્યવકાર તો સ્વાર્થની
જેવાખેચ અને પ્રથિવ ભાણેની આ કેઈ વાત
નાઓ પ્રતિ જ આ માનવને દમડી બાક છે, અશુભ
ભાવોનો વિત્ત થાય છે ધીમે ધીમે એવું બને છે
કે માનવમા રહેલો શુભ વૃત્તિઓ વિદાય નથી લેતો

પણ ક્રિયાશૂન્ય તો જરૂર બની જાય છે અથવા સુપુષ્ટ અવસ્થામાં પડી જાય છે

અને આમ થતા એ માનવ અશુભ ભાવોની મરૂભૂમિ બની રહે છે ઇર્ષ્યા-અદેખાઈ-ધમકની ત્રિપુટી આ મરૂભૂમિના સરમુખત્યાર બને છે અને આપુ થ માણી-જગત એ માનવની દૃષ્ટિમાં એકલા ઠપકાને પાત્ર બને છે

કેાઈ સ્થાને સુખ જણાતુ નથી, સુખના ઝરણા ઉદ્ભવ સ્થાને કયાય દેખાતા નથી બાથબાથા અને હુસાતુસી એ જ એતુ જીવન બની રહે છે

આમ માનવ અશુભ ભાવોતુ ભાથુ બાધીને સર્વત્ર ધૂમે છે, જેવા આલબનો મળે એ આલબનોને વીધી નાખવા આ ભાથામાથી તીરો ફૂટે છે અશુભના વિષથી ભરેલા આ તીર શુભ આલબનોને પણ વિષમય બનાવી દે છે આમ અશુભ ભાવોથી અનેક આલબનો ભાવિત થતા જાય છે બહુમતિ વધતી જાય છે

શુ આ માનવોમાં શુભ વૃત્તિઓ સુપુષ્ટ અવસ્થામાં જ પડી રહેનારી બને છે? કે એતુ ઉત્થાન ક્યારે પણ થતુ હશે? આ પ્રશ્નો ઉત્તર હોકારા ભરે છે સુપુષ્ટ શુભ વૃત્તિઓ ત્યારે જ જાગે છે

ત્યારે એની સજ્જતીય શુભ વૃત્તિઓ પર - વ્યક્તિમા
તેવા મળે છે સિદ્ધાંત બચ્ચુ બકરીના ટોચમા
રહ્યું તો શોયની લાગણી સુષુપ્ત થઈ ગઈ પણ
સામેથી શોયને પ્રગટ કરી જાતેને કપાલી નાખે
તેવી સિદ્ધાંત ત્રાક પડી જોડેલે કલાઓ મારતુ સિદ્ધાંત
મચ્ચુ એજ શોય સાથે દોડવા લાગ્યુ શુભ ભાવના
સજ્જતીય રંગ મળતા માનવના તેજ વધે છે અને અશુ-
ભના સજ્જતીય રંગ મળતા એ તેજ પછળીના નીચી
જેમ એસરી જાય છે, જગતમા શુભ ભાવોની લાગ
દીઓ કંઈકના અશુભ ભાવોને શુભ બતાવવા ચલ
કરે છે પણ સાથે સાથે અશુભ ભાવો પોતાનુ બળ
વધારવા મહાભાગ્ય ચલ સાથે એક જ સપાટે કંઈ-
કના શુભભાવો ખાંધેરી નાખે છે

જગતના આ રંગમંડપ ઉપર ચાલતુ સંક્રમણતુ
નાટક જ્ઞાની પુરુષો હજી બનીને નીરખ્યા કરે છે
પણ હજી ય શુભ ભાવોનુ બળ જો વધી જાય છે તો
એ અશુભ ભાવોને જડમૂળથી ફર કરી દે છે હજારો
જુઝાયેલા દીપ બીજા પ્રગટેલા દીપને જુઝાવી નથી
શકતા પણ સ પૂર્ણ રીતે પ્રગી ચૂકેલો એ જગમગતો
એક જ દીપ એ હજારોને પ્રગટાવી દે છે

પણ દીપે જગમગતુ રહેવુ પડે, એ જગમગાટ

માટે શોર્ષ અને ખમીરનું તૈલ એકદુ કરી લેવું રહુ નિર્દોષતાની વાટ અલીશુદ્ધ અખંડ રાખવી જ રહી

આમ સુપુષ્ટ સદ્વૃત્તિઓ જાગે છે પણ એને જગાડે છે સંજાતીય સદ્દશાવનાઓ માનવને પોતાની હીનતા ખીજના ઉત્કર્ષમા દેખાય છે એ વખતે એની સુપુષ્ટ સદ્વૃત્તિને પર-માનવની સદ્વૃત્તિઓ ઢંઢાળે છે એને જગવવા ચત્ન કરે છે ભારે દુખ અને પસ્તાવાની લાગણીથી માનવનું મુખ નિસ્તેજ બનેલું દેખાય છે, સાશ્વર્થવદન સામી વ્યક્તિની અમાપ સિદ્ધિને જોઈને વીજળીના કરટની જેમ ક્ષણ ભર ચોટી જાય છે

જો એ વખતે આ સુપુષ્ટ સદ્વૃત્તિઓ જાગી ગઈ તો તો બેઠા પાર થઈ જાય, નહિ તો ફરી પાછી જરાવાર જાગેલી એ સદ્વૃત્તિઓ કુબકર્ણના જેવી ગાઢ નિદ્રામા પોતી જાય છે

ફરી દીર્ઘ કાળે એવી સંજાતીય સદ્વૃત્તિ લાધે ત્યારે ફરી આ જ સ્થિતિ થાય છે હા, પણ એક વાર મરીન જરાકે સ્ટાર્ટ થાય અને ઠંડું પડી જાય પણ પાચ-સાત વાર તેમ કરના આઠમી વખત જરૂર તે મરીન આવું ચર્ચિત્ત છે, તેવું આ સદ્વૃત્તિઓનું છે

એટલું જ અહીં અનિષ્ટ ઉત્પન્ન થાય કે માનવની મોથેરી સસાર-યાત્રા આ સદ્વૃત્તિના ઉત્થાનમા જ પૂર્ણ થઈ જાય કે અનેક વૈવિધ્યોથી જરૂર સાધનાઓ જે સદ્વૃત્તિના ઉત્થાન બાદ જ નમા સિદ્ધ કરવાની હતી તે સિદ્ધ થઈ શકતી નથી એટલે એ એક શોચનીય હકીકત તો જરૂર બની જાય છે

સાક્ષાત્તીય સદ્વૃત્તિના પ્રથમ મિશ્નને જ જાગેલો આત્મા જગતમા વિમૂર્તિ બને છે એ જગતને સાકરે છે, જગતના અધારપટને ઉલેચી નાખવા એ દીપ બને છે, હજારો ભુજેલા દીપોને જગવવા એ દીપ આગળ વધે છે, સહુની પાસે જાય છે, પોતાની સાક્ષાત્તીય સદ્વૃત્તિના બળે એ દીપ સેકડો દીપોને એક પછી એક ટપોટપ પ્રગટાવી દે છે ગઈ ઠાલતુ અધાર જગત આજે આકાશમાળના અંતરાશમા પ્રકાશમય બની જાય છે

અશુભ વૃત્તિઓ ઉપર સંપૂર્ણ વિજય મેળવવા જગવાન મહાવીરદેવે ૧૨૫ વર્ષ સુધી ભયકર આતરિક તુમુલો ખેડ્યા, ઘોર પત્તિહો અને ઉપસર્ગોની ઝડી વરસી, અનંત યાત્રાઓ ભૂતની જેમ પાછળ પડી, પણ-એ તો મૂર્તિમાન મહાવીર હતા,

અશુભ ભાવને આત્માના એકેય પ્રદેશમાં સ્થાન ન આપ્યું જાગરુડ બનાવી દીધેલી ડી ડી ટી ના પાવડર સમી શુભ વૃત્તિએ અશુભ વૃત્તિના જુલુને મુર્ચ્છિત જ કર્યા એટલું જ નહિ પણ એની સત્તા જડમૂળથી ઉખેડી નાખી

અને જ્યારે શુભ ભાવોના વિજયની દુદ્ધિ ૧૨ા વર્ષે વાગી, જ્યારે અનંત જ્ઞાનની મહાન બક્ષિસ પ્રાપ્ત થઈ, ત્યારે એ મહાવીરદેવે બુઝાયેલા લાખો-કરોડો દીધોને પ્રગળાવ્યા એમને માનવોએ જ પૂજ્યા એટલું જ નહિ દેવો પણ એમના દાસ બન્યા દેવેન્દ્રો પણ એ મહાવિજયીના ચરણો ચૂમવા લાગ્યા અનુપમ અર્થ એમના લલાટે અગાધ અરે! આખીય પ્રકૃતિ એ અશુભ ભાવોના વિજેતા વીરની દાસ બનીને રહી સેકડોએ પોતાના હૃવનના મુકાની બતાવ્યા એ મહાવીર મહાગોપ બન્યા મહાનિર્વામક બન્યા અને મહાસાર્થવાહુ બન્યા શુભભાવોના વિજયની મજલ-યાત્રા થાલી, અનેક ભવ્ય પ્રાણીઓ એમાં જોડાયા અનેકે સ્વહૃવનમાં અપૂર્વ વિકાસ સાધ્યો.

અશુભ ભાવોના સત્તર વિનાશના સચોટ સરોધનોથી અનેકના એ અશુભ રોગો નાબૂદ થયા

અને અનેકના અત્માના અનંત કચરા ઉલ્લેચાઈ
ગયા, અનંત પ્રકાશ પચગયો.

આજે પણ એ અનંત પ્રકાશના બળે એ વિદ્યુત
માર્ગ ઉપર પણ શુભભાવોની પ્રાપ્તિ ધરે માનવો
જઈ રહ્યા છે. આત્મવિકાસની એ સફળ યાત્રા
આજે ય આઘી બલ છે મહાવીરની એ વજુમાર
અનુપમ ગ્નેની કોડીઓ સાથે દવમન્ત કમ્પી સેકડો
વર્ષોથી કદમ ભરી ગઈ છે અનંતની વાટે, અનંતના
ધામે, અનંતના બાગ્ચે ટકોરા હેવા.

શુભ વૃત્તિનો વિજય ભગવાન મહાવીરદેવે મેળવ્યો.
અને એના પરિણામે, એના પરિગ્રમે, એ અનુપમ
સાધનાએ અનેક પ્રાણીઓના શુભભાવના ઉપર વિજય
મેળવી ગયા. અખૂટ આત્મસત્ત્વ મેળવ્યું અનુપમ
પુણ્યનો સચચ બા મહાત્મ્યો કરી ગયા. અરે!
એ જ શુભવૃત્તિથી ભગેશા પુણ્યના પ્રાગુભારથી જ
આજે પૃથ્વી સર્વ સહા બનીને જન્મ દંત્યા વિના
અનંત પ્રાણીઓને, પોતાની યોદ્ધા સમાવી શકી છે.
વિગટકાલ્ય પર્વતોમા ભખૂંના ભયાનક લાવાગ્નો
ભારેલા અગ્નિની જેમ ભરાઈ ગયા છે, એ જ
સાધનાના જ બળે સૂર્ય-ચંદ્ર અખૂટ ગતિથી અવિ
સ્તપત્તે ઉદયાસ્તની ઘટમાળને જાગવી રહ્યા છે એજ

લબ્યતા ઉપર ધૃધવતા અને ઉછળતા અદ્વાઈ મહા સાગરો પૃથ્વી મેયાને આળી ને આળી ડુબાડી ન કેતા મર્યાદાના મહાન સિધ્ધાતને વળગી રહ્યા છે, અરે ! એ જ પુણ્ય સ પત્તિના જોરે વડુ-મતુઓ યથાકાળે પોતાનું કાર્ય જારી રાખે છે

શુભભાવોનો વિજય એ આત્માનો વિજય છે, માનવનો વિજય છે, માનવતાનો વિજય છે, સમસ્ત વિશ્વનો વિજય છે

શુભભાવોના વિજયથી લાધતી મહાન ણક્ષિત આત્મ-સમાધિ, આત્મ-સાક્ષાત્કાર, અનંત સુખની બાળી, ચિરંજીવ મોક્ષ અને ચિરંતન બંધનથી મુક્તિ એ ચિરંજીવની પરમ સાધના છે

આવો આપણે સહુ આ ચિરંજીવની પરમ સાધના કાળે એ શુભભાવોની લબ્ય સાધનાની મુરેખ સાધનામાં સાથ પૂરીએ આપણા મનોમહિરમાં શુભ ભાવોની રંગોળી પૂરીએ માનવ જીવન માનવતાથી ફેતાર્ય બનાવીએ

★ જ્ઞાન લહરી ★

૧ અવ્ય તર તપ મુ કર મળનો છાડ્યો છે પણ તેની
મ ભાજી તો બાહ્ય-ત ની કાદાજી વાડથી જ ઘડે શકે

૨ માનવ ! હંભાયે જુઝાયેલા દીપને જગવવાની
અભિલાષા બ્યર્થ કા તેવે ? તુ જાતે જ અગડાગને
દીપ ન જાની જાય ? પત્રી જુઝાયેલા દીપ તારા
સાન્નિધ્યમાવથી પ્રગટી જશે

૩ અનુભવનો તાળો ચાસ્ત્રોક્ત-નિરૂપણથી મેઝવી
શકાય

૪ તે શુભ કન્યાને પન્હી જતા ગોર જેવા ॥
જે ભડનના હેવામા ડેવને ન સ્થાપતા જાનની
સ્થાપના કરાને ॥

૫ જેતુ મન સ્થિર અને અસ્વસ્થ છે, એ
ખીજાને સ્થિર અને સ્વસ્થ શુ કરવાનો હનો !
સ્થિરતા જ્ઞાનાર્જનની આને અને સ્વસ્થતા એ જ્ઞાનથી
ઉત્પન્ન થતા સવેનોમાથી પ્રગટે

૬ જગતને મૈત્રી, પ્રમોદ, કમલુદ

ભાવેથી જ ભાવિત કરવાની સાધકને જરૂરી
 યાત છે જેને જે રીતે ભાવના આપીએ
 એવી બાતનો. માનસિક સબધ એ પદાર્થ સાથે
 બંધાય છે એકજ વ્યક્તિમા દુશ્મનપણાની ભાવના
 આપનાર એ વ્યક્તિને દુશ્મન તરિકે જુવે અને
 બીજી વ્યક્તિ એજ વ્યક્તિમા મૈત્રીની ભાવના આપે
 તે મિત્ર તરિકે જુવે. સારુ ય જગત ઉક્ત ૪
 ભાવેથી ભાવિત કરવામા આવે તે જગત એ
 સ્વર્ગીય ન દેવવન બની જાય

૭ સ્વાત્માનુ સંવેદન જ સજ્જતીય પરાત્મામા
 સંવેદન જગાવવા સમર્થ બને જુષ્ઠિને વૈભવ તે
 પરની જુષ્ઠિને જ દિલ્લચરપી લગાવી શકે ત્યા
 સંવેદનના તાર અણુઅણી શકતા નથી

૮ એક જમાનો એવો હતો કે ન્યા ભોગમા ય
 ત્યાગ હતો, આજે જમાનો એવો આંચો છે કે
 ત્યાગમા પણ ભોગ પેસી ગયો છે.

૯ જગતમા પ્રેમથી (નિર્દોષ સ્નેહથી) અધિક
 કશુ ય નથી, પણ એ પ્રેમમા વિકાર પેમે તે તેના
 જેવુ અધમ પણ બીજુ કંઈ નથી

૧૦ દુશ્મનને વખોડી કાઢવો સહેવો છે, પણ
 મિત્રને વખોડવા ઘણી હિંમત લેઈશી

૧૧ 'તુતુ હમેશ સાધવુ' એ આજના પ્રત્યેક માનવનુ લીધ-વચન હોવુ એકઠુંએ કેમકે જગત એવુ વિચિત્ર છે કે જ્યાં મિત્રનો દુરમન બની જતા જરાય વાર લાગતી નથી અને થોડી વડમા તો મોટી ચીસડો પડી જાય, સયાનક આપત્તિના શુભળા વીટળાઈ જાય

૧૨ હવન ઉવટે તો વર્તનનો જ વિસ્તાર છે હવુ એટલે વર્તવુ અને એ વર્તનની પાછળનુ પ્રેરકબળ છે સમજણ જેની જેવી સમજણ તેનુ તેવુ વર્તન આથી જ ભક્તિ પણ વર્તનની એક મગગમય અવસ્થા છે

૧૩ ભગતિક જન્તુ' ચાલ, આપણે સહુની સાથે મૈત્રી બાંધવાનુ સન્નમત માડીએ, અને સહુ સાથે વેરના વિસર્જનનો મહેતમવ શરૂ કરીએ

૧૪ આજની દુનિયાને મૈત્રીભાવ ખૂબ જ જરૂરી બન્યો છે કેમકે પ્રજાએ પૃથ્વીને બહુજ સકુચિત કરી મૂકી છે મૈત્રીનો પ્રયોગ સૌ પ્રાણી સાથે અજ ભાવતા હેવાનો મકિઅ વિદાય લે છે અને વિકાસ આકાર લે છે દુનિયાને સુધારવા જવાની જરૂરી નથી એનામા કોઈ ખોડ-ખાપણ નથી આપણે દુનિયા સાથે ખાતો નથી માટે જાતને

જરૂર છે મૈત્રીની કેળવણી આત્મ-સુધારણાનો નહર પ્રયોગ છે

૧૫ પ્રેમનુ મહાકાવ્ય કૃષ્ણા છે

૧૬ અપ્રસન્ન થવાના કરોડો નિમિત્તને લકવો કરી નાખવાની આત્માની જે અખૂટ શક્તિ તે જ ક્ષમા

૧૭ ઉદ્ધસીન એટલે એરડીયા બબ્બરનો રાજા નહિ, સદા સૂતકી મો લઈને ફરનાર નહિ રમશાની માનસ નહિ પણ તત્ત્વનિષ્ઠ માનવતા કેમકે તત્ત્વ જ પક્ષપાત રહિત હોય છે

૧૮ જનમનુ એ આત્માનુ એક વાયકર અપમાન નથી?

૧૯ જડ જગત માથે વિકારી સળધ થવો એનું એનું નામ ઉપલોગ અને એ જડ જગત સાથેનો અનાસક્તિ ભાવ એનું નામ ઉપયોગ જગત મ્યુઝિયમ ■ એના પદાર્થો નિરીક્ષક બનીને જોવાના જ ■ એનો ઉપલોગ થઈ શકતો જ નથી પરમાત્મભાવ મેળવવા માટે જગતના જતુને જડ જગત સાથે ઉપયોગનો સળધ સાધવો જરૂરી છે

૨૦ માનવની ભોગ-ભૂખી નજરે : ~ ~ ~ છે,
સહાર સત્યો છે વાયકર ~ ~ ~

દિલ્લિમાં લોગ નથી એને કોઈ વિકારી રોગ લાગુ
પડતો નથી, એ તો યોગની પરમ સાધનામાં સર્વ
શ્રેયસ્કરી સમાપ્તિને લાધે છે

૨૧ ચેતન તારી કોઈ સાધના વિના સારાય
જગતને જગાડી દેવાની નિમ્ફળ મનોવૃત્તિ ચાને
ધરે તારી સાધના એક નિદુ સમાન છે એ
નિદુમાં જ આખા ય જગતની સાધનાનો સિંધુ
સમાઈ નથી જતો.

૨૨ મૌન સ્વય મહાવ્યાખ્યાન છે

૨૩ દિલ્લિમાં પ્રકાશ છે, ત્યાં સુધી જ સામાના દિલ્લિમાં
પ્રેમ છે દિલ્લિમાં અધિકાર પ્રગટે તે જ ક્ષણે સામાના
દિલ્લિમાં વહેમોની જુતાવળ જાય છે

૨૪ માનવી બોલે છે ૩ રીતે - લગ્ન વડે,
અક્લેષ વડે અને લગ્નર વડે

૨૫ આપત્તિ એક અધારા ખડમાં પડેલી વસ્તુઓ
જેવી છે તે આપણે ખડમાં પ્રવેશવાની દરકાર ન
કરીએ તો તે વસ્તુઓ ચિત્રવિચિત્ર આકારની અથવા
ડરામણી લા ચા કરશે છ તો હીવો પ્રગટાવી તે અધ
કાર દૂર કરવો જોઈએ અથવા અધકારમાં પ્રવેશી
આખ ટેવાય નહિ ત્યાં સુધી ધૈર્ય મરવું જોઈએ ધીમે

ધીમે આપત્તિએ એના ખરા સ્વરૂપમાં દેખાય છે અને તે સ્વરૂપમાં તે આપણી સ પત્તિ બની જાય છે

૨૬ તમે સિંહની જેમ છલગ મારી આગળ બેઢે વધે પણ સિંહની જેમ પાછળ જોવાનું ચૂકતા નહિ. જો તમે તમારા વહી ગયેલા છવન-ઠાળની પોપણની નેધ લેશો નહિ તો તમે સિંહાવડોડન કરનારા નહિ બનતા સિંહ જેવા શૂર બનીને આગળ વધી શકશો નહિ

૨૭ માનવીની એક પ્રતિભા તૂટે છે, ત્યારે હુબરો ભાવના, હુબરો કામના અને કટપના બાગીને બુધ્ધો થઈ જાય છે એક મહાબધ તૂટે તો કેટલા ગામ જળ બબાકાર થઈ જાય ?

કાળખળ

લવનના અધાપૂર્વીના સમયમા 'કાળખળ'ને આખ સારે રાખવુ બહુ લાભદાયી બની જાય છે

હેટલીકવારે બહુ જ વિચારણાપૂર્વક, પ્રાણી માનના હિતની દૃષ્ટિ સાથે કાર્ય 'ઉપાડવામા આવે છે, સયોગે બધા ય સાનુકૂળ હોય અને ઉત્સાહ પણ અદમ્ય હોય છતાં ય એકાએક આખી બાલ ઉધી વળી જાય છે એકાએક આસેપોની ઝડી તૂટી પડે છે એકાએક સહુની દૃષ્ટિ આપણા માટે સાચક બની જાય છે

આવે વખતે મન બેબાકશુ બની જાય અથવા તો આવેશમા આવી જાય તો વળી બગડેલી બાલ વધુ બગડે છે પરિણામ શૂન્યમા પરિણમે

જે આ સમયે આપણે કાળખળનો વિચાર કરીએ તો આપણને એક જબરદસ્ત આત્માસન પ્રાપ્ત થઈ જાય બગડેલી જણાતી બાલ ધીરે ધીરે સુધરવા લાગે

એ વખતે આખો ય કિસ્સો કાળને સોંપી દેવો એ બધી સલાજ એની ગોઠે મૂકી દેવી ધૈર્ય ધરીને જોયા દરવુ પ્રતીક્ષા કરતા પરીક્ષા પણ થાય

પ્રતીક્ષા ન મૂકવી એટલે જ કાળને વિશેષ યતા
કાર્યના અવગણ પાટા સવળા થઈ જશે.

ન્યારે ખુશિ પણ પોતાનું કામ કરી શકતી નથી
ત્યારે આ કાળને કેસ સોપી દેવાથી ધાર્યા કરતા
વધુ સુદર પરિણામ આવે છે.

હા, ખામોશ ધરવી નોંધો, અધૂરિ હટાવવી નોંધો
અને સંપૂર્ણ શાંતિથી પલટાતાં વાવોને નીરખવાનું
જ રાખવું નોંધો.

કાળને જ કેરી સોપાતા તે જરોખર પરિપક્વ
થાય છે ને ? દાઢીદાંડનો તાવ પણ કાળ પાકતા જ
પાકીને ખતમ થાય છે ને ? સુદર મઝાનું શુભાખ
કાળની ગોઠમા જ ખીલખીલાટ હાસ્ય કરતું ખીલે
■ ને ? કાળ જ ખાધેલા જોરાકને પચાવે ■ ને ?

માનવો, ખુશિના નસ્તર સુધી ન પહોંચતી અથવા
તો તમને આવેગ અને આવેશમા અટવી નાખતી અનેક
કાર્યપદ્ધતિને જો જરાય સ્પર્શ્યા ~ ~ ~ જ સોપી

દેશે તો છવનમા
દપોની અને ખુતસ

કાળબળના આ

ગિનબજાર મફત

તીલેરીમા રાખી

થઈએ ?

★ મંગલ—મૃત્યુ ★

જીવનનો અત મરણથી છે માટે જ જીવનમાં
 ધર્મના થોગો અનિવાર્ય છે ધર્મ ત્યાગપ્રધાન હોય છે
 એનું કારણ મરણની અનિવાર્યતા છે મરણ અતે તો
 સિદ્ધકતા અપ્રતીયા છાડવે અને ચક્રવર્તીના ઢેવી
 ભોગો પણ મુકાવે છે, પણ હા એ વખતે એ
 ભોગની વામનાને આત્મા વેગળી કરી શકે નથી
 બન્ને આત્માનો-ભોગની સાથેનો ગાઢ ધર્મ ચુકેલો
 સબધ એવો હોય છે કે જેથી ભોગનો વિયોગ
 વિચારતા પણ તેને નાસ ત્રાસ થઈ નાથ છે
 હાય ! સ્વર્ગનો, હાય ! જીવનની કમાણી, હાય !
 મગ્નન, હાય ! દુકાન ! આ બધી ચાદી એની
 અતિમ વેળાએ ભવકર સિંચામણ કરાવે છે.

પ્રતીક્ષા ન મૂકવી એટલે જટ ઠાળનો વિરોધ થતા
કાર્યના અવગણા પાટા સુવગા થઈ જશે.

ત્યારે શુષ્કિ પણ પોતાનું કામ કરી શકતી નથી
ત્યારે આ ઠાળને કેસ સોપી દેવાથી કાર્ય કરતા
વધુ સુદર પરિણામ આવે છે.

હા, ખામોશ ધરવી ભેઈએ, અધૂરિ હટાવવી ભેઈએ
અને સંપૂર્ણ શાંતિથી પલટાતા આવેને નીરખવાનું
જ રાખવું ભેઈએ.

ઠાળને જ કેરી સોપાતા તે બરોબર પરિપક્વ
થાય છે ને ? ટાઈફોઈડનો તાવ પણ કાળ પાકતા જ
પાઈને ખતમ થાય છે ને ? સુદર મજાનું શુભાખ
ઠાળની ગોઠમા જ ખીલખીલાટ હાસ્ય કરતું ખીલે
છે ને ? કાળ જ ખાધેલા ખોરાકને પચાવે છે ને ?

માનવો, શુષ્કિના નસ્તર સુધી ન પહોંચતી અથવા
તો તમને આવેગ અને આવેશમા અટવી નાખતી અનેક
કાર્યપદ્ધતિને જો જવાય સ્પર્શા વિના ઠાળને જ સોપી
દેશો તો જીવનમા આનંદનો પમરાટ માલી શકેશો. વિક
ટપોની અને શુભસ વ્યવનાની વાસનાથી વિમુક્ત બનશો.

ઠાળબગના આ અપૂર્વ સામર્થ્યને લક્ષ્યમા રાખી આ
બિનબળદ મફત વસ્તુને હંમેશા માટે આપણા મનની
તીભેરીમા રાખી લઈએ તો જીવનના કેટલાય ઘર્ષણોથી
સુક્ર ન થઈએ ?

★ મંગલ—મૃત્યુ ★

જીવનનો અત્યંત મરણથી છે માટે જ જીવનમાં
 ધર્મના યોગો અનિવાર્ય છે ધર્મ ત્યાગપ્રધાન હોય છે
 એનું કારણ મરણની અનિવાર્યતા છે મરણ જતે તે
 કિમુકતા અપહીયા છેડાવે અને ચક્રવર્તીના રેવી
 ભોગો પણ મુકાવે છે, પણ હા એ વખતે એ
 ભોગની વાસનાને આત્મા વેચી ફગાવે નથી
 બદલે આત્માનો-ભોગની સાથેનો જાડ થઈ ચુકેલો
 સબધ એવો હોય છે કે જેથી ભોગનો વિયોગ
 વિચારતા પણ તેને ત્રાસ ત્રાસ થઈ જાય
 હાય ! સ્વર્ગનો, હાય ! જન્મની કમાણી, હાય !
 મહાન, હાય ! દુકાન ! આ બધી વાદી એની
 અનિમ વેળાએ લપકર ગિરજા કરાવે

વિપયોની મજા હવે ભય કર સજાઓ અર્પશે, એ
ભય મૃત્યુના મહેમાનને બેગાકળે કઠી મૂકે છે.

મૃત્યુ તો કષ્ટનુ છે પણ મૃત્યુની આગાહી અને
મૃત્યુથી નીપજતા નવા અકલ્પ્ય સયોગોના લેહી
બોહાયા તથા છુના સુખી સસારના વિયોગના બહુ
લાળા કાળથી કાળજીને ઠેરી ખાતા વિચાર મૂતો
એ આત્મામા હાય વોય કરી મૂકે છે

મૃત્યુની આ લેહી યાત્રા અસાવધ અને અસ્થિર
બનેલા એ મહેમાનને દુર્ભતિના દારે સહેવાઈથી
ધકેલી દે છે

મૃત્યુ જરૂર અનિવાર્ય છે. એટલે એનાથી તો
ફર નહિ થવાય પણ એ મૃત્યુથી સર્જતી હાયવોય
તો જરૂર ફર થઈ શકે તેવી છે જે ત્યાગ છવ
નના અતે—મૃત્યુની પળે—કરવાનો જ છે એ
પૂર્વથી જ સ્વેચ્છાએ શા માટે ન સ્વીકારી લેવો ?
જે સ્વજનોની માયા બિભી કરીને ઉવટે કાપવાની
જ છે એને અગમચેતી વાપરી બિભી જ શા માટે
થવા દેવી ? જે વૈષયિક ભોગો ભોગવ્યા છતા
આત્માને અતૃપ્ત રાખીને શારીરિક સપત્તિને
વિનાશ આણીને મૃત્યુને વધુ નજીક લાવવાના છે

એવા ભોગોને પહેલેથી જ તિલાંજલિ આપી ગયે-
રિક સંપત્તિનું સંરક્ષણ કરી મહાન આ મહાવિકાસ
કાળે નાનીશી માનવ-હૃદયની યાત્રા મનક્રમ
કેમ ન કરવી ? અપૂર્વ કોટિનું આત્મ-સત્ત્વ ખીલે
વર્ણની સાધના પાછળ આ માનવ હૃદય કુશળ
કરી હેવું એવચ્છે નથી ?

એકાદ નારીથી વિષયોના અસિદ્ધિ કેના
તુષ્ટ થયા ? મિષ્ટાન્નના સ્વાદુ લેજનથી કેણું
ધરાયું ? ૧૦ હજારની વાર્ષિક આવક હોવા છતાં
સંતોષ કેને વર્યો ? ? અનાજની મુલ્યે જરી પડી હોય
છતાં ઉદારતા કયા આવી ? એ આવીજ મિથિ
હોય તો તો પછી કયન અને શમિની અનુખિના
જનેતા બનીને માનવને વધુ દુઃખી નથી બનાવતા ?
અનાદિની વાસનાઓને અનુકૂળ બનીને માનવ-હૃદય
ની ભવ્ય-સાધનાની ઉપેક્ષા કરી એ શું પાલવે
તેવું છે ? એ બધાય કુરંગેથી વળી અતે મૃત્યુ
વધુ લાયક નથી બનતું ?

આવી અનેક વિચારણા કર્મ આપે છે એ
મૃત્યુની ભયાનકતાને આપણી કાંઈ રાજે નથી
આપણને આ સ્વેચ્છાપૂર્વક ત્યાગ-માર્ગ

આગળી ચીજ છે મૃત્યુને મગજ બનાવવાનો આ
મગવધટ ધર્મસત્તા બળવે છે મૃત્યુ ભડે
અનિવાર્ય હોય પણ એની પછી સંભવિત
જન્મ-મરણોને આ ધર્મસાધના નિવાર્ય બનાવી
દે છે મોતમાં ખીચોખીચ ભરેલા મુગધ્યની
માનવ કદર કરી શકે છે મોત તેને મન મહોત્સવ
થઈ રહે છે અને તેથી જ તે જીવતા પણ
પોતાની અચોક્ક અવસ્થાની અનુભૂતિ કરી શકે છે
અપૂર્વ સમત્વના ઝરણામાં પણ પરમાનંદ અનુ
ભવી શકે છે આપુ જગત જે સંયોગોને હીધે
વિલાપ કરે છે, તે સંયોગોને લાત મારી આ
મહા-માનવ આત્મવિકાસ સાધે છે

ચાલો આપણે સહુ માનવ-જીવનની શક્ષિકતાને
સામે રાખી બચકર ફળો આપતી લોહુપી લોગ
વાસનાને દૂકા સમય માટે આધીન ન બની
વીતરાગતાની સાધનાના પથે દલમજલ કરીએ
અને એ નિરપેક્ષ જીવનના પરમાનંદને પમરાત
માણીએ

હા ! પણ તે બધા પુરુષાર્થની આડે આવતી કાયાની
સુખશીલતા તરફ કરડી નજર તો ક્યે જ દટકે છે.

चिंतनीय

1 Death comes and engulfs all ! why should then one build up greatness which can be destroyed by death ! The life of the monk is really great, for he seeks to push aside the power of death. He seeks a changeless reality while the world deals with and falls with the conditions of change.

2 Devotion to God is impossible without purity of heart. An impure man cannot have single-minded devotion. His mind is diverted to various things. You cannot expect anything when you are attached to

just and gold It is extremely difficult for a worldly man to be perfectly unattached He is a slave to his wife, slave to his money and slave to his master

3 Birth, Disease, Decay and Death are all incidental and inevitable phases of human life

4 The man of highest realisation passes easily from one state to the another

5 This body is a great rogue Nothing can be achieved without controlling it

6 The death of mahapurushas', whilst productive of great sorrow creates a great urge towards the attainment of the higeest in deals

7 I have been vouchsafed the Ideal shashtra, I have seen the idealman yet I fail to get on with anything to the end This ■ my profound misery

8 Argument is as a desert and as a wilderness wherein one loses his way and comes to grief Realisation is everything

9 What benefit is it to the poor to feed me ? If they can save a handful of rice, they can feed their own children with it Anyway, what is the use of sustaining this body If I cannot realise God ?

10 Glory unto the lord we will succeed Hundreds will fall in the struggle hundreds will be ready to take it up Faith sympathy fiery faith and fiery sympathy Life is nothing, death is nothing, hunger is nothing, cold nothing Glory unto the lord March on, the lord is our General Do not look back to see who falls Forward, onward ! Thus and thus we shall go on One falls and the other takes up the work

11 Thus whenever the darkness comes, assert the reality and everything adverse must vanish Mountain high though the difficulties appear, terrible and gloomy all things seem Fear not it is banished Crush it and it is vanished Stamp upon it and it dies

12 You must renounce every thing, "he continued, you must not seek pleasure or comfort for your self. All attachment will have to be cut and cast aside you must look upon lust and gold as poison, name and fame as the vilest filth, glory as a terrible hell, pride of birth or position as sinful as drinking wine Being the teacher of your fellow-men and devoted to the self within, you will have to live to attain freedom and for the good of the world Can you strive with your whole soul to do these things ? Take this path

only after serious reflection. There is yet time to return to the old life. Are you ready to obey my orders implicitly ? If I ask you to face a tiger or a venomous snake, if I ask you to jump into the Ganges and catch a crocodile, or if I want to sell you to work the rest of your life in a tea-garden in Assam as coolies or if I order you to starve yourselves to death or burn yourselves in a slow fire, thinking it will be for your good are you ready to obey me instantly ?

13 If going into the jaws of death helps you to gain the truth, you have to do that fearlessly. All fear is death, you have to go beyond it. Be fearless, be ready from to day to lay down your life for your own Moksha and for the good of others. Otherwise what is the use of bearing this of

flesh and bones ? Being initiated into the fiery 'Mantra' of absolute renunciation for the sake of the lord, give away your body for the good of the world

14 God can be realised One can see and talk to him as I am doing with you But who cares to do so ? people shed torrents of tears for their wife and children, for wealth and property, but who does so for the sake of God ? If one weeps sincerely for Him, he surely manifests himself

15 The hope lies in you-in the meek, the lowly but the faithful Feel for the miserable and look up for help It is bound to come,

(From Life of the Vivekananda Swami)

1 Judge not others, than you will not be judged

2 Here is a golden heavensent opportunity—never criticize anybody at any time

3 Don't complain about the show on your neighbour's roof when your own doorstep is unclean

4 Do you know someone you would like to change and regulate and improve ? Good ! that is fine I am all in favour of it But why not begin on yourself ? From a purely selfish standpoint, that is a lot more profitable than trying to improve others yes, and a lot less dangerous

5 A great man shows his greatness by the way he treats little men

6 Instead of condemning people let us try to understand them Let us try to figure out why they

do and what they do That's a lot more profitable and intriguing than criticism, and it breeds sympathy, tolerance and kindness To know all, is to forgive all

7 Let us not allow ourselves to upset by small things we should despise and forget Remember, Life is too short to be little

8 It is not miserable to be blind, it is only miserable not to be able to endure blindness

9 When we change our action, We will automatically change our feelings We may not be saintly enough to love our enemies, but for the sake of our own health and happiness let us at least forgive them, and forget them

10 When fate hands us a lemon, let us try to make a lemonade,

11 If you can't be a highway
be a star. If you can't be the sun,
be a star. It is not by the size you
win or you fail, be the best of
whatever you are

12 Prayer should be the key
of the day, and the lock of the night

13 The life given us by nature
is short, but the memory of a well
spent life is eternal

14 Mere study without thought
is useless but thought without study
is dangerous

15 Do you wish people to speak
well of you ? then don't speak at
all of yourself

16 When the tongue dares to
speak, it needs no persuasion

17 He that is too cautious will
accomplish little

18 The lamp of genius burns more quickly than the lamp of life

19 Every word uttered by a speaker costs him some physical loss, and in the strictest sense he burns that other may have light

20 We all, when we are well, give good advice to the sick

21 Anger is a momentary madness, so control your passion or it will control you

22 Begin, to begin is half the work Let half still remain, again begin this, and thou wilt have finished

23 Men believe more from seeing than hearing The way is long by precepts, short and effective by examples

24 The world is a comedy to those who think, a tragedy to those who feel

25. Our birth is nothing but our death begun.

26 Men talk only to conceal the mind

27 For every ailment under the sun, there is a remedy or there is none, if there be one, try to find it, if there be none, never mind !!

ધર્મ, સમાજ, સાહિત્ય, તત્ત્વજ્ઞાન ને સ્મૃતિરત્ન
સંદેશવાહકે જૈન સમાજનું અમૂલ્ય માસિક

કલ્યાણ

૪ પાટક સોમચંદ્ર ડી. શાહ

જેમા મધપૂટા, જ્ઞાનગોચરી, જ્ઞાન-વિજ્ઞાનની
લેજછાયા, શકા-સમાધાન, સાધનામાર્ગની ઢેડી,
સાક્ષરવર્ધ શ્રી ધામીની કલમે લખાયેલ
કથા વગેરે મસ્કારપ્રધાન વાચન આપાય છે

વર્ષે ૯૦૦ ઉપરાંત પાનાનું વાચન આપવા છતાં

દેશમા પોસ્ટેજ સહિત રૂ. ૫-૫૦

અને પરદેશ માટે રૂ. ૬-૦૦

— લખો —

કલ્યાણ પ્રકાશન મંદિર

પાલીતાણા [સોરાષ્ટ્ર]

